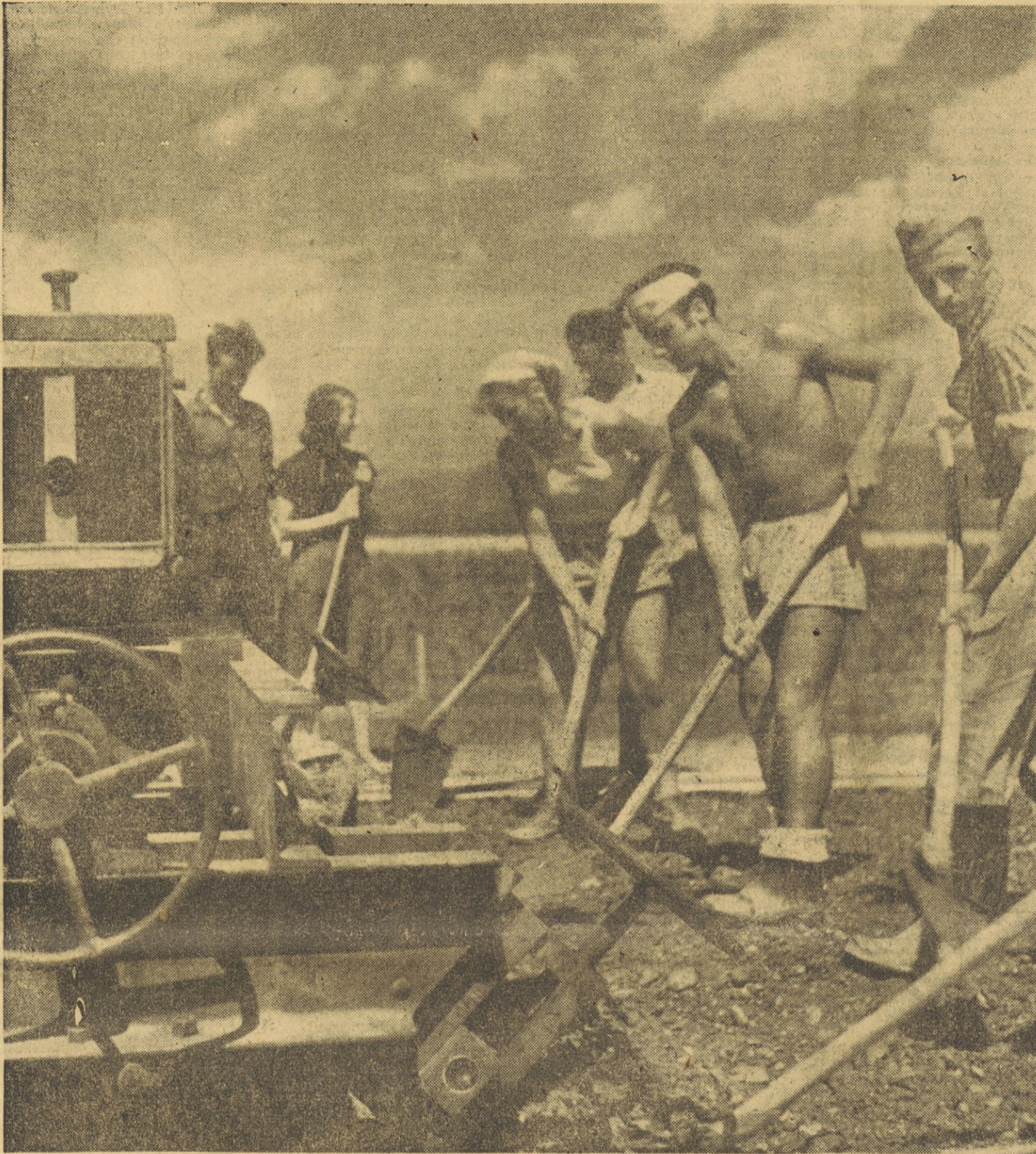

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ■ STEV. 49-50 ■ 27. NOVEMBRA ■ LETO XVII. ■ CENA 20 DINARJEV

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUZITE SE!

CESTA JE KONČANA, OSEM MESECEV — NAD 79 KILOMETROV, STIRINPETDESET TISOČ MLADIH LJUDI, GRADITELJEV AVTOMOBILSKE CESTE OD LJUBLJANE DO ZAGREBA, KI NIKDAR NE BODO POZABILI SKUPNEGA DELA IN ŽIVLJENJA, SKUPNE RADOŠČI IN NAPOROV, JE V NEDELJO, 23. NOVEMBRA POKLONILO SVOJO CESTO MLADOSTI NAŠEMU LJUDSTVU. V IMENU VSEH NAS SE JIM JE ZAHVALIL TOVARIS TITO, KI JE NA ZBOROVANJU V NOVM MESTU MED DRUGIM DEJAL: »MI, KI PRISOTVUJEMO TEJ PROSLAVI, SE VESELIMO SKUPAJ Z NAŠO MLADINO, DA SE JI JE POSREČILO V TAKO KRATKEM ČASU ZGRADITI NAŠI SKUPNOSTI TAKO VELIK OBJEKT, IN ČUTIMO, DA BO PRIŠLA PRIHODNOST NAŠE DEŽELE, NJENA NADALJNJA IZGRADNJA IN NJENO ŽIVLJENJE V ZELO SPOSOBNE IN DOBRE ROKE. NI SE NAM TREBA VEČ BATI IN VPRAŠATI, KAJ BO JUTRI, KO NAS NE BO VEČ. TU STE VI MLADI, VI BOSTE ZNALI HODITI NAPREJ PO POTI, OBELEŽENI S KRVJO IN KOSTMI BORCEV V NARODNOOSVOBODILNI BORBI, PO POTI, KI SO JO ZACRTALI ČLANI NAŠE KOMUNISTIČNE PARTIJE ŽE PRED VOJNO IN MED NJO IN NA KATERI PRISPEVAJO ZDAJ VSE SVOJE SPOSOBNOSTI VAŠI ODRASLI TOVARISI. TO JE TISTO, KAR NAS NAVDAJA Z NAJVEČJIM ZADOVOLJSTVOM, Z OBCUTKOM SREČE, DA IMAMO TAKŠNO MLADINO, KI BO ZNALA VODITI JUGOSLAVIJO V ZACRTANO SMER.

OSEM POGOVOROV
O DELU SINDIKATOV

SODELOVANJE PRI GOSPODARJENJU

Pred dnevom republike smo obiskali osem predsednikov oleraj-nih sindikalnih svetov. To so bili tako rekoč nenapovedani obiski. Kljub temu ni bilo težav, ko smo vsakokrat izbirali snov za pogovor. Razumljivo je, da so predsedniki potem, ko smo se zahvaljevali za pogovor, pristavljali, da je to le eno izmed vprašanj, ki o njih trenutno v sindikatih največ razmišljajo in razpravljajo.

Za razgovor smo bili domenejni že nekaj dni prej. Torej ostanemo pri vprašanju: sindikati in gospodarjenje. Predvsem gospodarjenje v podjetjih, seveda, in ne kar tako nasploh. Za mariborski okraj, ki ima tako močno industrijo, ni vseeno, kako se sindikati v podjetjih uveljavljajo prav pri gospodarjenju.

Predsednik Ivo Janžekovič je začel, tako je njegova navada, brez ovinkov. To včasih zapre sapo, škodi pa nikakor ne. — Včeraj smo imeli sestanek komisije ki proučuje, kako in v katerih podjetjih bi lahko prešli že v letu 1959 na nagrajevanje po enoti proizvoda. O tem smo se dogovorili z nekaterimi podjetji. Po resnici pa povem, da sem pričakoval več od razgovora. Pomislekov, izgovorov na razne zunanje vplive (oskrba z energijo, surovine itd.) je le malo preveč, čeprav vsi strinjajo, da je tak način

nagrajevanja, če spremenimo nekatere elemente v sistemu delitve dohodka, dober in kar je glavno — spodbuden. Štiri ure se je prelivala razprava sem in tja. Živahno. Vsekakor. Tudi koristna zrna vmes. Le bolj korajžno bi morali iti naprej. Čez teden se spet dobimo.

Tako se menda večkrat dogodi še marsikomu in marsikje drugje. In namesto, da bi se pogovarjali, kako bi stopili korak naprej v gospodarjenju, ugotovljamo, kaj vse je zanič, narobe in nemogoče. Ničče pa nima pripravljenih prav nobenih predlogov in premišljenih načrtov, ki naj bi nadomestili tisto zanič, narobe in nemogoče. Predsednik pa si, kot sem razbral, želi v sindikatih predvsem razprave, ki grade.

— Seveda, je nadaljeval, vsi so navdušeni za ekonomske enote! Okrajni sindikalni svet bo vztrajno spodbujal podjetja, da

vedejo obračun po ekonomskih enotah. Enote bodo postale osnovne, koristnejša gospodarjenja, torej tudi osnova za pridobitev večjih sredstev. Sicer pa uveljavljanje sindikata ni tako preprosta stvar... Vzroki? Različni!

— Pri polletnih obračunih smo videli, kaj sindikati delajo in kakšna je njihova vloga pri gospodarjenju in gospodarski politiki.

— Zares, kako so sindikati sodelovali v teh razpravah? Predsednik je konkretno. Pravi, da je to njegova navada, ki gre bojda nekaterim na živce.

— V sladkogorski tovarni lepenske je delavski svet razpravjal o gospodarjenju v 1. polletju. Zatem je razpravjal o stvareh tudi izvršni odbor sindikalne podružnice.

— Zakaj »zatem«? — Počakaj, naj človek do kraja pove. Razprava v sindikatu je opozorila na mnoge pomanjkljivosti. Zaposlenih je bilo na primer preveč in še druge stvari so bile narobe, po mnenju odbora. Delavski svet je dal pripombe na rešeto in jih upošteval. Novih delavcev, to sem omenil, ne bodo

zaposlovali. Tiste, ki so trenutno odveč, bodo že v kratkem zapostili in novih delovnih mestih. Takih, ki so ekonomsko upravičena. Torej je bila tudi razprava »zatem« koristna! Ugled sindikata je večji.

— Komu pripisati tako uspešno delo?

— Ja, kadrom. Predvsem kadrom, to je dobremu vodstvu sindikata. Dalje, v Rušah je občinski sindikalni svet na lastno

(Nadaljevanje na drugi strani)

Neuničljiva iskra 29. novembra

dosti znamenitih datumov je posejanih ob dolgi, naporni poti zgodovine jugoslovanskih narodov. Ohranili so se kot spomin na neštete burje, ki so viharile čez našo zemljo. Se danes so žive priče bojev in trpljenja, zmag in porazov daljnih in bližnjih rodov. Izmed vseh pa se po svojem zgodovinsko prelomnem značaju izdaja 29. november, rojstni dan nove Jugoslavije.

V nedrjih osvobodilnega boja se je razplamtela iskra revolucije, ki jo je zanetila Komunistična partija. Z njeno zmagovito silo si je delavski pogled z vsemi delovnimi ljudmi Jugoslavije odprl pot v novo obdobje, v zmagovito graditev socializma.

29. november je vse do danes ostal kar je bil: neusahljiv vrelc novih in novih pobud, novih naporov in žrtv pa tudi novih zmag v socialistični preobrazbi naše dežele in našega človeka. Cimbolj se oddaljujejo v zgodovino dogodki, ki so povezani s tem dnevom, temboj postaja 29. november vsebinsko bogatejši in vedno svetlejši zgled boja jugoslovanskega ljudstva za nov, socialistični svet. V njem se z nezmanjšano močjo zrcali revolucionarni zanos, ki je bil edini zmogel tako veličine žrtve in predanosti, kakršno je zajela simbolična izpoved padlega revolucionarja: »... za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti!«

Praš zato sleherni naš 29. november z novo močjo izpoveduje, da »smo pripadniki delavskega razreda in narodov, ki so z revolucijo in ustvarjanjem socialističnih družbenih odnosov stopili v novo obdobje svoje zgodovine (Program ZKJ). Sleherni 29. november pa tudi vselej vnovič potrjuje, da »pripadamo narodom, ki so se z bojem za svobodo in napredek v zadnjih dveh desetletjih povzpeli do vrhunskih moralno-političnih stvaritev današnjega človeštva« (prav tam).

Petnajstič že obhajamo in proslavljamo 29. november. Vseh teh petnajst let smo izpolnili z nenehnimi napori naših delovnih ljudi, da bi si čimprej ustvarili temelje boljšega življenja, ki ga je odprla socialistična revolucija. Na sleherni 29. november se navezujejo nove delovne zmagе graditeljev socializma. Cesta Ljubljana—Zagreb je le eden, čeprav po svoji moralno-politični plati morda najbolj dragoceni prispevek k počastitvi letošnjega 29. novembra.

Vendar pa bistva socializma nismo v naši deželi nikdar izražali zgolj in samo z novimi tovarnami in centralami. Vsi naši napori in prizadevanja so bili usmerjeni k človeku, k izboljšanju njegovih življenjskih pogojev, k dosegu njegove osebne sreče. Saj je v socializmu človek največja vrednota. Zategadelj ni moč meriti uspehov socialistične graditve pri nas zgolj in edinole z novimi tovarnami in centralami, marveč predvsem in poglavito s tem, koliko novi socialistični red, ki ga ustvarjamo, osvobaja človeka in ga spreminja v gospodarja narave in sadov lastnega dela. V delavskih svetih in drugih oblikah družbenega upravljanja se pri nas uresničuje revolucionarna misel o graditvi in razvoju novega družbenega reda, novih, socialističnih odnosov med ljudmi. Vseh zadnjih petnajst let je priča, da se nismo nikdar ustrašili zagaziti v celo, z dvignjeno glavo smo rli v obraz vsakemu še tako težkemu položaju. To smo zmogli zategadelj, ker smo v vsem našem dejanju in nehanju ohranili živo iskro revolucionarnega duha, neomajno vero v lastne sile in v pravilnost naše poti. Prevzeli smo nase težavno in odgovorno nalogo obrambe socializma in njegovega razvoja pred rjo birokratizma in pred napadi vseh tistih sil, ki skušajo vklemiti živo revolucionarno jedro marksizma v mrtvo dogmo in jo proglasiti za dokončno, nespremenljivo in nedotakljivo resnico.

Prav zato moramo poleg naporov in ovir lastne socialistične graditve prenašati še napade, ki so se v zadnjem desetletju že drugič vsuli po nas od tam, od koder bi jih smeli najmanj pričakovati. Jugoslovanski primer ustvarjalnega uresničevanja revolucionarnih idej marksizma in pogumno iskanje novih oblik, ki ustrezajo našim pogojem, željam in potrebam, je sprožil odpor vseh tistih sil v sodobnem razvoju socializma, ki si prizadevajo zakriti in potlačiti vrsto novih vprašanj, ki jih je postavilo v ospredje novo obdobje v družbenem razvoju sveta. Jugoslovanski primer je ta vprašanja postavil na dnevni red mednarodnega delavskega gibanja. Od njihove rešitve je odvisen nadaljnji razvoj socializma v svetu.

Pred mednarodno delavsko gibanje se postavlja vprašanje, kakšni naj bodo odnosi med socialističnimi deželami, ali naj bodo to odnosi med razvitiimi in nerazvitiimi, med šibkimi in močnimi, še vedno odnosi med volkom in jaginetom, ali pa naj bo to tesno prijateljstvo enakopravnih narodov? Ali naj ima vsak narod in vsaka posamezna dežela, ki se je otresla preživelih oblik starega družbenega reda, pravico do lastnih, sebi ustreznih poti v socializem, ali pa naj valjajo za vse čase in vse dežele isti od zunaj vsiljeni predpisi in vzorci socialistične graditve? Ali naj se delavsko gibanje bogati z izkušnjami socialistične graditve vseh narodov, ki so krenili po poti socializma, ali pa naj izkušnje samo enega pomenijo obvezno pravilo za revolucionarno delovanje socialističnih sil v raznih delih sveta in v raznih zgodovinskih obdobjih? Ali ima delavsko gibanje v posameznih deželah pravico do samostojnega ustvarjalnega razvijanja v živi praksi delavskega dela revolucionarnega duha marksizma, ali pa naj bo ta duh vklemljen v mrtvo dogmo.

Ker smo pogumno in s polno zgodovinsko odgovornostjo krenili po ustvarjalni poti graditve socializma v zavesti, da sta edinole življenjska praksa in zgodovina končni razsodnik pravilnosti naše poti, smo postali predmet napadov, ki so vsem našim naporom v graditvi socializma dodali še novo težko in odgovorno breme.

Na vse napade odgovarja delovno ljudstvo Jugoslavije z dosledno socialistično smerjo graditve svojega samostojnega življenja. Vse naše delo dokazuje, da »smo se zmerom borili, da bi bili enakopravni del mednarodnega delavskega gibanja, socialističnih in vseh progresivnih, miroljubnih in demokratičnih sil sveta; idejno smo se solidarizirali in smo zmerom pomagali po svojih močeh in možnostih sleherni akciji za mir, svobodo in socializem; veselili smo se vseh zmag svobode, demokracije in socializma in črpali iz teh zmag moralno moč in izkušnje za nadaljnje delo (Program ZKJ). Ze danes, sredi našega boja za graditev socializma v naši deželi, za zmago socialističnih sil v svetu ter prevago pravilnih odnosov med socialističnimi deželami in delavskimi gibanji lahko z mirnim srcem prepustimo naše delo razsodbi zgodovine. Prepričani smo, da naših prihodnjih rodov, »ko bodo brali zgodovino boja za socializem, zaradi nas ne bo sram«.

Po tej poti bomo tudi vztrajno nadaljevali. Naše najmočnejše orožje je ustvarjalni duh marksizma. Neuničljiva revolucionarna iskra 29. novembra nas bo vedno navdajala z novimi pobudami za nove stvaritve, kajti, tako nas učí program ZKJ, »nič, kar je bilo ustvarjeno, nam ne sme biti tako sveto, da ne bi moglo biti preseženo in da se ne bi umaknilo tistemu, kar je še bolj napredno, še bolj svobodno, še bolj človeško«.

Ob dnevu republike čestitajo vsem delovnim ljudem ZVEZA SINDIKATOV JUGOSLAVIJE — REPUBLIŠKI SVET ZA SLOVENIJO z republiški odbori strokovnih sindikatov: rudarjev in metalurgov, kovinarjev, železničarjev, učiteljev in profesorjev PTT delavcev in uslužbencev, kemičnih, tekstilnih in usnjarskih, lesnih in gozdnih, gradbenih, zdravstvenih, komunalno-obrtnih ter kmetijskih delavcev in delavcev v živilski industriji, trgovinskih, gostinskih in turističnih delavcev ter kulturno umetniških delavcev in uslužbencev javnih ustanov.

Čestitkam se pridružujeta tudi uredništvo in uprava »DELAVSKE ENOTNOSTI«

IN NALOGAH SINDIKATOV

treba, da so povečini mali kmetje. Z vzgojo bi lahko v mnogočem vplivali nanje. Ti delavci bi lahko postali mobilizatorji vseh sil za napredek kmetijstva ne le na posestvu, pač pa tudi na vasi. Še nekaj moramo upoštevati pri tem. Dokler bodo kmetijski delavci na posestvu delali v glavnem z motikami, prav gotovo ne moremo pričakovati, da se bodo kdaj bolj zavzemali za sodobnejšo obdelavo zemlje, za kooperacijo in za večje donose. Dokler stvar ni otipljiva, ne moremo pričakovati posebnih uspehov.

Po kmetijskih združenjih so že izvoljeni zadrugi sveti. Naloge sindikatov tudi v teh ne bodo majhne. Z njihovo podporo bomo lahko hitreje uveljavili oblike sodelovanja na vasi, ki ne pomenijo le napredka v kmetijstvu, pač pa tudi spremembo odnosov na vasi.

— V industriji pa je glede tega veliko bolj, pravi predsednik. Tu podjetja vse bolj uvidevajo, da stroj še zdaleč ni vse. O skrbi za človeka bi lahko veliko govorili. Le tole bi še rekli: uvajanje delavca na delovno mesto se mi zdi zelo važna naloga vsakega kolektiva, ki sprejema novega človeka na delo. Če človeku, ki je pravkar prišel za stroj, razložimo navede v podjetju, opišemo delo, ga spoznamo s strojem, ki ima morda tudi svoje muhe, ne bo dobil le veselja do dela, pač pa bo tudi bolj samozavesten, kot bi bil sicer. Samozavest pa je zelo važna za uspeh pri delu.

Zdelo se nam je, da je predsednik še voljan pogovarjati se, toda držali smo se navodil šefa bolnišnice ter smo se poslovlili s ponovno željo, da bi kmalu okrevala.

Vzgojiti nove kadre

Najprej je prišlo do nesporazuma. Nismo vedeli, kaj misli tovariš Kebe, ko se je predstavljal: »mlajši sindikalni delavec. Mlad po letih bržčas ne bo, smo mislili; torej se počuti mladega. Tudi to je nekaj! Potem pa je tovariš Kebe pojasnil, da je pred štirinajstimi dnevi prišel iz dvoletne strokovne šole in da dela v sindikatu šele štirinajst dni. Tako smo razvozlati vprašanje od kod njegova »mladost«. Vsekakor pa le-ta ni bila ovira pri zanimivem razgovoru o delu sindikatov na Dolenjskem. Tovariš Kebe je namreč predsednik okrajnega sindikalnega sveta v Novem mestu.

— Na Dolenjskem sedaj prvič razpravljamo o združitvi nekaterih občin. Pokazalo se je, da bodo gospodarsko močnejše občine dosegle lepše uspehe. Namesto sedanjih 15 bomo imeli v prihodnje 9 občin. Ko jih bomo združevali, bomo hkrati združili tudi občinske sindikalne svete. Priprani smo, da bo združitve tudi le-te okrepila.

— Torej so bili občinski sindikalni sveti slabi?

— V manjših občinah, razen v Straži in morda še kje, so bili slabi. V delu se niso znašli. Kadrov ni. — To pomeni, da se nismo dovolj zanimali za vzgojo, saj povsod tarnajo o pomanjkanju ljudi za delo v sindikatu?

— Predsednik je take trditve zavrnil, češ, povsod to more držati in je prav gotovo na pretek ljudi, ki so sposobni, le da jih ne znamo poiskati in jih vključiti v delo. Zatem je dejal:

— Na Dolenjskem je malo podjetij in kar je še zelo važno, to so v glavnem nova podjetja. Tu ni tovarn z desetletno tradicijo in zato tudi ni starejših delavcev, ki bi imeli kaj več izkušenj. V naših tovarnah je zaposlenih veliko takih, ki imajo še doma košček zemlje.

— Potem so naloge sindikata toliko težje in večje.

— Seveda. Toda ko bi naloge razvrstili, bi bila nedvomno najvažnejša vzgoja. V kratkem, vsekakor pa po občnih zbiorih, bomo organizirali po vseh občinah seminarje za pravkar izvoljene člane izvršnih odborov sindikalnih podružnic.

— Predsednik je menil, da nikakor ne smemo nadaljevati s tem, da vabimo na seminarje le člane upravnih odborov in delavskih svetov. Če želimo dobiti večje gospodarske uspehe, zlasti pa še, če hočemo vključiti podjetja v življenje občin, bo treba to omogočiti tudi sindikalnim delavcem.

— Sicer pa kaže, da bomo v izvršne odbore dobili mnogo mladih proizvajalcev. Občni zbori, ki so že bili, to vsekakor dokazujejo. Če prej sem dejal, da pri nas ni starih delavskih centrov. Kljub temu pa se ne bojimo, da ne bi uspeli pri delu. Nenehna prizadevanja za pridobivanje delovne sposobnosti in prizadevanja za povečanje delovne storilnosti vplivajo tudi na zavest proizvajalcev. Čut odgovornosti in vse drugo, kar odlikuje proizvajalce v starih delavskih središčih, bo prineslo delo. In obratno: z vzgojo, s seminarji, ki je bilo o njih govora, bomo pospeševali uspehe pri delu.

To je eno izmed važnih vprašanih sindikalnega dela na Dolenjskem in zelo verjetno tudi marsikod drugje.

V skladu z osnovno nalogo

Pogovor s predsednikom Okrajnega sindikalnega sveta v Ljubljani Urošem Ruprehtom je bil pravzaprav majhna konferenca. Odmerjeni prostor bo hočes nočes cenzen, kajti vsega ne bo moč zapisati. Nekaj problemov, na katere nas je opozoril predsednik, si bo iskalo prostor v naših prihodnjih številkah.

— Kako so se po letošnjem spomladanskem občnem zboru republikanskih sindikatov le-ti oprijeli dela, je bilo prvo, malce posplošeno vprašanje. Pač začetek.

— Mislim, da je bila to prelomnica. Kje, in kako delati v sindikatu in kdaj naj dela, je postalo po sprejetem programu povsem jasno in je zares odveč razpravljati o nalogah. Važnejše je, kako mobilizirati vse sile, da bomo program uresničili. Nedvomno pa je

važno, če ne najvažnejše, da ob upoštevanju realnih in objektivnih osnov skrbimo za izboljšanje življenjske ravni. Sindikati po podjetjih bi morali vztrajati in zahtevati, da se ne dela nič takega, kar ne bi bilo v skladu s to osnovno nalogo.

— Kako so se sindikati uveljavili prav v tem pogledu, saj njihovih predlogov ponekod vendarle ne upoštevajo dovolj?

— V ljubljanskem okraju smo tej nalogi, namreč pravilni in smotni skrbi sindikatov za ljudi, posvetili največ pozornosti. Marsikje smo dosegli prav lepe uspehe, marsikje pa se borimo s starimi pojmovanji tako glede vloge sindikatov kot glede izpolnjevanja naših osnovnih nalog.

— Morda, tovariš predsednik, najprej o uspehih.

— Menim, da je določen uspeh — med drugim seveda — to, da je okrajni zbor proizvajalcev razpravljal o nekaterih problemih sindikata. Tudi po občinah so že imeli nekaj zborov, za katere so dali pobudo sindikati. Želimo, da bi to postala bolj česta praksa.

— Za pobude gre torej. Kakšne?

— Ne le pobude. To bi včasih ne bilo dovolj. Sindikati v Ljubljani so na primer pripravili obširno oceno problemov higienske tehnične zaščite v podjetjih. Poročilo je skupaj s predlogi pripravil okrajni sindikalni svet in zbor je sprejel tako rekoč vsa priporočila. Zatem je pripravil okrajni sindikalni svet še temeljito oceno dela osebja ljudskih odborov. To je bila dokaj ostra graja samovolje posameznikov. Kritizirali smo to, da se sklepi družbenih organov včasih ne uresničujejo, da hočejo neka-

teri vsiiti kakšne svoje zamisli in podobno. Ponekod je kazalo že tako, kot da je uradnik ljudskega odbora zadnji razsodnik v vseh zadevah. Tudi o tem je razpravljal zbor proizvajalcev ljubljanskega okrajja.

— In kako je bila sprejeta ta ocena?

— Zanimivo je morda, da je prišla na okrajni sindikalni svet skupina odbornikov zbora proizvajalcev, ki so pripovedovali, kako zadovoljni so, da je končno prišlo na dnevni red tudi to vprašanje. To nas je že dolgo časa žulilo, toda ni ga bilo, ki bi to stvar sprožil in odločno postavil na pravo mesto.

— Kako pa se je ta skrb odražala na drugih področjih čepar delo z zborom proizvajalcev prav gotovo pomeni izredno skrb — pa čepar posredno — za ljudi in odnose med njimi?

— V tem pogledu so pred izvršnimi odbori še velike naloge. Do nedavnega so se delavski sveti silno lahko odločili za dodeljevanje sredstev za tiste namene, ki pomenijo razširjeno reprodukcijo. O življenju ljudi pa so premalo govorili. Delavski sveti so pozabili, da imajo sedaj že objektivne možnosti za dokaj hitro reševanje različnih problemov, ki marsikje ustvarjajo slabo razpoloženje. Izvršni odbori bi morali vsekakor razpravljati o razdeljevanju sredstev in o njihovi porabi. Investicije so marsikje sumljivo glede na rentabilnost.

— Ali bo v Ljubljani odprt še kakšen podoben obrat?

— Da, v tisti nesrečni menzi »Ilirija« bo na pobudo okrajnega sindikalnega sveta organizirano nekaj podobnega. Predlagali smo, in tako je tudi obveljalo, da se podjetja, ki žele dobiti v podjetje topli obrok, vključijo v skupnost. Zanimanje je, zelo veliko in obrat bo kmalu začel delati.

— Ali bo potem dovolj takih obratov?

— Ne bo. Zanimanje je tolikšno, da je že sedaj jasno, da bo treba obrate družbene prehrane postaviti tudi v drugih občinah. Pa tudi v drugih krajih bi morda začeli nekaj podobnega.

— Predsednik je zatem govoril, da se skrb za ljudi odrača tudi pri organiziranju počitniških skupnosti. V občini Vič, v Mostah pa tudi v Domžalah so v tem pogledu dosegli prav lepe uspehe. Ne gre le za ceneno letovanje. Pokazalo se je namreč, da ljudje, ki sede za isto mizo ali se srečujejo z istimi ljudmi za strojem žele vsaj na počitnicah srečati tudi druge obzore. Razmišljati bo treba tudi o izmenjavi ležišč med počitniškimi skupnostmi, tako da bo imel proizvajalec možnost preživeti dopust v različnih krajih ob morju ali pa v gorah. Če ima počitniški dom podjetje, ga moraš hočes nočes le-to za letom obiskovati, mimo tega

Za oba: človeka in stroj

Predsednika okrajnega sindikalnega sveta v Kopru tovariša Korčiča smo obiskali v bolnišnici. Kljub bolelosti ni odklonil pogovora o nekaterih problemih s katerimi se ukvarja sindikat v tem predelu Slovenije. Zdelo se nam je, da se je v pogovoru tako razvnel da je za čas pozabil na težave. Želimo mu, da bi kmalu okreval ter zopet pohitel v naravo in planine. To je namreč tudi njegova želja, prav gotovo pa tudi želja obeh sinčkov, ki, čeprav majhna, že spremljata očka na manjših »turah«, ki jih je moč opraviti v otroškem vozičku.

Sicer prijazni doktor, šef bolnišnice, nam je naročil, naj ne bomo dolgovestni (to je mislil verjetno zaradi bolnika in ne zaradi novinarskih naved), zato smo začeli z vprašanjem:

— Ali je bilo tudi pri vas delo sindikata v zadnjem času usmerjeno predvsem na stvari, ki pomenijo posredni ali neposredni dvig življenjske ravni?

— Bilo, samo da ne le zadnji čas. Ze spomladaj smo izvedli anketo, ki nas je opozorila na to, da je ponekod skrb za človeka zares premajhna. O tem smo pozneje razpravljali na plenumu in konferencah.

— Mar je povsod slabo?

— Ne bi trdil kaj takega. Toda v gradbeništvu in kmetijstvu skrb za ljudi prav gotovo ni bila v skladu z našimi željami in zahtevami. Na napake v teh gospodarskih dejavnostih, so nas opozarjale tudi inspekcije. Na gradbiščih, pa tudi na posevstvih žive delavci v zelo slabih pogojih. Na gradbiščih sicer zares ne kaže za gradbene delavce graditi stanovanj. Toda vsaj barake naj bi bile urejene, čiste, zaščitene vsaj toliko, da ne bi bilo večnega prepriha, skratka primerne začasno prebivanje. Mnogim gradbenim delavcem pa bomo morali zgraditi tudi stanovanja, če hočemo dobiti stalno delovno silo.

— Predsednik je pripovedoval, da se ponekod delavci ne morejo niti pošteno pogrejeti in posušiti, če jih ujame pri delu dež. Gradbeni in kmetijski delavci pač ne delajo v pokritih prostorih in tisti, ki sede v pisarnah, se tega ne spomnijo. O kakšnem kulturnem življenju o prostorih za sestanke in podobnem ni govora. Ko smo spraševali, kako je s sredstvi za te namene, je predsednik dejal:

— Upravna poslopja teh podjetij so največkrat zelo lepa in moderna. Za to torej so sredstva za tisto, kar bi bila, nujno, jih pa ni. Sicer pa moram reči, da je danes že znatno boljše. S prizadetimi smo imeli dvojne posvetovanj in večina je razumela, kaj je njihova naloga.

— Ali je na kmetijskih posevstvih tudi tako?

— Tudi tam premalo skrbe za ljudi. Za napredek kmetijstva so bila sicer uporabljena velika sredstva. V elaboratih, ki jih posestva pripravljajo za to, da bi jim banka odobrila investicijska sredstva za nakup strojev ali gradnje, ni nikoli vključenih niti najmanjših objektov za družbeni standard. To ni krivda posestev, pač pa krivda predpisov, ki ne upoštevajo, da je treba ob stroju poskrbeti tudi za človeka.

— Sama skrb za zemljo ne bo dovolj, če se ji ne pridruži tudi skrb za ljudi, ki jo obdelujejo. Tudi na posevstvih si podobno kot gradbeniki žele stalno zaposlenih ljudi. Naenkrat vse to seveda ne rešitvo. Toda nekaj več bo treba ob novih investicijah bržčas ukrepati tudi za družbeni standard na gradbiščih in posevstvih.

Majhna podjetja in premajhen nadzor

Pozno zvečer smo ob cesti pod Vojnikom trkali na okno predsednika celjskega OSS. Okoli majhne hišice je tovariš Jošt vzgojil lep sadovnjak. Jonatan, bobovec, renete in druge »firme«, o katerih bolj malo vemo, so zastopane. Sadjereja je predsednikovo veselje. Za obrezovanje in škropljenje najde tistih nekaj uric, ostalo »organizira« narava. Doma smo podzvalili še ženo in hčerko — gimnazijko. Tovariš Jošt nam je zaupal, da je je vesel. Čut odgovornosti, da ima, to je veliko, če ne največ.

— Predsednik je razpletel pogovor o majhnem podjetju, češ v teh se zamoupravljanje še ni uveljavilo. Bolj na papirju je vsa ta reč.

— Sindikatov v manjših podjetjih marsikje tako rekoč ni. Nedavno tega sem bil v gostinskem obratu. Upravnik je sklical sejo delavskega sveta, potem jo je vodil in se zaključil. Seveda, je nadaljeval ter s prsti trkal po mizi, nam ne sme in ne more biti vseeno, kako delajo organi družbenega upravljanja in sindikat v teh manjših podjetjih. Povečini so to podjetja, ki so zelo pomembna za življenjsko raven. Prav zato se moramo zanje bolj zanimati. In končno doberšen del članov sindikata dela in se vzgaja v teh kolektivih, ki največkrat ne štejejo več kot 30 ljudi.

— In zakaj je v manjših podjetjih slabše?

— Morda sem preveč kritičen, toda prav gotovo je nadzor družbenih organov nad temi podjetji zelo šibak. Občinska vodstva se za

ta podjetja ne zanimajo tako kot za velika!

— Mislim, se vpletam, da tudi zato, ker se v občinskem proračunu majhna podjetja kaj posebno ne poznajo. Veliki akumulativni, da, to je pa nekaj drugega.

— Tudi to. Premajhna zanimanja pa je ugoden teren za samovolje in vse ostalo, česar si najmanj želimo. Prosim, mi povsod slabo, da se ne bi razumeli napačno. Toda primer podjetja iz Frankolovega je poučen. Opozarja nas, sindikate, na naloge. V podjetju, ki šteje 40 ljudi in je imelo lani 5 milijonov dohodka, torej majhno podjetje, so dali upravniku 25 tisoč dinarjev čiste plače. K temu si je priboril še 15 tisoč dinarjev mesečnega pavšala. Pa še to je dosegel, da bi mu ves pavšal izplačal kar naenkrat vnaprej, da ni vmes posegla finančna inspekcija. Takih dohodkov nima niti direktor v dokaj večjem podjetju s precejšnjo odgovornostjo. Pa misliš, da je temu kdo ugovarjal? Jok. Velika večina zaposlenih ima doma zemljo, delo v podjetju jim pomeni bolj dodatek kot dohodek. Za te stvari niso občutljivi. Da bi odpravili take pojave, bo potrebno še veliko vzgoje.

To je poseben problem manjših podjetjih, ki smo ga morda zares podcenjevali. Prav v teh najdeš največ primerov, da vodi obrat »zlahtas«. Včasih so kar trije sorodniki v vodstvu. OSS si je zato zastavil nalogo, ki jo bo sicer težko izpolniti, prav gotovo pa je hvaležna. Predvsem razmišljajo, kako bi organizacijsko okrepili sindikate v manjših obratih.

— Sedaj ob občnih zbiorih bo treba obiskovati manjše kolektive. V nekaterih imajo lepe izkušnje. Le-te naj bodo zgled drugim na vseh zbiorih pa se bo treba s člani kolektivov o napakah odkrito pomeniti. Potem bodo našli tudi pot naprej.

O tem smo prepričani.

PROIZVODNJA TEKSTILA NA PREBIVALCA

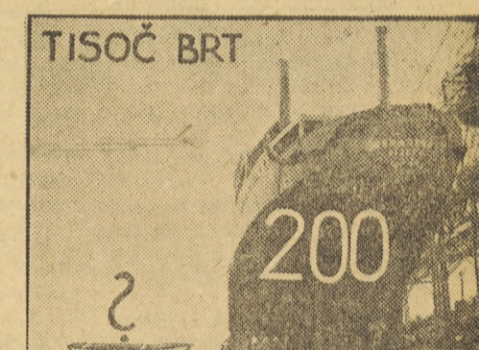
1939 1958

PROIZVODNJA PREMOGA 1939-1958

1939 1958

PROIZVODNJA V LADJEDELNICAH

1939 1958

PROIZVODNJA ŽELEZA 1939-1958

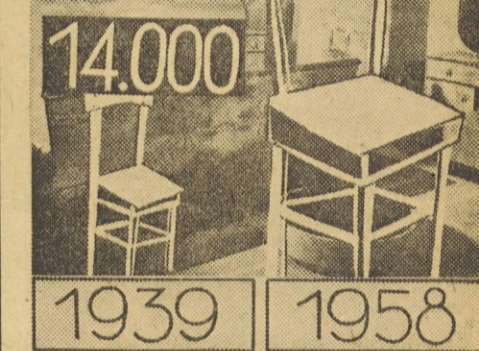

1939 1958

PROIZVODNJA POHIŠTVA ITD.

1939 1958

1939 1958

1939 1958

številske govore

Pogovori: Mitja Švab
Karikature: Božo Kos

Ljudje naših dni

To stran smo posvetili ljudem iz naših tovarn in rudnikov, delavcem in strokovnjakom, ki bodo v teh prazničnih dneh ob dnevu republike prejeli priznanje za svoje požrtvovalno delo — odlikovanja dela. Ljudem, ki so s svojimi rokami in umom, z ljubeznijo v srcu in z vero v življenje v očeh ustvarili to našo domovino, našim ljudem, ki s svojo večno živo tvorno silo klešejo njeno podobo. Kopaču Cestniku, ki je devetindvajset let pregaral v jamah, Francu Ogradiju, kovaču in dobremu človeku, Marjanu Jeličiču, ki plove nekje na Indijskem oceanu, topilcu Koprivcu, ki ni več revež in tudi ne sirota, višjemu gradbenemu tehniku Jožetu Kramariču, graditelju koprškega pristanišča, Ančki Čamernikovi, ki vse, kar zna in kar more, razda ljudem in pri tem nima časa, da bi mislila nase, tovarišu Mojskercu, ki se je rodil kot zidar, je in bo zidar, Stanku Kuntuju, ki bi rad vse, kar ve in čuti, podaril mladini, in vsem delavcem iz tovarn in rudnikov, ki so ustvarili to našo domovino in danes ob njenem rojstnem dnevu proslavljajo tudi svoj praznik. Naj jim bodo ti drobni zapiski o njihovem življenju in delu, težnjah, težavah in hrepenenju naše skromno vezilo in naša iskrena čestitka.

Tovarna je moja šola

Tovariša Ignaca Korošca, topilca v železarni Store, ki je bil te dni odlikovan z Medaljo za delo, smo našli v tovarni, pri »njegovih« pečih. Stoji ob kupolki in zre skozi zaščitna očala in odprtino peči, iz katere teče železo.

Vroče je, zatóho. Zrak je nasičen s dimom in zadušljivimi plini. Železo teče in iskre švigajo okrog kupolke. »Nimam časa, fantje. Se dvakrat moram natočiti. Počakajte.«

»Tak je vedno,« pravi inženir Bran-ko. »Najprej delo. Pred enajstimi leti je prišel v tovarno. Nekvalificiran. Delal je, hodil v tečaj, se učil. Danes je visokokvalificiran. Pogled, kako dela. Vsak njegov gib je preračunan, noben korak ni odveč... Njegova beseda nekaj zaleže. Kar reče, drži, upošteva jo delavci in uprava.«

Zerjavni ropočeje in železo prasketa. Komaj slišim besede:

»No, sedaj pa le...«
Snema očala in rokavice in me vprašuje o gleda. Ničesar ne ve o odlikovanju. Čudi se. Nerad govori o sebi, raje o drugih, o delavcih in komunistih, o delu.

Življenjepis zidarja

Med tovariši, ki so bili odlikovani z Redom dela II. stopnje, je tudi Jakob Mojsker, zidar in obratovodja pri »Megradu« v Ljubljani. »Rodil sem se kot zidar.«

Smeje se, prešerno in zadovoljno: njegov smeh je nalezljiv. »Živel sem in živim kot zidar...«

»In umrlj boste kot zidar.«
»Tako je. Od rojstva do smrti — zidar, kaj bi drugega.«
Pred štiridesetimi leti se je zidarju Mojskeru iz Bizovika rodil sin. Otroška leta je preživel ob malti in med opeko. Potem je dopoldne hodil v šolo, popoldne pa zidal. Izučil se je in zidal. Dvainštiridesetega leta je prijel za puško in tudi gradil, vendar ne hiše, ampak nekaj večjega.

To so bila leta junaštva in hrepenenja in bridkosti. Italijani in beli so mu ubili očeta. Sestra, štirinajstletna punčka, je morala gledati... Mater so mu odpeljali v Italijo, sestro v Nemčijo. Trije so odšli v partizane. Leta 1944 so mu belgardisti ubili brata.

»Vsi smo bili — zidarji.«
Govori in zre nekam čez kupe pe-ska in skladovnice opeke in zdi se, kot da je pozabil, da stojim ob njem. Potem molči. Hladno jutro je in, od Ljubljance se valj gosta megla.

»Bil sem tudi na okraju. Imel sem toliko dolžnosti, da ne vem več za vse. Leta 1951 sem bil okrajni sekretar. Potem sem bil spet zidar, danes pa, kot vidite, sem obratovodja.«
Ko govori o otrocih, se smehlja.

»Starejši je fant. Lahko se uči. Bil je odličnjak. Letos pa se je polenil. Mislim, da bi mu moral pomagati, pa ne vem, kako. Punčka, starejša, se teže uči, je pa pridna. Mlajša še ne hodi v šolo. Žena pa... saj veste, kako je v Bizoviku; pri nas vse ženske perejo.«

In spet se v mislih vrne v preteklost, k očetu in bratu, vmes pa raz-laga zidarju, ki ga vprašuje za svet. »Tako je fant, glej, saj ni težko...«
Zares je hladno. Megle pa so se že razpršile.

Graditelj luke

Iz pisarne, ki smo se v njej pogovarjali z odlikovanim tovarišem Jo-sipom Kramaričem, je lepo videti delo, pri katerem je le-ta nekaj let sodeloval kot šef gradbene operative. Ob nekdanj plovem morju je zrasel prvi pomol koprške luke. Tod bodo

In prav pri podvodnih graditvah ima tovariš Kramarič veliko izkušenj, zato pa tudi zaslug za uspešno graditev koprške luke.

Kmalu po vojni je bil poslan na Reko, kjer je najprej sodeloval pri obnovi porušene reške luke. Potem je bil kot dober strokovnjak poslan v Sirijo, kjer je nekaj let pomagal graditi veliko luko v Latakiji. Po takih delih, kakršna je bila Latakija, se mu zdi tisto, ki so ga opravili v koprski luki, prav majhno. Zato pa so načrti veliki in tovariš Josip Kramarič upa ter si želi, da bo graditev nadaljeval tako, da bo tudi Koper postal ena izmed pomembnih jugo-slovanskih luk, ki imajo vsekakor močno industrijsko zaledje.

Ko pripoveduje o delu, pravi, da je bilo v začetku težko. Pri nas še ni-mo gradili pomorskih objektov in zato so se morali učiti vsi, od delavcev do delovodij. Kaj je delo v morju, zares ni nihče vedel, saj ve-čina še veslali ni znala. Toda kadar skušaš morje ukrotiti, moraš znati tudi to in tudi osnovni gibi, ki se z njimi obdržiš nad vodo, če že padeš vanjo, so koristni. Vse, od tega znanja, ki z običajnimi gradnjami nima pravega naboja — pa do podmorskega betoniranja velikih blokov — vsega se je bilo treba naučiti. In za to ima odlikovanec velike zasluge.

»Odlikovanje je priznanje za trud, ki spodbuja človeka k novemu delu bolj, kot si lahko mislimo,« nam je dejal tovariš Kramarič ob tem, ko smo se poslavljali. Drugi odlikovane-c, mehanik znamenitega »Klepca«, tovariš Franc Slak, ki smo ga tudi iskali, pa je bil žal na dopustu.

od 7. decembra dalje pristajale velike desetisočtonske prekoceaneške ladje.

Tovariš Kramarič ni človek, ki bi rad pripovedoval o sebi. Zato pa smo veliko več slišali o velikem bagru »Petru Klepcu« in o ljudeh, ki so delali na njem ter dan in noč strgali z dna strjeno blato. Tako so poglobili morje ponekod tudi za deset in še več metrov. Graditi v vodi ni kar tako. Vse, kar si opraviš globoko pod morskno gladino, morajo pregledovati potapljači, če hočeš ugotoviti, ali si uspel ali pa bo treba začeti znova.

Kovač in človek

Tovariš Franc Ogradi je kovač in sekretar osnovne organizacije Zveze komunistov v Avtobusnem prometu Celje; odlikovan je z Medaljo za delo.

»Moje življenje? Kako naj rečem? Kovaško; kar tako napišite. Oče je bil kovač in stari oče in praded... Že dve sto let so v našem rodu kova-vači pa sem tudi sam pred petindvaj-setimi leti postal kovač.«

»Ko sem bil majhen, sem poznal kova-ča, ki je bil velik in močan, prav hrust, in od tedaj se mi je zdelo, da morajo biti vsi kovači velikani.« To-variš Ogradi ni velik. Je pa dober kovač. V njem in v njegovem delu so zbrane izkušnje petih in več kova-ških rodov.

»Priden je ko mravlja in zna delati,« pripoveduje predsednik sindi-kata. »Racionalizator. Prihranil je že veliko materiala, zlasti specialnega jekla za vzmeti.«

»No, to ni tako težko. Delati je pač treba tudi z glavno...«
Nerodno mu je, ker ga hvallijo. Ni vaje tega. Smehlja se, prestopa, ne ve, kam bi del roke.

»Raje govorimo o kovačnici. Majh-na je, vidite, premajhna, dela pa je veliko; trije delamo v njej in drug drugemu smo v napoto. Razširiti bi jo morali, pa nimamo denarja. Ob-čina bo morala pomagati. Drugače ne bo šlo... Sicer pa je naše pod-jetje že močno napredovalo. Pred de-setimi leti smo imeli 22 avtobusov, sedaj jih imamo 40.«

V kovačnici se zbirajo avtomeha-niki in soferji. Vsi bi radi govorili o Francu.

Je sekretar osnovne organizacije... Član predsedstva republiškega odbo-ra sindikata prometnih delavcev... Član te komisije, član onega odbora, oče dveh otrok...

Kopač

V rudniku Zabukovca bo ob 29. novembru odlikovanih 19 tovarišev. Med rudarji, ki bodo dobili Red dela III. stopnje, je tudi Ivan Cest-nik, kopač.

Dež in blato. Nebo je pusto in sivo. Po snegu diši.

Na desni je šaht, na levi separa-cija. Vagončki premoaga...

— mš

»Rekli so mi...«

Tudi glas mu je negotov.

»Nikoli nisem mislil, da živijo v Ljubljani ljudje, ki me poznajo.«

Dlan ima veliko in hrapavo. Roka mu drhti.

»To je od kompresorja.«

Delavci na separaciji nekaj kriče. Lokomotiva prevaža vagončke pre-moga.

»Že devetindvajset let ga kopljem. Začel sem v Srbiji; šestnajst let mi je bilo tedaj. Življenje pa je bilo pre-kleto zanič. Matl je delala v tovarni, oče je odšel v Ameriko in potlej ga nisem več videl pa tudi slišal nisem zanj.«

Brska po spominu in pripoveduje, kako je postal vozač, potlej učni kopa-č in končno kopač. In tudi v Nem-čiji je bil, v jamah pri Bitterfeldu.

»Kaj vam vse to pripovedujem. Napišite, da sem rudar, kopač. In rad bi bil še nekaj let, če bom le zmogel. To je vse. Glejte, pri nas dela veliko ljudi in mnogi niso rudarji. Imajo kmetije. Jaz imam le kramp in lopa-to in tele roke...«

Iztegne svoje koščene lopatate roke.

»Pravijo, da jih priganjam, da sem prehter. Toda, veste, jaz pustim svo-je moči le v rudniku, oni pa tudi na kmetijah. In tako se včasih ne raz-umemo... Nekateri pa tudi ne vzdr-že. Dve leti sem na odkopu, imel sem že kakih dvajset učnih kopačev, v rudniku pa jih je ostalo le pet ali šest. Je že tako, jama zahteva celega človeka.«

In pripoveduje o hiši, ki jo dela zase in za družino, za ženo in za dve punčki, in spet govori o jami in o desetih kubikih premoga, ki ga na-

kopje na dan, medtem ko je po-vprečni delovni učinek le sedem ku-bikov, o lesu, ki ga težko vlačijo »-fortih«, in o slojih, ki so včasih slabi in polni jalovine.

Nebo je še vedno sivo in pusto. Se dežuje. Kopač Cestnik se vrača v jama. In ko stoji v dvigalu, naroča:

»Napišite še, da sem vesel in... da bi lahko vsak... Le prijeti je treba za delo. To pa je tudi vse.«

IVAN CESTNIK

»Napišite še, da sem vesel...«

Intervju s tretjim

Z Marjanom Jeličičem smo imeli pravzaprav dokaj nenavaden inter-vju: sekretar podjetja »Splošna plova-ba Piran« je telefoniral v sosednjo pisarno ter zvedel, da Jeličič pravkar pluje preko Indijskega oceana proti Ameriki. No, z njim torej res nismo mogli dobiti neposredne zve-ze. Upravitelj stroja na ladji z 10.200 BRT »Zelengori« je bil vendarle pre-daleč. Zato pa ga je nadomestil se-kretar podjetja in nam pripovedoval o odlikovanju, ki mu je bil priznan Red dela II. stopnje:

»Če se prav spominam,« je začel, »je bilo lani aprila, ko je »Zelengor« zjaj na Atlantiku silovit orkan. Lad-jo je premetavalo sem in tja, zgu-bila je smer in hitrost in je porabila veliko več goriva, kot bi ga med mir-no vožnjo. Ko se je morje vendarle za silo umirilo, se je moral kapitan Pučnik odločiti. Posvetoval se je z Marjanom Jeličičem in skupaj sta razglabljala ali kaže nadaljevati pot proti luki v Mehiki ali ne — men-da je bil to Huston — ali pa naj jo uberejo v najbližjo luko po gorivo. Na pogled je taka odločitev prepro-sta: ko je goriva premalo, zavij v najbližjo luko in si napolni rezervoarje. Toda kapitanu in strojniku je šlo tudi za druge stvari. V Husto-nu morajo naložiti blago za Evropo. Če zamude en sam dan, izgube 50 tisoč dolarjev, lahko pa jim sploh uide priložnost za tovor, kar bi po-menilo še neprimerno večjo izgubo.

Razpravljala sta in premišljevala, končno pa sta se odločila: Marjan Jeličič je s pravilnim manevriran-jem, smotno uporabo goriva in ne-prestanom skrbjo za stroje uspel. Ta-ko rekoč s poslednjimi litri nafte je lad-ja pravčasno zaplula v južno-ameriško luko. Za tako stvar je po-trebno veliko znanja, izkušenosti pa tudi pogumna. Kaj, ko bi ladja sredi morja ostala brez nafte? Najhuje bi bilo, če bi takrat prihrumel novi vi-har. Toda na to ne kaže niti pomisliti, saj bi bila že dovolj velika »ha-varija«, ko bi morali klicati vlačilce

iz najbližjih luk. To je zelo draga stvar.«

Takšnih uspehov bi lahko Marjanu Jeličiču pripisali več. Konec koncev to ni nič čudnega, saj že oseminš-tirideset let pluje po oceanih — rojen je bil leta 1895 v Selcah — in si je v dolgoletni službi pridobil veliko znanja. Že pred nekaj leti je bil upokojen, toda ker nam primanjku-je takšnih strokovnjakov, je pristal na to, da se ponovno vkrcna. In še eno njegovo zaslug je treba ome-niti: potovanje z njim je šola za mlade strojnike. Zares skrbi za to, da bi čimprej vzgojili sposobne na-mestnike.

Končno pa smo le našli pot, da smo ob tem svečanem dogodku do-bili stik z Marjanom Jeličičem. V eter je zletela naša brzojavka, ki ga je dobila kdo ve kje: DELAVSKA ENOTNOST ČESTITA STOP KOLI-KO MILJ STE PREVALILI V ŽIV-LJENJU STOP

In po nekaj dneh je prišel z ladje odgovor Marjana Jeličiča:

VAŠ TELEGRAM PRIMIO 21 STOP OSOBITO DIRNUT NA PO-DELJENOM ODLIKOVANJU STOP KAO UPRAVITELJ STROJA STOP ZAHVALJUJEM SE UZ POKLIK DA ŽIVI JUGOSLAVIJA DA ŽIVI MARŠAL TITO ZA PROCVAT JUGOSLAVENSKE MORNARICE STOP JELIČIĆ LADJA SPLOŠNE PLOVIDBE »ZELENGORA« STOP

Veseli smo bili brzojavke iz daljn-jegega oceana. Mimogrede pa smo izračunali, da je tovariš Jeličič kot strojnik v osemindiridesetih letih svojega službovanja na ladjah šest in polkrat obplul Zemljo.

Tako nam je uspelo, da smo s strokovnjakom Marjanom Jeličičem »spregovorili« vsaj nekaj besed.

— mš

Reporter: Jamez Voljč

MIZAMAGISTRALNE

POZRTVOVALNOST

Ves dan je lilo kot iz skafa. Na delo ni bilo moč niti misliti. Tuzlanska brigada je bila v naselju. Brigadirji so si krajšali čas, poslušali radio, igrali šah in se zabavali z drugimi družabnimi igrami.

Do mraka ni bilo več dolgo. "Nam lahko pridete pomagat?" Predstavnik podjetja je pritekel v naselje "Marija Bursac" ves zadihan. "Usek številka deset zaliva voda. Bati se je, da bo vse doslej opravljeno delo zaman..."

Komandant naselja je premišljal. Ni se mogel naglo odločiti. Naj pošlje po mladince? Dežnih plašev nimajo, mokri bodo kot miši.

Napotil se je v štab brigade. Pomagati je treba. Drugega izhoda ni. "Komunisti naprej! Rešiti moramo usek."

"Zakaj samo komunisti? Ali mi nismo prišli na avtomobilsko cesto?" Vsa brigada je šla: od komandanta do poslednjega brigadirja. Tekli so k useku, kjer je stalo skoraj celo jezero. Vsak je zgrabil lopato, kramp in kopal, kopal jarke...

Izpod neba je lilo, jezero pa je počasi upadalo — in odteklo.

Usek je bil rešen! Noč je že bila, ko so se vrnili domov, razobesili premočeno obleko in se spravili spat.

Se tole: tudi tisti trije, ki so imeli dežne plašče, so jih slekli!

"Ce so vsi mokri, se tudi mi ne bomo stopili..."

ZELJA

Ramo je najraje opazoval gradbene stroje. Dokler ni odšel iz domače vasi tam daleč izpod Sar planine, ni videl niti vlaka niti motornega kolesa, kaj šele takih jeklenih velikanov.

Ce je le utegnil, je šel k useku in opazoval velikanski bager ter tiste tri demperje, ki so odvažali material niže doli na traso. Ali pa jo je ubral na drugo stran k tistima dvema skreperjema. Zlasti večji mu je zbujal spoštovanje. Oral je po trasi in zagrablil naenkrat po deset kubikov zemlje. Potlej se je obrnil v breg in ker sam ni mogel zvoziti, počakal na buldožer, da se je zadaj prislomil obenj. Nato sta oba stroja zahropla in zemlja se je stresla.

Rama so bile same oči. Kako močan je človek, ko vodi take velikane! Oh, ko bi mogel tudi jaz... Kmalu se mu je nudila priložnost. V naselje je prispel traktor in privedli so traktorski tečaj. To sicer ni bil niti buldožer niti bager, a vendar stroj. Ramo je pridno poslušal, kar vpiljal traktoristove besede in naj-srečnejši trenutek zanj je bil, ko je smel traktor pogrnati in sestiti za krmilo.

Na trasi je ostal mesec dni dlje in opravil izpit za traktorista...

BRASTVO

"Odlična zamisel!" Člani štabov vojvodinske in ljubljanske brigade v naselju "Ivan Milutinovič" na Gmajni so končali razgovor.

"Torej jutri!"

"Drži."

Se isti večer so se v obeh brigadah dogovorili, da bo šla naslednji dan po ena četa delat v drugo brigado. Obenem so se domenili, kdo izmed članov štaba bo šel za nekaj dni v štab druge brigade.

Rečeno — storjeno.

Zvečer ob tabornem ognju

Zjutraj se je komandantu ljubljanske brigade prijavila četa mladincev iz vojvodinske, komandantu vojvodinske pa četa iz ljubljanske brigade.

"Gostači" so se hoteli kajpak posebej izkazati. To je bil veliki jurji na kubike in metre. Tudi ostale čete niso hotele zaostajati.

Tisti dan sta obe brigadi visoko presegle normo. Četi sta ostali gost tudi popoldne in se seznanjali z življenjem v sosednji brigadi...

"Zame je najlepši spomin z avtomobilske ceste tisti iz Velike Pece," pripoveduje komandant naselja Budimir Mandrapa: "Vedno me je navduševalo, kadar sem opazoval, kako se mladina iz raznih krajev naglo spoznava in sklepa prijateljstva, kot bi se poznala že dolga leta. Avgusta sta bili v našem naselju dve brigadi:

Mi gradimo cesto — cesta gradi nas. Neštetočrat napisano in ničkolikokrat izgovorjeno geslo niso zgolj prazne besede. Postale so stvarnost, doživele so jo z zmago ovenčane mladinske delovne brigade. Za mnoge mladince je pomenil prihod v brigado začetek novega življenja, veliko pomolnico. Delo in življenje v kolektivni sta jih preobrazila in prekalila, kot so njihove delovne roke preoblikovale podobo pokrajine ob Krki. Nepismen pastir s Sare, ki doslej niti vlaka ni videl, je postal traktorist. Z zakonom pripravi zagrebškemu "brezdomcu" je brigada prebudila tisto najplemenitejše v njem in mu globoko vsadila zavest, da je tudi on lahko enakovreden član naše skupnosti. Študentu z univerze so pokrili roke žulji in bo poslej zanj ceniti delo in delovnega človeka; spoznal je etične vrednote skupnega dela. Mlad delavec iz tovarne je posebej doživel radost delovne zmage, ki se ne da plačati z nobenim denarjem...

Mi smo gradili cesto — cesta je gradila nas! Cesta je stala pet in trideset milijarde dinarjev. Z delom mladinskih delovnih brigad je bila gradnja za sedem odstotkov cenejša. Preobrazba mladine je čisti dohodek, ki se ne da meriti z dinarjem...

brigada beogradskih študentov in srednješolska brigada iz Kranja. Po petih, šestih dneh so postali že dobri prijatelji. Čez čas so se vezi še bolj okrepile. V prostem času si videl skoraj vedno po pol prve brigade v barakah druge. Skupaj so se zabavali, zbijali šale, prirejali športna tekmovanja. Živeli so kot velika družina. Takega vzdušja ni moč pozabiti zlepa..."

MLADOST

Krista je gojenka gostinske šole. Ima plave oči in kostanjeve lase. Bila je z ljubljansko brigado v naselju "Vranduk".

Tisti dan je sedela pred jedilnico in prepevala.

"Kaj počneš, Krista?" Po oznakah sodeč je ta mladenič iz beogradske.

"Pojem." se odreže na kratko.

"Zapojva v dvojci Lahko?"

"Zakaj pa ne! Samo ne zdaj."

"Kdaj pa?"

Krista se hudomušno nasmehne:

"Ko boš našel orkester za spremljavo."

"Uh, kako si čudna..."

"Ti še bolj s svojimi vprašanji. Zdaj me pa pusti pri miru. Dežurna sem. Tinka, Tinka! Pojdi po brigado, kosilo je pripravljeno..."

SREČANJE

Na postaji v Laškem stoji Stanko Klenovšek, delavec iz pivovarne. Nemirno hodi gor in dol. Pogleduje na uro.

Se četrt ure do prihoda vlaka. Bo imel vlak zamudo? Ali ga bo spo-

znal? Šaj komaj verjamem, da bi bilo res. Prišel bo v zelenkasti uniformi brigadirja z avtomobilske ceste, je pisal. Torej se ne bova mogla zgrešiti. Kakšen neki je? Mi je kaj podobno?

Petnajst let, dolgih petnajst let...

Vojna jih je ločila. Roberta je odpeljala mati daleč doli v Niš k sorodnikom, sama pa odšla v partizane, ker so ji prišli gestapovci na sled...

Odrasel je v Nišu, se razvil v krepkega mladeniča. Delal je v avtomehanični delavnici rudnika rjavega premoga v Sokolu. Ko je prišla tja nekoč skupina inženirjev iz Slovenije, mu je eden izmed njih povedal, da pozna nekoga, ki se prav tako piše kot Robert in da dela v neki pivovarni. Več ni vedel.

Tudi Robert se je prigrabil v brigado, ki je odšla na avtomobilsko

ra, po gostilnah, pred blagajnami kinematografom, govoril, prepričeval. Na prvi odgovor jih je prišlo petintrideset.

Premalo! Potlej je razposlal dva posebna kurirja z vabili na nov sestanek. Uspeh je presegel vsa pričakovanja.

Natakarji v "Dubrovniku" so začuden opazovali nenavadno zbiranje še bolj nenavadnih ljudi, ki znajo dobaviti katerekoli devize, prodati še tako sumljivo uro za pristno iz Šauffhausena, ki jim notranjost zaporov že zdavnaj ni več neznanja.

Zbralo se jih je šestdeset. Član mestnega komiteja je bil tudi tam. Tako je bila ustanovljena II. zagrebška brigada "Polet". Vimpi je postal njen komandant.

Vedel je, da jih bodo na avtomobilski cesti sprejeli z nezaupanjem. "Vsi veste, kdo smo. To vedo tudi oni. Zato pozor! Moramo uspeti! Uvedel je trdo disciplino.

Ze drugi dan po prihodu brigade je neka kmetica prijavila komandantu naselja, da ji je neki mladinec ponujal sekuro za vino. Sum je padel na "Polet". Vimpi je sam uvedel preiskavo. Čez pol ure je poročal komandantu naselja: "Vem, da ni nihče iz moje brigade." Sam je šel h kmetici in zvedel, da je imel oni uniformo. Poletovci so bili še v civilnih oblekah.

Odleglo je, led je bil prebit, zaupanje je raslo.

Delali so, tekmovali, garali kot za stavo.

Grifikon je kazal že daleč čez sto odstotkov. "Postati hočemo udarna brigada!"

Ob koncu dekadke — nič Druge zagrebške brigade "Polet" ni bilo med proglašeni.

Mladimcem, ki so že zdavnaj pozabili, kaj je jok, so polzele solze po licih. Dva dni se niso dotaknili hrane. Delovna vnaema je za čas splahnela. Prišli so tovariši iz Glavnega štaba in povedali, da se je pripetila napaka.

"Napaka! In to prav pri nas?"

Se krepkeje so stisnili pesti. Po tretji dekadi se je tudi ime druge zagrebške brigade zablestelo med udarnimi.

Šestdeset zagrebških brezprizornikov je prvič občutilo, da so enakopravni in koristni člani družbe.

ZIVLJENJE

Rekli so mu Strk. Res je bil dolg in suh kot fižolova preklja. Sicer pa dober fant. Njegovega pravega imena niti sam ne ve. Starše je izgubil že v rani mladosti. Pobili so jih ustaši. Se tistega, ki ga je potlej vzel k sebi, so tik pred osvoboditvijo zmučili do smrti.

Tako je ostal sam, star komaj osem let. Prišel je k družini v vinorodne kraje, kjer so mu po dvakrat na dan dajali piti.

"To je zdravo," so govorili. "Da boš močan..."

In se je navadil. Se tisti dan, ko se je odpravljala brigada na avtomobilsko cesto, je bil pijan.

"Ne vzamemo te! Tak je bil sklep brigade."

Sel je za njimi, nekaj peš, nekaj z avtopostopom. Čez tri dni se je pojavil v naselju.

"Lepo vas prosim, sprejmite me."

"Saj ne boš nič boljši!"

"Bom, samo pustite me, da se jaz..."

"Bil je med najvestnejšimi in najmarljivejšimi v brigadi. Ni minilo dolgo, ko je že stal pri jamboru kot najboljši v brigadi."

Potlej so ga izvolili za komandirja čete. Pil ni več.

Pa je bil brigadni sestanek zaradi mlade brigadirke. Pregeljša se je in brigada naj bi odločila, ali naj še ostane ali naj jo izključi.

Tedaj je vstal Strk: "Nikar, tovariši! Mlada je še. Lahko jo je izključiti, a težko ji je pomagati, da bi se popravila. Naša dolžnost je, da se odločimo za tisto težje."

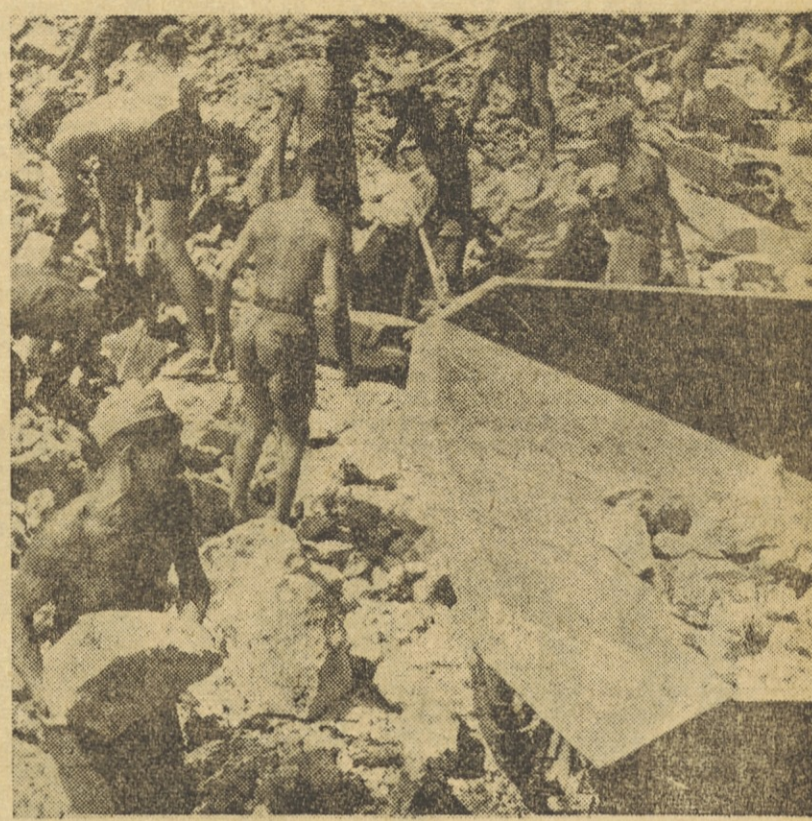
Samo to je povedal in sedel.

Zavladala je tišina. Tega niso pričakovali.

Govorilo je življenje.

Sprva mrmraje, potlej vedno glasnejši razgovor, ki se je končal s sklepom: ostane.

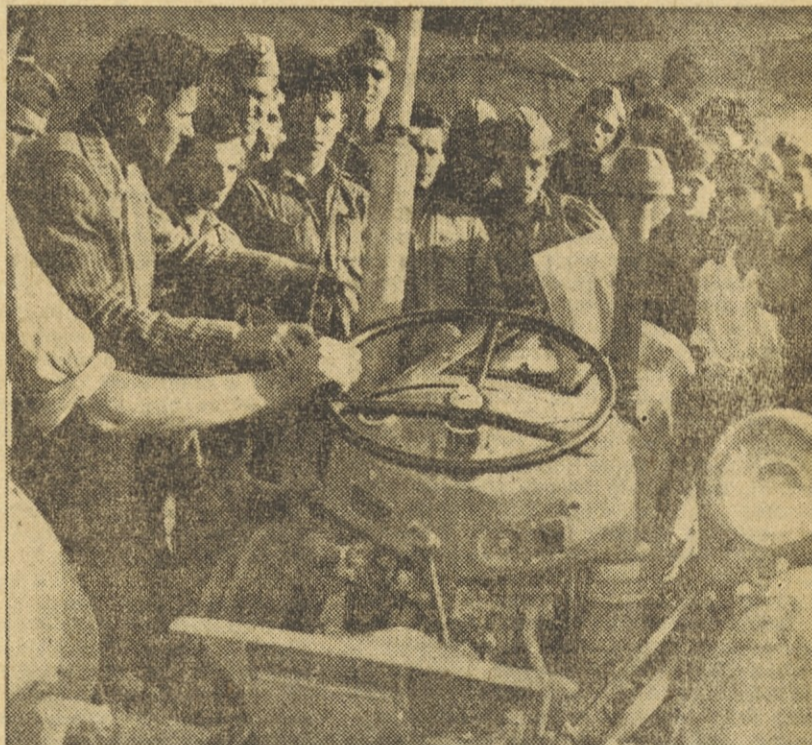
Zbral in uredil V. J.

Pri izgradnji avtomobilske ceste Bratstva in enotnosti Ljubljana-Zagreb je sodelovalo letos 466 mladinskih delovnih brigad. Akojce se je udeležilo 53.430 mladincev in mladink iz vseh republik naše države. Od teh je bilo 30.4% kmetске mladine, 29.4% študentov in dijakov ter 25.7% delavcev. Izkopati je bilo treba 1.300.000 kubikov zemlje, 300.000 kubikov humusa, vgrajenega je bilo 40.000 kubičnih metrov toččenca. Dve petini del je bilo opravljenih ročno, tri petine pa s stroji.

Na avtomobilski cesti so letos priredili vrsto predavanj, ki se jih je udeležilo 134.663 brigadirjev. Prišlo je 2444 nepismenih, pisati in brati se je naučila 2420 brigadirjev.

V traktorskih tečajih je bilo 6888 mladincev in mladink, od katerih jih je 5841 napravilo izpit. 35.800 brigadirjev je bilo v raznih drugih tečajih.

IZUMITELJ

Ko bi imeli tegale v brigadi!

MAMIN LJUBLJENCEK

Zeleni bi vam predstavili in opisali delo zborov proizvajalcev v Kranju. Pred letom je bil ta družbeni organ proizvajalcev izvoljen tudi pri občini. Stiriideset odbornikov tega zboru se je štiriindvajsetkrat zbralo na zasedanje. To ni malo, saj smo nedavno tega odkrili zbor proizvajalcev, ki se je sestel — komaj enkrat! Pa ne gre za število sej. Važno je, da so vselej koristno razpravljali in odločali o gospodarski politiki v občini. Niti ena seja ni bila odveč; nasprotno, še o mnogih vprašanih niso razpravljali, toda več niso zmogli.

Odborniki so kmalu spoznali, da odločanje v gospodarskem življenju v občini ni enostavna stvar. V podjetju se še nekako pomeniš o uporabi sredstev, ki ostanejo kolektivni. V občini pa je drugače. Proizvajalci so tu še bolj občutljivi za to, kako bo razdeljen denar, ki ga prav oni prispevajo v občinsko blagajno. To zanimanje je sicer razveseljivo, toda odborniki, ki zastopajo proizvajalce, si včasih zares belijo glave: kaj zgraditi, kaj popraviti in kako razdeliti denar, da bo večini prav! Razumljivo, da tudi zbor proizvajalcev ni kar na prvi seji doumel vseh nalog. Razlika med prvimi in zadnjimi zasedanji je dokajšnja. Pa tudi razumljivo! Delo je najboljši učitelj.

Dovolj naj bo uvoda. Kako je torej 40 odbornikov gospodarilo s tistim delom sredstev, ki jih prispevajo v občinske sklade kolektivni in za kakšno gospodarsko politiko so se odločili? Slednje je prav tako važno, kajti ne gre le za to, kako boš delil. To je lažji del nalog. Gre tudi za to, koliko boš prigrisporil. To pa je včasih, če ne vedno, težje.

Odbornik Danilo Dolgan, predsednik sveta za industrijo, bere poročilo.
Po sklepu 49. seje ... itd., itd. ... je posebna strokovna komisija preverila položaj podjetja »Roleta-mizarstvo«. Komisija, ki so jo sestavljali tovariši ... je ugotovila naslednje:
Obrobni prostori, to je stavba, pa tudi prostor na Rupi, ne ustrezajo proizvodnim nalogam podjetja. Hala ni dograjena. Nima higiensko-tehničnih naprav ...
Odborniki pozorno poslušajo in si beležijo podatke o podjetju, čigar usodo bodo krojili. Iz poročila sledi, da podjetje ne gospodari dobro. Sicer pa nič čudnega. Slabosti je na pretek. Ne le objektivnih, tudi subjektivnih.

Ali dobro slišimo? Iz kvalifikacijskega sestava delovne sile je razvidno, da je od skupno zaposlenih 170 delavcev — 115 visokokvalificiranih in kvalificiranih in le 55 delavcev polkvalificiranih in nekvalificiranih, kar vsekakor ni osnova za tipično industrijsko proizvodnjo ...
Torej je kvalificirana delovna sila ob strojih, kjer bi bil sicer dovolj priučen delavec, zelo draga. Komisija je ugotovila, da je delovni postopek premalo smotrni. Zaradi zmede je podjetje tako rekoč brez pravega proizvodnega načrta.

Tovariš Dolgan predlaga zboru v imenu sveta za industrijo tudi sklepe za to podjetje. Razprava. Prva razprava v zboru. Ali bodo odborniki kritični, ali pa bodo skušali

gokrat se prav med letom pokažejo napake. Ob koncu leta pa je zaključek običajno zadovoljiv ...
Potem so razpravljali o posameznih podjetjih, ki so poslovala bolj slabo. Govorili so o odnosu trgovskih uslužbencev do strank itd. Sklep: Oddelek za gospodarstvo naj v bodoče predloži polletna poročila prej.
To je bila tema pogovora tudi takrat, ko odborniki zapuščajo dvorano.
Komentar tokrat ni potreben.

13. marca 1958

Medtem so na štirih sejah razpravljali o Prešernovem gledališču in o prvem osnutku plana za letošnje leto. Ta razprava je sicer pozna, toda še vedno so med prvimi občinskimi. Govorili so tudi o programu dela za zbor proizvajalcev in splošni zbor. Danes je na dnevnem redu prav važna stvar iz tega programa: stanovanjska gradnja v občini. Poročevalec je predsednik sveta za stanovanjske zadeve tovariš Marjan Strniša:
Pomanjkanje stanovanj je eno najtežjih socialnih in gospodarskih vprašanj: Naše mesto se poveča, vsako leto za nekaj manj kot 500 prebivalcev. Leta 1948 je štel 15.939 ljudi, decembra 1957 pa 20.066 ...
V lanskem letu je bilo skupno porabljenih 969 milijonov dinarjev za gradnjo stanovanj. V gradnji je bilo 266 stanovanj ...

ponekod iz sklada plačujejo tudi gradnje komunalnih naprav izven novih naselij. To pa je že narobe, da ne rečemo protizakonito. Kranjčani si kaj takega sicer niso privoščili.
Se komentarček na stanovanjske skupnosti, saj so jih ustanovljali že takrat, ko smo šele začeli razmišljati, kako in kaj. Sicer je res, da so to skupnosti, ki nimajo vseh predvidenih družbenih organov. Uspehi pa so kljub temu tu. V štirih skupnostih bodo imeli do novega leta pet pralnic. Štiri že perejo gospodinjam, ki plačujejo za kilogram oprane perila okoli 50 dinarjev. Zanimanje je tolikšno, da bodo odprli drugo leto še nekaj obratov. Vse štiri stanovanjske skupnosti skupaj bodo v kratkem odprle ljudsko kuhinjo, ki bo prodajala tople obroke tudi podjetjem.
Načrti, o katerih je zbor govoril sredi marca, se kar lepo uresničujejo.

18. aprila 1958

Po tretji razpravi so danes dokončno sprejeli gospodarski načrt za letošnje leto. Dopolnil in sprememb je nekaj strani. Pri nekaterih odborniki vztrajajo, čeprav načelnik za gospodarstvo misli drugače. Ne vem, kdo ima prav in ne vem, zakaj mi je taka razprava všeč? Odločni postajajo odborniki, in mnenj, predlogov ter načrtov ne sprejemajo

Proti običajem po glasovanju nadaljujejo razpravo. Znova o istih stvareh in predsednik predlaga ponovno glasovanje. Tudi tokrat predlog ni sprejet. 13 odbornikov glasuje zanj, 7 je proti, ostali pa se vzdržijo.
Združitev podjetij zbor proizvajalcev ni odobril.

To združevanje in razdruževanje podjetij je sploh problem. V Kranju so združili Puškarno z nekimi podjetji, Roletu z drugim in pozneje so vse to zopet razdruževali. Kakor smo slišali, tudi v Moko in Klasjem ni drugače. Močno so se razširile govorice, da bo Klasje postalo zopet samostojno podjetje, kajti združili so jih, čeprav je občinski zbor proizvajalcev glasoval proti. Menimo, da tako ne sme in ne more biti. Če ne gre drugače, naj bi o stvari razpravljali še okrajni zbor, končno pa je tu še zbor proizvajalcev republiške Ljudske skupščine. — Kako pridemo končno do tega, da podjetja združujemo in razdružujemo mimo organov družbenega upravljanja.

2. oktobra 1958

Na dnevnem redu je samo poročilo in razprava o polletnih zaključnih računih gospodarskih organizacij. Poročilo obsega 42 strani. Odborniki so ga dobili že nekaj dni pred sejo. Poročevalec opozarja na probleme v nekaterih podjetjih:

5. nov. 1957

V majhni dvorani občinskega ljudskega odbora je gneča. Ni kam sestiti. Ljudski odbor šteje sedaj 80 namesto prejšnjih 40 odbornikov. Na ločenih sejah se oba zborov konstituirata.

Za predsedniško mizo sedi najstarejši član zborov proizvajalcev. Verjemite, da se mu je glas tresel, ko je začel:

»Tovariši in tovarišice odborniki, želim vam mnogo uspehov v delu in upam, da bomo zadovoljili delavce, ki so nas izvolili ...«

Pleskanje. Potem je mandatna komisija preverjala izvolitev vsakega odbornika posebej. Počasi gre.

Odbornik tovariš Dolgan zatem predlaga za predsednika zborov, ali kot je uradni naziv, odbornika za vodstvo sej tovariša Antona Seljaka.
Zopet pleskanje. Seljaka, delavca v »Iskri«, poznajo kot sposobnega in razumnega tovariša. Potem je vodil sejo on. Odborniki prisegajo in podpisujejo sveto izjavo.
Prej kot v eni uri je prva seja končana. Konstituiranje bodo nadaljevali na drugi seji. V dvorani se odborniki zdržijo še precej časa. Spoznati se morajo.

Kot rečeno, na drugi seji so že prišli na dnevni red tudi tiste točke, ki jim pravijo odborniki v svojem žargonu »solata«. Pa ne zato, ker bi morda podcenjevali razprave o garancijah in sklepanje o zemljiških zadevah, toda včasih se nabere te »solate« toliko, da lahko obupa še tako prizadevan in vztrajen odbornik. Zato so že v začetku razmišljali, kako bi stvari skrajšali, pa vendar omogočili razumno presojo. Stvarom so se precej približali, ko so začeli material o teh zadevah pošiljati odbornikom že precej pred sejo. Vsak je snov lahko proučil že doma in na seji je bilo treba prebrati le najnujnejše podatke. Izkušnje pa so pokazale, da tudi to ni dovolj, ker odborniki materiala pred sejo ne preberijo. Te lepe navade dolgo časa ni bilo. Počasi pa bo obveljalo tudi to, da se je treba na sejo pripraviti. Tako in nič drugače postaneš iz pasivnega — aktivni odbornik. To slednje se da povedati tudi drugače: odbornik, ki posluša, postane počasi odbornik, ki tudi govori. No, kar zadeva razprave o garancijah, zemljiških zadevah in podobnem, so našli še drugo pot. Odborniška komisija pred sejo prouči snov in opozarja na seji zlasti na problematične zadeve. Zdjaj se tudi »solate« ne boje. Narobe, na zadnjih sejah je bilo že nekaj vročih razprav pri zadevah, ki so prej uhajale.

Odborniki so ugotovili, da dodeljivati za gradnjo individualnih hišic tudi po tisoč in več kvadratnih metrov zemlje iz sklada splošnega ljudskega premoženja. Konec, so rekli, sicer bomo imeli malo hišic in veliko vrto, pa premalo njiv. Odslej tehtajo dodeljevanje bolj pozornost. Šest sto kvadratnih metrov je več kot dovolj za hišico ter vrtnice za peteršilj in drugo zelenjavo.

Angelca Boštjančič: »Kako je mogoče, da so dosegli le 42% letnega plana?«
Načelnik oddelka nekaj pojasnjuje in pravi, da je sedaj proti koncu leta že bolje. Odborniki pa niso kaj posebno zadovoljni in sklepanje prelože na eno prihodnjih sej.
Dvajset minut pred osmo je seja končana.

Tako se je zbor lotil razprav o podjetjih. Tudi pozneje so marsikatero podjetje dali na rešet. Čas jih lovi, kajti čimprej bi radi prišli do tega, da bi o podjetjih razpravljali, še preden je treba gasti. V podjetjih pa so kmalu začutili, da je v občini nov organ, ki budno spremlja njihovo delo. Nekaterim to celo ni bilo všeč. Seja je pokazala, da zbor ne bo opravičeval napak. Ponekod pa so pripravljene marsikaj spregledati.

Morda ni brez pomena, če zapišemo, da so v kranjskem zboru povečini delavci. V zboru sta le dva direktorja in še od teh dveh je eden napredoval po izvolitvi. Če so v zboru direktorji, je razprava veliko bolj vodena. Kar naprej je slišati: »Saj bodo izboljšali gospodarjenje, ali pa, ja, tovariši, upoštevajte vendar objektivne težave!« Ali pa: »Saj jim niso (kdo?) pomagali!« Taki prazni izgovori pa prav nič ne prispevajo k izboljšanju.

Ena sama točka dnevnega reda je potrditev zaključnih računov gospodarskih organizacij za leto 1956. Poročevalec Zdravko Erznožnik je prečital poročilo sveta za plan in finance.
Tovariš Vinko Poljcar: Kad bi zvedel, zakaj smo dobili tako pozno zaključne račune gospodarskih organizacij. Trgovine na primer, zares ne bi smeli tako dolgo pustiti brez zaključnih računov. Treba bi bilo bolj paziti na kontrolo trgovin. Kritika ljudi glede trgovin je precejšnja ...
Tovariš Jože Poljak: Tovariši, zaključnih računov nismo mogli pripraviti prej zato, ker nam manjka kadra, ker je podjetij, zlasti trgovin veliko, končno pa je morala občinska finančna inspekcija nuditi pomoč okrajni ...
Tovariš Ivan Pintar: Pravim, da je poročilo preveč rožnato. To bo verjetno zato, ker so pregledali samo letni in ne pogostejši. Mno

rešiti podjetje s podporami, češ, jutri bo lahko tako tudi pri nas?

Tovariš Zadnik: »Stvar je v tem, da so les kupili pod neugodnimi pogoji. Ko je bila pogodba podpisana, so ugotavljali, da ne ustreza (šlo je za večjo izgubo pri borovem lesu).«

Podjetje zagotavlja, da ima les že prodan. Našli so kupca.

Tovariš Pintar: »Kakšna kadrovska politika pa je to? Sani kvalificirani in visokokvalificirani delavci!«

Tovariš Sušnik: »Borovega lesa je dovolj okoli Kranja in ga ne bi bilo treba hoditi iskati v Črno goru.«

Tovariš Zadnik: »Tovariš, to ni krivda podjetja ...«

Odborniki temeljito tipajo prav po tistih problemih, kjer je najbolj narobe. Sprejemajo sklepe, ki se jih bo moralo podjetje držati. Drugače ...

Podjetje »Roleta« mora pregledati sestavo vodilnega kadra. Posebno v knjigovodstvu in komerciali. Osebe bo tudi treba zamenjati; to je pogoj za uspešnejše delo. Deset sklepov je deset kritik.

Potem je na vrsti »Kovinar«. Danilo Dolgan je poročevalec sveta. Zanimivo. V podjetju dela 189 ljudi. Od tega je 72 uslužbencev (v dvorani mrmranje in pokašnjevanje) in režijskih delavcev. Komisija je ugotovila, da so kapacitete izkorisčene osemindvajset odstotno. V podjetju pa pravijo, da 40%. Oboje je porazno. Razprava se še bolj razvname.

Angelca Boštjančič: »Kako je mogoče, da so dosegli le 42% letnega plana?«

Načelnik oddelka nekaj pojasnjuje in pravi, da je sedaj proti koncu leta že bolje. Odborniki pa niso kaj posebno zadovoljni in sklepanje prelože na eno prihodnjih sej.
Dvajset minut pred osmo je seja končana.

Tako se je zbor lotil razprav o podjetjih. Tudi pozneje so marsikatero podjetje dali na rešet. Čas jih lovi, kajti čimprej bi radi prišli do tega, da bi o podjetjih razpravljali, še preden je treba gasti. V podjetjih pa so kmalu začutili, da je v občini nov organ, ki budno spremlja njihovo delo. Nekaterim to celo ni bilo všeč. Seja je pokazala, da zbor ne bo opravičeval napak. Ponekod pa so pripravljene marsikaj spregledati.

Morda ni brez pomena, če zapišemo, da so v kranjskem zboru povečini delavci. V zboru sta le dva direktorja in še od teh dveh je eden napredoval po izvolitvi. Če so v zboru direktorji, je razprava veliko bolj vodena. Kar naprej je slišati: »Saj bodo izboljšali gospodarjenje, ali pa, ja, tovariši, upoštevajte vendar objektivne težave!« Ali pa: »Saj jim niso (kdo?) pomagali!« Taki prazni izgovori pa prav nič ne prispevajo k izboljšanju.

Ena sama točka dnevnega reda je potrditev zaključnih računov gospodarskih organizacij za leto 1956. Poročevalec Zdravko Erznožnik je prečital poročilo sveta za plan in finance.
Tovariš Vinko Poljcar: Kad bi zvedel, zakaj smo dobili tako pozno zaključne račune gospodarskih organizacij. Trgovine na primer, zares ne bi smeli tako dolgo pustiti brez zaključnih računov. Treba bi bilo bolj paziti na kontrolo trgovin. Kritika ljudi glede trgovin je precejšnja ...
Tovariš Jože Poljak: Tovariši, zaključnih računov nismo mogli pripraviti prej zato, ker nam manjka kadra, ker je podjetij, zlasti trgovin veliko, končno pa je morala občinska finančna inspekcija nuditi pomoč okrajni ...
Tovariš Ivan Pintar: Pravim, da je poročilo preveč rožnato. To bo verjetno zato, ker so pregledali samo letni in ne pogostejši. Mno

Do konca lanskega leta je bilo vložnih 1287 prošenj za dodelitve stanovanj. Nekaj jih čaka na stanovanja že od leta 1949 ...
Poročevalec je prebral obširno poročilo skoraj eno uro. Pred odborniki je razgrnil mnoge probleme, o katerih do tedaj niso niti razmišljali.

Odbornik: Ali ste prepričani, da bo naša gradbena operativna zmogla tako velike gradnje?
Predstavniki ljudskega odbora: Če bomo ugotovili, da so zmogljivosti kranjskih podjetij premajhne, moro povabiti gradbena podjetja iz drugih okrajev. Zato ni bojznati ...
Po daljši razpravi sprejmejo sklepe, med katerimi moramo omeniti priporočila delavskim svetom podjetij Inteksa in Iskre, naj z lastnimi sredstvi in s posojilom iz občinskega kreditnega sklada financirajo izgradnjo prepotrebne preskrbovalnega centra na Planini in v Stražišču. Podjetje »Elektro Kranj« pa naj bi najelo posojilo za nadaljnje urejanje električnega omrežja. Sprejeli so tudi načela za razdeljevanje stanovanj. Vse dodelitve stanovanj iz javnega fonda morajo biti razglašene v občinskih uradnih prostorih, dodelitve stanovanj v podjetjih pa na njihovih oglašnih deskah.

Zatem sprejmejo tudi odlok o ustanovitvi stanovanjskih skupnosti.

Tako kot o stanovanjskem vprašanju je zbor proizvajalcev vsestransko razpravljal še o drugih problemih: o nagrajevanju, o komunalnih podjetjih in podobnem. Take razprave so bile pomembne predvsem zato, ker so bile neposredno napolnile tudi za razprave v podjetjih.
Ocena stanovanjske gradnje nedavno tega pa je pokazala, da so se tovariši, ki so upali na »uvoz« gradbene operativne, bridko usteli. Gradbenih kapacitet primanjkuje povsod in tisto, kar je bilo rečeno na seji 13. marca, je bil račun brez krčmarja. Zlasti pa račun brez upravljanja tako velike gradnje, kot je bila letos avtomobilska cesta Ljubljana—Zagreb. Zato so sedaj sprejeli nekaj ukrepov, ki zagotavljajo večjo zmogljivost domačih gradbenih podjetij. Največje gradbeno podjetje v Kranju je nedavno kupilo velik stroj za izdelovanje cementnih zidakov. To je najbolj zanesljiva pot k temu, da bodo lahko gradili ceneje in res uporabili sredstva, ki so na razpolago.

Drugo: Kaže, da še vedno gradnje niso vsklajene z dejanskimi potrebami. Premalo je manjših in preveč velikih stanovanj. To je ocena za vso Gorenjsko. V Kranju je vložnih največ prošenj za enosobno stanovanje (1671). Letos pa bo zgrajenih le 94 enosobnih stanovanj. Za dvosobna je 806 prošenj, zgrajenih pa bo 134, za večja stanovanja se poteguje 54 družin, dograjenih pa bo 63 (!). Na pogled je torej struktura gradnje postavljena na glavo tudi v Kranju. V resnici, tako pravijo, pa je drugače. Pokazalo se je, da v prošnjah navajajo vsi kar se le da majhna stanovanja, samo da bi dobili vsaj nekaj. Kakor hitro pa se vselijo, je že tu prošnja za novo, večje stanovanje. V enosobnem stanovanju je težko življenje potem, ko pride prvi in drugi otrok. Velikokrat se prisel pravi takrat še babica, ki skrbi za malčke med tem, ko sta oče in mati na delu. Zato je po mnenju Kranjčanov bolje na to računati že prej, ne pa potem, ko se »prepozn« in so otroci tu.
Razmisli bi treba tudi o tem, kako se uporabljajo sredstva iz skladov za stanovanjsko gradnjo. Na Gorenjskem je šlo letos za gradnjo šol 22% denarja, za gradnjo komunalnih naprav 15%, tako da je ostalo za stanovanja le nekaj več kot 60 odstotkov iz stanovanjskega sklada. Prav je, da gradimo šole in tudi čez komunalne naprave ni kaj reči. Stanovanj pa je zato le znatno manj. Skladi za gradnjo stanovanj ne bodo vzdržali tega pritiska. Mimo tega pa je ocena pokazala, da

kar tako. 15 odbornikov je tokrat sodelovalo v razpravi.

Danes je na dnevnem redu tudi poročilo o zborih volivcev. Poročevalec je tovariš Zadnik:

Zbor volivcev v podjetju Gorenjska oblačilnica predlaga občinskemu ljudskemu odboru, naj bi prostore za uslužnostne delavnice zgradila občina ter jih dala potem v najem ...

Zbor volivcev Gorice: V korist zdravilišča Golnik je bilo razlaštenih več privatnih hiš. Zadeva glede zamenjave ali odkupa še vedno ni urejena. Zelja prizadetih nihče ne upošteva ...

Zbor volivcev Center I.: Občinski ljudski odbor naj posreduje, da bo vsaj ena mesnica v mestu odprta tudi v sobotah popoldan. Zlasti polci, ki se meso hitro pokvari ...

Slišali smo celo vrsto predlogov, zahtev in želja, od katerih bi se dalo mnoge izpolniti, nekatere pa prav gotovo niso tako hitro uresničljive. Sredstev je premalo.

Danes je zbor nekoliko razočaran. Razprave po poročilu o nedolih in pripombah zborov volivcev sploh ni. Morda zato, ker je bil dnevi red obsežen, saj se je seja končala šele ob osmi uri zvečer, začela pa že ob treh popoldne.

Vsekakor je koristna pobuda kranjskega zborov proizvajalcev, ki vsakih nekaj mesecev poslušajo poročilo o poteku zborov volivcev. Poznejše razprave so bile že veliko bolj živahne in odborniki so o najvažnejših stvareh, ki so jih predlagali volivci, razpravljali. Njihove odgovore in odgovore aparata ljudskega odbora posredujejo volivcem na prvih zborih. Tako se volja državljanov prek obeh zborov veliko bolje uveljavlja v splošni politiki ljudskega odbora.

24. julija 1958

Sejo vodi novi predsednik inženir Danilo Dolgan. Dosedanji predsednik zborov proizvajalcev je bil izvoljen za podpredsednika občinskega ljudskega odbora. To je 18. seja občinskega zborov proizvajalcev. Pred tem sta bili zlasti važni tisti dve, ko so govorili o perspektivnem načrtu gospodarskega razvoja kranjske občine.
Danes je na dnevnem redu poročilo o zaključnih računih gospodarskih organizacij za leto 1957. Odborniki so presenečeni. Njihova kritika je pomagala, saj je poročilo o zaključnih računih pripravljeno kar šest mesecev prej, kot lani. Tovariš Jože Poljak obrazloži obširno poročilo o gospodarjenju v preteklem letu.
Presenečeni smo tudi mi, kajti razprave po poročilu ni. Takrat smo se spomnili na sejo, ki je bila 27. decembra 1957. Takrat so odborniki grajali, zakaj ni bilo poročilo pripravljeno že prej. No, letos je poročilo v rokah odbornikov, ti pa nimajo kaj povedati.
Na dnevnem redu je razprava o združitvi podjetja »Klasje« s podjetjem »Zito moka« v Ljubljani.
Podpredsednik Ob LO tovariš Seljak tolači, zakaj bi bila potrebna združitev. Od 29 so v Sloveniji ostala le štiri taka podjetja. Tudi podjetje »Klasje« ni dobilo pooblastila za poslovanje z moko.
Odbornik Pavel Cop: Ze sedaj se posledice, in sicer v kakovosti moke in pri postrežbi ...
Odbornik Jaka Kolenc: Tistega pooblastila za podjetje nismo mogli dobiti. Tu je uredba, ki predpisuje tako združitev ...
Predsednik zborov predlaga glasovanje o združitvi. Za tak sklep ne glasuje nihče. Zapisnikar ugotovi, da je šest odbornikov glasovalo proti, 24 pa se jih je vzdržalo.

Akcija 100

Janez Grozd je stopil v manufakturno trgovino in naročil pol metra piva...

Nesmisel. Točno! Takega bi še »soplega« poslali v Polje. Pa vzemimo drug primer! Si morete predstavljati človeka, ki ga je treba prepričati, naj bolje živi? Mn, v tem primeru bi imeli skoraj prav v tistem podjetju, ki so v pravilnik o delovnih razmerjih zapisali, da ne sme biti sprejet v službo nihče brez strokovnega potrdila psihiatra, da ni »čez les«.

Spet nesmisel? Upamo si trditi, da to že ni več tako gotovo in da na to ne bi mogli mirne duše preseči.

O tem imamo pisane dokaze. Zapisani so v mapi ljubljanskega okrajnega sindikalnega sveta z etiketo »Akcija 100«. Poleg

- Tehnica se še vedno nagiba na stran tistih v podjetjih, ki pričakujejo višjo življenjsko raven le od zunaj.
- Ali bo treba kolektive še dolgo prepričevati, da ni višja življenjska raven odvisna samo od tega, koliko bodo razdelili čistega dohodka nad tarifnimi postavkami?
- Kaj je o tem zapisano v mapi okrajnega sindikalnega sveta Ljubljana, ki nosi etiketo z napisom »Akcija 100«?

kot pa »meglena« predstava o realnih dohodkih, za katere še ni prepričan, če jih bo on sam deležen.

Slaba šestina za družbeni standard je odločno premalo. Morda so dali kolektivi kaj več v drugih oblikah?

Odprimo mapo »Akcija 100« na strani 68.

kakšnega strokovnjaka ali kadra ni rešeno stanovanjsko vprašanje za katerega izmed vodilnih uslužbencev. Brž ko pa so ti pod streho, vnaša povprašanje in stanovanjsko vprašanje je potisnjeno ob stran. Seveda tega ni moč trditi za vsa podjetja povprek, večidel pa ta ugotovitev le drži.

o tem, koliko mora vsak investitor prispevati za gradnjo komunalnih naprav, če hoče graditi. V podjetjih se potem ne morejo premišljati, ali bodo dali občini kaj denarja za komuno, ali ga ne bodo. Brž ko bi bilo treba dati denar na primer za ureditev trgovske mreže ali za kmetijsko posestvo, da bi založilo trg s ceninami kmetijskimi pridelki, se veter obrne in ušesa kolektivov postanejo gluha. No, treba pa je reči, da niti občine nimajo programov, kaj bi bilo treba storiti za izboljšanje življenjske ravni občanov in potem seveda tudi ni kaj močnega družbenega pritiska na kolektive.

DESNA ROKA — LEVI ŽEP?

Družbena prehrana je področje, na katerem kolektiv in posameznik neposredne občutita vsak dinar, ki ga delavski svet primakne, saj predstavlja to za vsakega abonenta v menzi podjetja čist dohodek, ki bi ga sicer moral plačati v javnih obratih družbene prehrane. In v tovarnah precej skrbe za to.

Anketa je pokazala, da ima od 25 anketiranih podjetij deset tovarn lastno menzo, kjer stane dnevna oskrba od 136 do 150 dinarjev. V nekaterih drugih pod-

pravili. Na prste ene roke pa bi lahko preštel tiste delovne kolektive, ki bi reševali to vprašanje družno z drugimi delovnimi kolektivi, združevali sredstva in odpirali skupne menze. Znan tak primer je za Bežigradom, kjer se je več podjetij združilo in ustanovilo Obrat družbene prehrane.

Nekaj pa je pri vsem tem vendarle še posebej zanimivo. Podjetja zatrjujejo, da prispevajo del stroškov za vzdrževanje menz in za kuhanje toplih in pripravljane mrzlih malic. V odgovorih na vprašanje, kako so razdelila lanska nerazporejena sredstva, pa niti eno podjetje ne omenja, da bi dalo kaj za menzo ali sploh za družbeno prehrano.

Gre potem denar za družbeno prehrano po pravilu: desna roka — levi žep?

ZA DOPUST: OCENA PRAV DOBRO

Sindikalne organizacije in delovni kolektivi pa so za to, da bi delavci preživeli prijeten in poceni dopust, prav dobro skrbeli. 54 odst. od vseh 47 anketiranih kolektivov ima počitniške domove, 15 odst. jih je lastni organiziralo taborjenje, 19 odst. jih ni napravilo ničesar, za ostalih devet odstotkov pa ni podatkov. Kako je pa s cenami? V osmih kolektivih so dopust organizirali tako, da so njihovi člani plačali celotno ceno gostinskega penziona, (to bi lahko storil vsak član pravzaprav sam), v 22 kolektivih pa prispeva k penzionu velik del podjetja, tako da plača član od 250 do 350 din na dan.

Vedno bolj se širi tudi sodelovanje med kolektivom pri organiziranju počitniških domov, bodi posamično bodi v počitniških skupnostih. Tako sta kolektiva Kartonažne tovarne in papirnice v Količevem združila svoje napore pri organiziranju dopusta, prav tako tekstilna tovarna v Kočevju in LIP Ljubljana, LIP Podpeč in zavod za socialno zavarovanje itd. Nekateri sindikalne podružnice pa so poskušale svoje bolne ali socialno šibke člane na letovanje na svoje stroške ali pa so le-ti prispevali sami nekaj.

Vsekakor so to prizadevanja

varne ali 10% vseh anketiranih. Ostale tovarne so tako po obsegu kot po nevarnosti pri delu in delovnih pogojih vsaj približno podobne tem štirim in vendar zdravnik nimajo — ker še niso čutili potrebe. Zato tudi niso pomislile na to, da bi skupno z bližnjimi podjetji postavili obratno ambulanto. Če bi s svinčnikom v roki izračunali, koliko delovnih ur je izgubljenih samo zaradi čakanja delavcev na zdravniški pregled, da niti ne omenimo, koliko bi mogel obratni zdravnik storiti glede preprečevanja bolezni, poklicnih obolenj in higienskih pogojev v podjetjih!

Za higiensko tehnično zaščito je dalo lani vsako anketirano industrijsko podjetje povprečno po 2,2 milijonov dinarjev, kar je precej, če pomislimo, s kolikšnimi sredstvi so podjetja razpolagala. Sicer pa denar ni vseh Dostikrat se da tudi z malo denarja in veliko dobre volje precej napraviti, da bi bili delovni in življenjski pogoji delavcev boljši.

Nikakor pa ne moremo biti zadovoljni s številom varnostnih tehnikov v tovarnah — bomo dalje v tej mapi. Danes jih je le pet, kar kaže na precejšnje podcenjevanje te službe v podjetjih.

V ostalih gospodarskih panogah pa je služba higiensko-tehnične zaščite še za stopnjo šibkejša. V vseh treh gradbenih podjetjih imajo posebne komisije HTZ, le dvoje ima svoje pravilnike, nobeno pa varnostnega tehnika. Podobno je tudi v prometnih podjetjih, za trgovska podjetja pa lahko sklepamo osti bolj po številu njihovih odgovorov, ker se je namreč večina teh podjetij odgovorila na ta vprašanja izogibljiva in jih prezrla. Le eno odgovarja, da ima komisijo HTZ (»Slovenija viano«), eno, da ima pravilnik (»Merkur«), prvo pomoč imajo v štirih podjetjih, vseh anketiranih trgovskih podjetjih pa je 12. Na ostala vprašanja niso odgovorili.

Zdaj premislimo: Ali niso delovni in življenjski pogoji v podjetju tudi del življenjske ravni, pa četudi se to ne izraža neposredno v višji tarifni postavki. In če vzamemo samo denarno plat tega vprašanja, bo v podjetju z urejeno higiensko-tehnično zaščito in delovnimi pogoji konec koncev tudi večji čist dobiček, saj bodo manj plačali za boleznine, manj bo bolezenskih izostankov in pomembnem več produktivnih ur. Zraven dodamo še to, da je zdrav človek zadovoljnejši in zato tudi več napravi.

Mlado Jare

62.72 odstotka lanskih nerazporejenih sredstev so razdelili delavski sveti na osebne dohodke, premije in nagrade. — Zasedanje delavskega sveta v tovarni papirja in celuloze Videm-Krško.

kupa poročil, zapisnikov, anketnih odgovorov je v njem še 158 drobno kaligrafično napisanih strani analize. V »Akciji 100« je sodelovalo čez dve sto ljudi, začela se je letos spomladi. Obiskali so sto kolektivov v okraju. Akcija je zdaj končana, podatki so zbrani in pripravljena je analiza. Izmed stotih kolektivov so jih izluščili 47: 25 industrijskih, 12 trgovskih, 4 gradbene, po 2 prometna in obrtna ter po enega iz komunale in zdravstva. Okrajni sindikalni svet o graditvi se ni izrekel svoje sodbe, leono pa predstavlja pravi zaklad podatkov. Pobrskajmo po njem, pred nami bo zrasla podoba prav tistega, ki mu je treba prigovarjati, naj bi bolje živel.

DINAR NA OČEH

Naš neznanj znanec tega ne ve in ne vidi, ker ima dinar na očeh. Ali res? Odprimo mapo na strani 106.

Ob koncu lanskega leta je v 17 podjetjih, ki so dala jasne odgovore na vprašanja v anketi, ostalo 126 milijonov 973 tisoč dinarjev nerazporejenih sredstev. Delavski sveti so ta denar razdelili takole: za osebni dohodek nad tarifnimi postavkami 55.14 odst., za premije in nagrade 7.58 odst., za stanovanja 8.55 odst., za dotacije sindikatu 2.91 odst., za zdravstvo (zobna ambulanta in preventiva) 3.76 odst., v sklad skupne porabe je vseh 17 podjetij dalo milijon 600 tisoč dinarjev, v sklad osnovnih sredstev milijon 334 tisoč, za gospodarske investicije poldrugi milijon dinarjev itd. Od vseh 17 podjetij je odstotilo občinskemu ljudskemu odboru delarjev le eno, in to 300 tisoč dinarjev. Nerazporejenih sredstev je ostalo še dobrih 19 milijonov dinarjev, ki pa bi jih zelo verjetno razdelili po istem ključu. Sedem od 17 podjetij je celotna preostala sredstva namenilo za osebni dohodek...

Za družbeni standard, za izboljšanje realne plače, so dali slabo šestino vseh sredstev (16.72 odst.), če stejememo sem še sklad splošne porabe in dotacije sindikatu. Torej — dinar ne oči. Življenjski standard se da izboljšati predvsem z večjimi osebnimi dohodki — tako prepričanje prevladuje v kolektivih po teh podatkih. Brž ko pa predsedajo s praktičnega na teoretično področje, vsakdo ve: ne nominalno ampak realno zviševanje osebnih dohodkov, le to zagotavlja trajno rast življenjskega standarda in ustali- tevi tržišča. Pri denarju se kaj- tak teorija neha in si vsak mi- slo, boljše nekaj jurjev v žepu

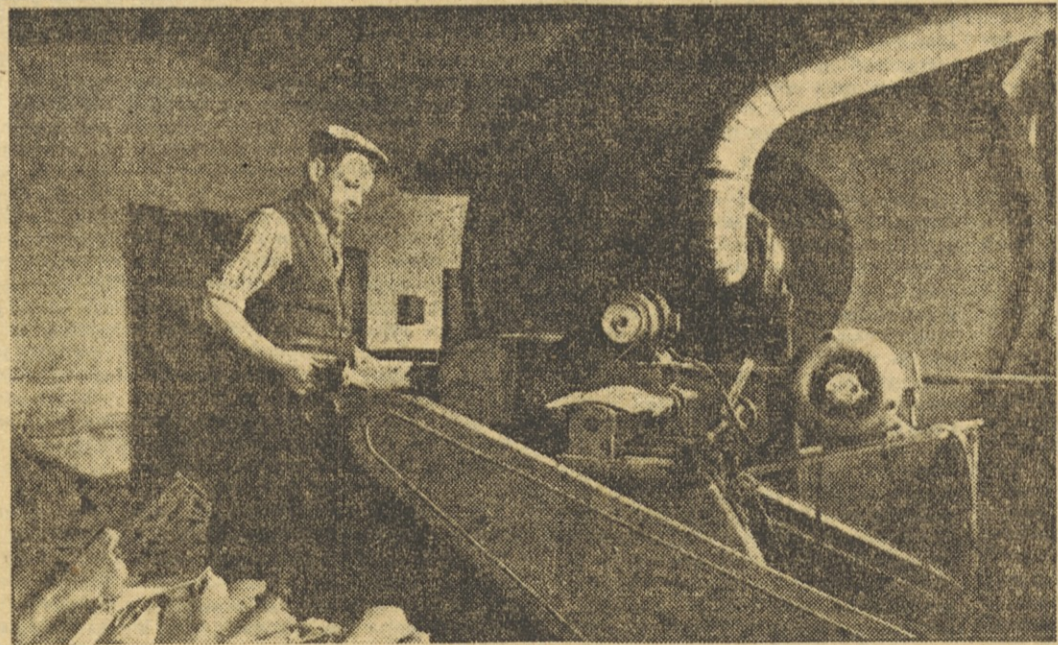
V 12 od 25 anketiranih industrijskih podjetij pripravljajo delavcem tople malice. — Malica v tovarni »Zmaj«.

STANOVANJA — PROBLEM STEVILKA 1

Praktično ni delavskega sveta ali sindikalne podružnice, ki bi tako ali drugače ne skrbelo za stanovanja. Podatki iz 46 podjetij pričajo, da to vprašanje ni pereče le za tri podjetja (Kovinska industrija, Ig, »Gradbenik«, Litija in »Kovina-les«, Stična). To so podjetja v podeželskem okolju, kjer imajo delavci svoje hišice, žive na kmetijah ali pa pri starših. Povsod drugod pa je stanovanjska stiska tako huda, da marsikje že ovira nadaljnji razvoj gospodarskih organizacij in je eden izmed vzrokov za fluktuacijo delovne sile.

Polovica podjetij je že gradila stanovanja. Skupno so vsa ta leta zgradili okrog 660 stanovanj in 1080 samskih ležišč, kar pomeni, da odpade na vsako anketirano podjetje 29 stanovanj in 46 ležišč. V bližnji prihodnosti namerava graditi stanovanja še 29 podjetij, nekatera od teh že drugič. Mimo tega rešujejo stanovanjsko vprašanje še z ustanavljanjem stanovanjskih zadrug (28 odst. anketiranih podjetij). Ponekod opuščajo obratne prostore in jih spreminjajo v stanovanja (»Unitas« in »Planica-sport«), vendar je taka rešitev več kot zasliha. Pet podjetij pa je takih, ki stanovanj sploh ne nameravajo graditi, češ da nimajo dovolj denarja. Na to, da bi sredstva združevali, niso mislili.

Po teh podatkih sočel so podjetja doslej le precej napravila, da bi omilila stanovanjsko stisko, tistih osem in pol odstotka priča, da bi se dalo dokaj več storiti, če bi se tega resneje lotili. Zlasti je opaziti, da so v podjetjih glede gradnje stanovanj dosti prizadevnejši takrat, kadar potrebujejo v podjetju

V vsakem od anketiranih industrijskih podjetij so dali lani povprečno 2,2 milijona dinarjev za higiensko-tehnično zaščito. — Na sliki zaščiten stroj za struženje vegetabilnega usnja v Šmartnem pri Litiji.

Dodajmo k temu še eno ugotovitev: stanovanjsko vprašanje je pravzaprav edino področje, na katerem delovni kolektivi najtesneje sodelujejo z občino. Drugače niti ne morejo, saj jim občina določa kraj, ker bodo gradili, držati se morajo urbanističnega načrta, od občine je odvisno, ali bo stavba imela priključke na kanalizacijo, vodovod in električno omrežje, kakod bodo speljane ceste itd. In končno ima občina kreditni sklad za stanovanjsko izgradnjo. Interesi kolektiva in občine se na tem področju tesno prepletajo. Zato je tudi sodelovanje nujno in za obe strani koristno. Marsikateri občinski ljudski odbor pa je že tudi izdal predpis

jetjih pa so ustanovili okrepčevalnice, v katerih dobe delavci tople ali mrzle malice (»Sklop«, »Telekomunikacije«, »Melodija« itd.). Takih industrijskih podjetij je 12. Cena enolončnic se giblje od 25 do 40 dinarjev za obrok. Precej slabše pa je v drugih gospodarskih panogah, zlasti v mestnem prometu in v trgovskih podjetjih, predvsem v tistih s strnjanim delovnim časom. Niti v enem anketiranim trgovskem podjetju nimajo dodatne prehrane. Delavci si organizirajo malico sami in po potrebnem izgubljajo delovni čas. Nasprotno pa imajo prehrano vzorno urejeno v kliničnih bolnišnicah, kjer stane celodnevna oskrba 136 dinarjev, kupijo pa si lahko še toplo ali mrzlo malico.

Nasploh pa z družbeno prehrano v naših delovnih kolektivih le ne moremo biti zadovoljni, saj jih je še cela vrsta, ki niso glede tega prav ničesar na-

le kažejo določeno obliko bo- ja za višje realne dohodeke delavcev.

»AKCIJA 100« OBTUŽUJE

Skrb za ekonomske uspehe le prebogost postavlja delovnega človeka ob stran. Nikdar ni škoda sredstev za nabavo tega ali onega stroja, te ali one naprave, prerado pa se dogodi da se organi upravljanja in drugi odgovorni činitelji resno zamislijo nad vsakim izdatkom za zaščito sredstva, ker »brez njih gre brez stroja pa ne«. Taka zadržila in socialističnemu pojmovanju tuja miselnost je povzročila že marsikatero nesrečo. marsikateri delovni dan in marsikateri milijon izgubljenega narodnega dohodka...

Tako je zapisano na 67. strani mape okrajnega sindikalnega sveta, z imenom »Akcija 100«. In še lahko listamo dalje. Od 25 anketiranih tovarn imajo obratne zdravniške le štiri to-

NAŠA TELEVIZIJA

Nekaj splošnih ugotovitev: kadar razmišljamo o televiziji — in zdaj, ko smo jo uvedli tudi pri nas, so takšna razmišljanja upravičena pa neogibna — ne moremo mimo nekaterih prilastkov, ki se zdi na prvi pogled obrabljeni in puhliasti, a so vendarle točni: televizija je kot izrazno sredstvo izrazito sodobna, nova, moderna, tehnično domala popolna oblika ustvarjalnih naporov. Ob teh realnih ugotovitvah, ki niso nič drugega kot splošni zapis lastnosti televizijskega medija, so vse ostale razprave — na priliko o tem, ali je televizija umetnost ali ni — podobne znamenitim pravdam o Abderitih. Kajti eno je nedvomno: televizija združuje v svoji izrazni in pojavni obliki prvine filma, radija, gledališča, tiska. Čeravno ni ne eno ne drugo. Njena nedvomna prednost je resnica, da posreduje politične, kulturne, športne in druge dogodke neposredno, se pravi v času njihovega dogajanja.

programa. Ko je Zvezni izvršni svet sprejel sklep o uvedbi televizije v naši državi, so v Beogradu, Ljubljani in v Zagrebu začeli s intenzivnimi pripravami za start. Realni pogoji zanj so bili omogočeni letošnjo pomlad, ko je za vse tri sedanje TV centre prispela potrebna televizijska tehnika. V Ljubljani zdaj že dva meseca gledamo poskusne programe, hkrati pa se TV grupa intenzivno pripravlja za start enotnega jugoslovanskega programa.

Da, enotnega jugoslovanskega programa. Na prvi pogled se zdi to drzna misel, kajti vskladiati hotenja posameznih TV centrov in jih tehnično brezhibno povezati — ni preprosta naloga. Vendar upajmo, da bodo naši televizijski pionirji to nalogo dobro opravili.

In jugoslovanski TV program?

Najprej povejmo, da bo z izjemo petka potekal vsak dan od osme ure zvečer dalje, da bo poleg čistih televizijskih oddaj vseboval še žive prenosne, filme, prenašal tuje postaje (zlasti Italijo in Evrozivijo) ter poskušal zadovoljiti želje naših gledalcev. Seveda bo spočetka prišlo do prenekaterega neogibnega spodrsrlaja, saj bo najboljši kapital za odpravljane napak praksa. Od posameznih programskih vrst naj omenimo vsaj nekatere: TV dnevnik, v katerem bomo videli aktualne dnevne politične, kulturne in druge novice; družbeno-politična tribuna, ki bo v sliki in besedi obravnavala aktualne probleme iz našega življenja, TV drame, kulturne oddaje, mladinske, družinske, športne in seveda zabavne ter glasbene. Ko bodo prišle do svoje prave podobe, bodo brez dvoma zbujele veliko zanimanja tudi televizijske tekmovalne oddaje, imenovane quizi. No, to je samo nekaj »predalčkov«.

Kaj bo v njih — bomo videli takrat, ko bodo stekli redni jugoslovanski TV programi. Se mimo enega pomembnega vprašanja ne moremo, kadar paberujemo o domači televiziji. To so TV sprejemniki ali televizorji, kot jim pravimo. Da, z njimi je križ. Doma jih za zdaj še ne proizvajamo, tisti pa, ki jih uvozimo, so dragi kot žafran. Vendar si

zaradi tega ne kaže prehudo beliti glave. Čas bo tudi tu opravil svoje. Saj se radiu ob startu ni godilo nič bolje kot televiziji. In še nekaj: Italija, ki jo prištevajo med močne »televizijske« dežele, ima razmeroma zelo malo TV sprejemnikov v zasebnih rokah. Zato pa jih ima tem več v javnih lokalih, v prostorih, kjer se ustavlja največ ljudi, v klubih in podobno.

Tudi pri nas bo bržkone šla pot razširjanja TV sprejemnikov v to smer. Naše družbene organizacije bodo brez dvoma naše sredstva za nakup televizorjev in če bomo začeli še intenzivno ustanavljati televizijske klube, potlej ni stra-

hu, da bi ostali brez slike na televizijskem zaslonu.

Tako. To je nekaj nevezanih misli, ki se utrinjajo ob začetkih dela domače televizije. Zelja vseh tistih, ki polagajo temelje TV programu in kajpada vseh onih, ki bodo te programe gledali, je, da bi televizija poživela in popestrila naše vsakdanje življenje, da bi se ob televizijskih sprejemnikih ljudje spoznavali, si širili obzorje, se zabavali in da bi nam televizija s svojimi novimi pa dragocenimi izraznimi možnostmi pomagala razumeti in dopolnjevati predstave o svetu, v katerem živimo.

V. P.

OD »SLOVENSKE LIPE« DO »SVOBOD«

PRVA DELAVSKA KULTURNA DRUŠTVA

Marksov »Komunistični manifest« in revolucija leta 1848 sta prebudila tudi slovenske delavce, ki so se kmalu začeli zbirati v svojih društvih. Tako je nekaj pionirjev socialistične misli na slovenskih tleh že leta 1869 osnovalo v Ljubljani delavsko izobraževalno društvo »Slovenska lipa«, ki naj bi, kakor pravila določajo, »vedno brnilo in pospeševalo duševne in gmotne koristi delavskega stanu«, kar naj bi dosegli »z imenitnimi znanstvenimi (delavcem primernimi) razpravami in naukom, knjižnice ustanovljajo, govore in razprave ter radevoljne razgovore tiskajo in prodajajo, petje goječ, družabne veselice, telodastvo in izgrede (izlete, op. pisca) napravljajo, ter osnovali poseben razdelek, da odkazuje delo ter naposled svoje družabnike podpira v slučaju potrebe.« Taka so bila pravila prvega delavskega kulturnega društva v Sloveniji, ki so jih osnovalci predložili deželni vladi 8. decembra 1869. Naslov »Slovenska lipa« je vlada prečrtała. Predlagatelji so hoteli s temi besedami poudariti, da se v tem društvu zbirajo slovenski delavci, avstrijski oblasti pa je bilo tudi to narobe. To društvo, ki je »stolovalo v Ljubljani«, je spodbujalo vplivalo na delavce v Celju, v Mariboru, v Ptujju in v drugih središčih, kjer so že naslednje leto ustanovili podobna društva. Združeni delavci so se začeli odsej boriti tudi za svoje socialne pravice. Člani tega prvega delavskega društva so že leta 1871 vodili prvo stavko na slovenskem ozemlju. Strajkali so ljubljanski krojači, za njimi kamnoseki v Nabrežini, slovenski zidarji v Trstu itd.

Vse to je močno vzbudilo takratno oblast, ki je začela preganjati delavske organizatorje. Z reakcionarnimi ukrepi je stalno omejevala delovanje teh društev in

jih naposled razpustila. Ko sledimo danes nagli rasti naših Svobod in prosvetnih društev, ne smemo pozabiti, da sega začetek tega pomembnega prebujalnega in izobraževalnega dela med našim delavstvom daleč nazaj v drugo polovico prejšnjega stoletja.

Sele leta 1892 so ljubljanski delavci lahko obnovili svojo kulturno delavnost. Zbrali so se v Streinerjevi pivarni na Sv. Petra cesti in ustanovili »Napredno izobraževalno pravovarstveno in podporno društvo«. Na tem sestanku so govorili vsi stari borci še iz časa policijskih preganjanj: Ivan Brozovič, Dragotin Korčelič in Anton Grablovič. Kakor je razvidno iz svojih zapisov, se je oblast še vedno upirala ustanovitvi takega »prekucuskega« društva. Predlagatelji so se pritožili na notranje ministrstvo na Dunaju, ki je naposled odgovorilo, da društvena pravila ne nasprotujejo določilom čl. 6 zakona z dne 15. novembra 1867. Za občni zbor so sklicatelji razposlali 1000 rabil. Osnovnega »kapitala« so imeli na začetku 18 forintov in 40 krajcarjev. Denarja ni bilo dosti, zato pa toliko več zavzetosti in dobre volje. V odbor so izvolili tudi dve ženski: Minko Lukman in Elzo Oblak. Zanimivo je, da so ustanovnemu občnemu zboru poslali brozjavne pozdrave dunajsko delavsko izobraževalno društvo »Bildungsquelle«, izobraževalno društvo dunajskih delavk in Splošno delavsko društvo za Solnograd in okolico.

Kulturno delo med našim delavstvom je v prejšnjih časih terjalo mnogo nesebičnega požrtvovanja. Prav zato se je sčasoma tako silno razrastlo in zmoglavno zajelo vse delovne ljudi na naših tleh. Zato bomo o njem še pisali. Gh

Ustanavljajmo klube za televizijo

Naposled je televizija le tako močno potrkala na vrata, da smo tudi na Slovenskem rekli — Naprej! Ob petnajsti obletnici ustanovitve nove Jugoslavije bo v studijih ljubljanske televizije stekel prvi program. Po nepopolnih podatkih imamo na Slovenskem blizu štiri sto televizijskih sprejemnikov. Zelo, zelo skromen, a obetajoč začetek.

Televizijo uvajamo pri nas ravno v času, ko v glavnem zaključujemo radijsko omrežje v Sloveniji. Blizu 210.000 radijskih sprejemnikov pomeni, da je prišel radijski sprejemnik skoraj v vsako slovensko družino, da je radijski program stalen gost v naših domovih in da zdaj pred vrati stoji televizijski sprejemnik.

Zaradi veliko višje cene verjetno televizijski sprejemniki ne bodo tako naglo polnili naših domov kakor radijski apa-

rat, vseeno pa smo prepričani, da bomo čez deset let lahko ugotavljali, da je večini Slovencev omogočen ogled televizijskih programov. Kakor vsepovsod po svetu, tako se bo televizija tudi pri nas širila preko javnih lokalov in klubskih prostorov v domove. In kakor vsepovsod v svetu, tako bodo tudi pri nas kmalu praktično ugotovili, da je televizija močno vzgojno sredstvo, kadar je v rokah naprednih sil, in da jo je zato treba kar najbolj izkoristiti. Ena izmed najbolj uspešnih oblik bodo verjetno televizijski klubi, to je bolj ali manj zaokrožene skupine ljudi, ki bodo razpravljali, kakor razpravljajo o koncertih, filmskih in gledaliških predstavah. Zdi pa se nam, da ima televizija ob tem veliko prednosti. Pomembna prednost televizije je v tem, da je lahko v svojem programu zelo pestra, zelo aktualna, saj lahko v zelo kratkem zaporedju posreduje najbolj kvalitetne dogajajo, daje informacije in posreduje najbolj kvalitetne predstave in dosežke znanosti. Druga njena prednost pa je v tem, da je zelo prilagodljiva prostoru. V družinskem stanovanju, v kavarni na vrtu, v čitalnici, v klubu, vsepovsod je njeno mesto. Po oddaji lahko ljudje na istem mestu posedijo in razpravljajo o programu, kar jim je recimo v gledališču ali kinu praktično nemogoče.

Po začetnih razgovorih, ki smo jih imeli z upravo slovenske televizije, lahko povemo, da so pripravljeni na tesno sodelovanje z zvezo Svobod in prosvetnih društev, da pričakujejo našo pomoč pri ustanavljanju televizijskih klubov, ki naj bi postali v bodoče stalna vez med izvajalci in gledalci. Televizijski klubi bodo lahko upravi televizije sporočili svoje pripombe in želje glede programa. Skupno s televizijo bo mogoče razvijati različne oblike izobraževanja, kjer bo mogoče gledalcem dostavljati natisnjeno gradivo, slikovno dokumentacijo, ponazoritev tega gradiva pa bo lahko posredovala televizija. Gledalci televizije se bodo lahko posredno spoznali tudi z našimi muzeji, slikarskimi razstavami, gledališči in drugim dosežki naše kulture, ki bodo pomagali odpravljati razliko med mestom in vasjo.

Potrebo po ustanavljanju televizijskih klubov čutijo v vseh evropskih državah, kajti tudi v kapitalističnem svetu so napredni ljudje spoznali, da se televizija kaj lahko spremeni v ustanovo, ki je v službi reklame, atraktivnosti in nazadnjaških političnih tendenc. Pri nas je nevarnost v tem pogledu zelo majhna, vseeno pa bo prav, če v začetku, kjer bo televizija prevladovala v javnih prostorih, formiramo televizijske klube, ki bodo spremljali programe, razpravljali o njih in pomagali našim televizijam najti najbolj ustrezno vsebino in obliko oddaj.

V. T.

Raziskave prostega časa v svetu in pri nas

Pri nas je položaj glede prostega časa bistveno drugačen. Eksistenčna borba še toliko okupira našega človeka, da se mu zdi skoraj nemoralno govoriti o nekakem prostem času. Ze odgovori na vprašanja, koliko imajo prostega časa, nam kažejo značilne razlike med našo in zapadnimi deželami. Naši ljudje mislijo, da sploh nimajo prostega časa, medtem ko se za primer Skandinavcem nekaj ur počitka dnevne ne zdi prav nič nečastnega.

Ce pa prostega časa ni — ali ga je potem sploh smiselno raziskovati? Je, kajti prosti čas objektivno obstoji, če se tako trdim, da ga nimamo. Samo drugačno strukturo ima pri naših ljudeh. Za sedaj še ne vemo natančno, kakšna je ta struktura; samo približno jo lahko ocenimo, ker so natančnejše raziskave šele pred nami.

Predvsem se razlikuje od pogojev v zapadnem svetu število nadur in čas zaposlitve. Pri nas se veliko število ljudi ukvarja z dodatno zaposlitvijo — okrog 60—80%, v nekaterih krajih v večini držav na zapadu pa znatno manj. V Holandiji na primer komaj 12—20% v različnih krajih.

Ze sama ugotovitev o prekomerni obremenjenosti z delom je dovolj pomembna. Ce je proizvajalec obremenjen z dodatnim delom, je možno s precejšnjo gotovostjo sklepati na njegovo zmanjšano produktivnost v rednem delovnem času. To pa gotovo še ni vse; ostaja še vprašanje, kako porabi prisluženi denar, kakšna situacija nastane v družini, če je eden od staršev ali celo oba vedno zdoma. Ali njuna odsotnost razkraja družinsko življenje ali nanj morda nima vpliva. Vprašanja o prostem času vdirajo tako na najpomembnejša področja človekovega življenja.

V raziskavah na zapadu se je na primer pokazalo, da uvedba proste sobote izrazito pospešuje družinsko življenje pri delavcih, medtem ko delno razkraja družinsko življenje pri intelektualcih. Prvi preživijo konec tedna bolj z družino, drugi pa ga izkoristijo za svojo osebno zabavo, kar jih seveda odteguje od družine.

Poseben pomen pa ima proučevanje prostega časa za smiselno usmeritev izobraževanja oddaj. Omenili smo že, da obstoje to stične točke z raziskavami na zapadu. Le poudarek je pa nes drugje. Na zapadu gre predvsem za

izpolnitev praznine, ki nastaja v dejavnosti človeka, ker se zmanjšuje delovni čas. Pri nas pa prostega časa primanjkuje. Kdor se hoče izobraževati, se mora večinoma boriti zanj. — Zato je eden naših osnovnih problemov pri proučevanju prostega časa smiselna organizacija izkoriščanja časa. Ne gre več torej toliko za prosti čas v pravem pomenu te besede. Druga razlika pa je v namenu izobraževanja. Na zapadu poudarjajo predvsem osebno izobliko-

vanje človeka v procesu izobraževanja. Tudi pri nas igra ta moment pomembno, pri nekaterih predmetih ima celo primarno vlogo. — Vendar pa je v osnovi zaradi objektivne situacije izobraževanje še vedno del borbe za dvig produktivnosti. Ker bo višja produktivnost postopno osvobodila človeka zaslužjevalnih delovnih pogojev, je pri nas borba za smiselno organizacijo izkoriščanja časa in za višjo izobraženost šele borba za pravi prosti čas.

Ceprav se zapadni in naši problemi ob izkoriščanju prostega časa za izobraževanje razlikujejo, jih povezuje skupna osnova: aktivnost posameznika. Za razliko od obiskovanja filma, razvedrila in podobnih oblik, kjer se posameznik samo pasivno prepušča nekim vplivom, zahteva izobraževanje premagovanje odpora v samem sebi. Proces, ki se v človeku razvija, kadar premaguje notranji odpor, pa je pri človeku na zapadu načelno enak kot pri našem. Zato tudi s pridom izkoriščamo njihove ugotovitve v tej smeri, čeprav moramo nepretrgano paziti na različnost pojavov v naši deželi in ostalih.

Kljub razlikam je proučevanje aktivnosti posameznika v izobraževalnem procesu sorazmerno lahko. Zapletenost proučevanja aktivnosti posameznika v izkoriščanju prostega časa se nam pokaže v pravi luči šele tedaj, ko pridemo na področje raziskovanja potreb in želja. Kdor hoče namreč smiselno usmeriti izkoriščanje prostega časa v nekem kraju ali širšem področju, mora poznati potrebe ljudi. Ce si ljudje ne žele tega, kaj jim kaka ustanova nudi, če tega ne potrebujejo, bo še tako dobra ustanova samo životarila ali celo propadla. Pa

tudi nasprotno je res! Večasih predpostavljamo skrajno nezanimanje ljudi za kako obliko izkoriščanja prostega časa; kar naenkrat se pokaže, da smo se v svojih predvidevanjih uračunali. Spomnimo se samo podcenjevanja okusa naše filmske publike. Vsak zgolj komercialno usmerjeni upravnik kinematografa se začudi, kadar publika napolni dvorano, kjer se predvaja umetniško visokovreden film.

Potrebe in želje glede izkoriščanja prostega časa zavisijo torej od dveh činiteljev: od ljudi samih in od ustanov, ki zadoščajo tem potrebam. Precejšen del dela mednarodne skupine za raziskovanje prostega časa je bil posvečen prav odnosu med potrebami posameznika in ustanovami za izkoriščanje prostega časa. — Osnovne ugotovitve bi bilo možno združiti v nekaj stvkih. Vredno jih je poznati, ker zadevajo tudi nekatere naše probleme. Ustanove ljudem velikokrat vzbuja potrebe, ki jih prej niso imeli, toda ne v vsakem primeru. Prilagojene morajo biti razvojni stopnji povprečnega posameznika v okolju, kjer se ustanavljajo. Kadar segajo preko povprečne ravni posameznika, ostajajo neizkoriščene. Vsaka teh ustanov se razvija preko različnih faz, ki so odvisne v glavnem od načina, kako je bila uvedena: s hrupno reklamo, z manjšimi obvestili, z vsebinsko kvalitetnimi programi ali s slavnimi imeni. Končne faze tega razvoja pa so precej enake: vsaka ustanova si pridobi svoj stalnejši krog ljudi, pri katerih njeno delovanje ustreza osnovnim nagibom teh ljudi. Vsak, kdor aktivno izkorišča ustanovo doseže določeno stopnjo zrelosti v odnosu do nje in teži k novi aktivnosti, ki jo morda najde v novi ustanovi.

Te kratke ugotovitve nam torej nujno narekujejo postopnost v uvajanju kulturnih, športnih in drugih ustanov. Povedo nam tudi, da začetni uspeh ustanove še zdaleč ne zagotavlja njene upravičenosti ali končnega efekta. Ce smo ustanovili društvo, zgradili stavbo in podobno, ki presega povprečni nivo posameznika, smo ustvarili mrtvi prostor. Preden jo bomo mogli izkoristiti, bo treba ustanoviti še vrsto drugih ustanov na nižji razvojni stopnji. To pa tudi pomeni, da je ugotavljanje stvarnih potreb nujna osnova za smiselno usmerjanje izkoriščanja prostega časa pri posamezniku.

Obravnavali smo samo delček problemov, o katerih bi na svojem šestdnevnem zasedanju razpravljala skupina za raziskovanje prostega časa pri UNESCO. Bilo jih je še na desetine, a porabili bi preveč prostora, če bi hoteli govoriti o vsem. Morda se nam je vsaj delno posrečilo pokazati, kako je problematika smiselnega izkoriščanja prostega časa pri nas in v svetu povezana med seboj.

(Konec.)

FILMSKI KOMPAS

V našem FILMSKEM KOMPASU sodelujejo to pot filmski publicisti France Brenk, filmski režiser Mirko Grobler in književnik Kajetan Kovič. V KOMPASU bomo skušali vsak teden spregovoriti o filmih, ki so na repertoarju v kinematografih po vsej Sloveniji.

»PRINC ŠTUDENT« FRANCE BRENK: Tudi v kinu ne prenesem več vsega, zato si filma nisem in si ga ne bom ogledal.

MIRKO GROBLER: Spretno posneto, v kulisah iz leta 1934. Le da namesto Edija Nelsona poje Mario Lanza.

KAJETAN KOVIČ: Tipična ameriška mešanica najbolj neskladnih elementov. Za vabo lahkovernega občinstva služi Mario Lanza.

»PRIMER DR. LAURENTA« FRANCE BRENK: Izredna mojstrovina, ki prikazuje tolikanj pomemben dogodek — rojstvo človeka — v sijajni, prefinjeni estetski formi. Morda film »ni primeren« za mladino ne le do 14, temveč do 16 let; od te starosti dalje pa naj bi si ga ogledale vse slovenske ženske in moški, zlasti delavci in kmetje. Pa organizirajmo posebne predstave!

MIRKO GROBLER: Dober prosvetni film z velikim igralcem in koncem, ki vzbuja izredno zanimanje.

KAJETAN KOVIČ: Vse pozornosti vreden film. Globoko človeški in nevsiljivo vzgojen.

»KRUH IN SOL« FRANCE BRENK: Ce dovolite slab dovtip: neslan kruh.

»NEKJE V EVROPI« MIRKO GROBLER: Režijska mojstrovina, izrazito vizualna pripoved.

»CESTA, DOLGA LETO DNI« FRANCE BRENK: Mnogo je v tem filmu ponarejenega, zlaganega; kdor ima kljub temu tri ure časa in dovolj poguma, naj si ga ogleda.

MIRKO GROBLER: Obetajoča imena na začetku. Kvaliteta? Ni tako visoka, da bi opravičila izredno visoka finančna sredstva, vložena v ta film.

KAJETAN KOVIČ: Film ne raste iz nekega živega, resničnega okolja, ampak bolj iz domišljije avtorjev.

Tam, kjer je človek

Kje je pisateljevo, umetnikovo mesto?

Morebiti malce patetično — pa vendarle: tam, kjer je človek. Včasih bi lahko kakšno besedo zapisali z veliko začetnico, brez škode; saj ni treba, da bi koj mislili na fanfare in na strnjene čete z enotnim korakom in uniformami in uniformirano mislijo.

Kje je umetnikovo mesto?

Miško Kranjec je tam. Zato je pogovor z njim živahen, razburljiv, bogat, kot vse tam, kjer je človek.

Sprva sploh ni hotel slišati o kakem pogovoru. Pristal je iz posebnih vzrokov; predlagal je kavarno. Ker smo hoteli napraviti nekaj posnetkov, smo ga zvalili v redakcijo.

Med vsem pogovorom bo popil tri kave, kadil skoraj nenehno, zamešal mi je skoraj vsa vprašanja, ki sem si jih bil napisal kar za dve strani. Povezuje misli. So vprašanja, kjer je skop, pri drugih je širje pogovori.

Začela sva pri Svobodah in prosvetnih društvih, kjer je tudi sam član glavnega odbora. Ker sem ga nedavno videl na plenumu, sem začel kar tam, kjer se je takrat vrtil pogovor: pri ustanavljanju izobraževalnih središč, ki naj poživijo in vsključujejo izobraževanje odraslih. »Pa tudi sicer zadnje čase mnogo govornimo in pišemo o izobraževanju,« mu rečem.

»Naši ljudje se neverjetno naglo spreminjajo, naš delavec se je v dvajsetih letih sila spremenil. Pa tudi kmečki ljudje. Včasih tega takoj ne opazimo. Mislim pa, da ni enotnega recepta za vse izobraževalno delo, na vse strani. Prilike so v vsaki pokrajini drugačne: v Prekmurju drugačne od onih na Primorskem, drugačne od prilik na Kranjskem, različne med ljudmi precejšnje. Praksa nam bo pokazala, kaj je kje primernejše. Misel o izobraževalnih središčih ni slaba, le da bi oblike izobraževanja ne postale puste, birokratske. Zdi se mi, da preveč pozabljamo na radio, televizijo, ko bo široko zajela naše delavske revirje, naše vasi.«

»Zveza Svobod priporoča društvom, naj ustignovijo čim več televizijskih klubov.«

»Da, čim več. Pozabljamo, da se dandanašnji preprosti človek pravzaprav nenehno izobražuje, in da bi te oblike, ki so že tu, same po sebi mikavne, morali še bolj izrabiti. Na primer — radio. Kmečki ljudje poslušajo radijske oddaje cel dan, po možnosti seve: ob vsem se učijo, od navadne izgovorjave po napovedovalcih, do jezikovnih pravilnosti, iz nasvetov za kmetijstvo, do znanstvenih izsledkov, politike, delavskega upravljanja. Kulturne dobrine — glasba, književnost — vse postaja dostopno ljudem tudi v najbolj oddaljenih krajih, in zdi se mi, da včasih pozabljamo, da ljudje daleč od našega glavnega mesta sprejemajo vse to s spoštovanjem. Televizija bo vse to le povzdignila. Ne smemo pozabiti tudi na pomen časnikov, morebiti celo bolj naših lokalnih, ki jih naši delavci in kmetje v celoti preberejo.«

Omenil sem mu vprašanje raznih »križ«: vsak dan skoraj kdo iznajde kakšno novo krizo — od književnosti, dramatike, tako rekoč vse do čebelarstva: da le imamo kakšno krizo, pa smo zadovoljni. »Tudi amaterizem,« sem mu dejal, »pravijo, je v krizi. Se vam zdi, da je tako?«

»Živimo v dobi naglih sprememb, presnavljanj, preoblikovanj, prevrednotenj. Ne bi dejal, da je vse to kriza. Za naš amaterizem se ne bojim, ne film ne radio ga nisva ubila in ga tudi ne bosta, ljudje si ravno tako želijo predstav, kakor so si jih nekoč, morebiti celo še bolj, kar pričajo polne dvorane, kakor sem videl, pa naj bo to v Prekmurju ali v Stražišču. Vprašanje je le, če bo amaterizem mogel nuditi ljudem, kar od njega pričakujemo. Ljudje so postali zahtevnejši, ravno zato, ker se njihovo obzorje naglo širi in ker njihov okus raste. Toda treba je priznati, da so se tudi igralci razvili oziroma spretnejši so, boljši, čeprav prvič nastopijo na odru, kakor so bili nekoč, kar dokazuje tudi to, da se lotevajo težjih dram, celo tragedij, in da se je nekdanja burka tako rekoč že popolnoma poslovila od naših odrov. Težave so bolj drugod: igrajo povečini mladi ljudje; ko se poročijo, se posloviijo od odra, tudi nadarjeni igralci; svojevrsten pojav, zelo pogost, ki ga skoraj ni pri pevcih: ti prihajajo na pevške vaje tudi potem, ko so poročeni, tudi potem nastopajo. Prepričan pa sem, da se bo to počasi spremenilo tudi pri igralcih. Treba bo spremeniti to zastarelo pojmovanje. Mislim, da je treba v ljudeh gojiti njihovo slo po ustvarjalnosti. Ravno tako pa mislim, da bo močnejša morala vzgojiti vrsto režiserjev, poklicnih svveda. Za uspešno, dobro amatersko dejavnost bo potreben tak širok stalni kader poklicnih režiserjev. Včasih se kaj malo vprašamo za novo uradniško moč, ali je potrebna ali ne, toda vprašanje režiserjev postane za vsak kjer zares vprašanje.

»V čem je po Vašem mnenju bistvo kulturnega procesa danes pri nas? In — kaj menite o delitvi, s katero smo v teoriji sicer že davno obrabučali, v praksi pa je še vedno živa, na tako imenovano vrhunsko kulturo in tako imenovano delavsko, ljudsko kulturo.«

»Nekoč smo govorili — proletarska kultura, ki smo jo skušali napraviti za močno razredno orodje, s prizvokom politične borbe. Mislim, da mora delavski razred pri nas stremeti za nedeljivostjo kulture — razume se: delavska kultura bo morala vzrasti, kakor to tudi drugače ni mogoče. Za mnoge ljudi s še ne prebello meščansko miselnostjo pomeni delavska kultura nekaj vulgarnega, primitivnega, čemur da je treba postaviti nasproti višjo, čistejšo, plemenitejšo. Toda mar hoče delavski razred zares primitivizem, vulgarnost v kulturi? Če pa je naloga delavskega razreda, da postavi vsebinsko celotnega našega življenja na višjo, popolnejšo stopnjo, mar naj potem ravno v kulturi zagovarjamo primitivizem in težimo k njemu? Zakaj je treba tu zamenjavati naše dolžnosti do vzgoje, s kulturnim stremeljenjem? Kje, kdaj je kdo postavil meje razvoju delavske kulture? Mislim, višini te kulture? Toda — mar so tej kulturi potrebne vse miselne akrobacije, vsi »estetski« izcedki preteklosti, še bolj zdanjosti, in mar naj to celo vsiljujemo delavstvu, ko še ne more vsega dovolj presojati? Nisem za anarhijo v kulturi, in zdi se mi, da včasih pojem »svobode« zamenjujemo s čisto drugimi, kočljivimi pojmi. Vrhunska kultura pomeni v bistvu staro pravljico o črnem in belem kruhu. Umetnine so lahko dostopnejše za vse, lahko težje, ne morejo se pa deliti na sloje, plasti; ne more biti umetnosti za izbrance in umetnosti za mase. Težnje po neki vrhunske kulture so tu, prihajajo iz vrst preostale meščanske miselnosti, ki se je sicer sprijaznila recimo s spremembami v politiki, v gospodarstvu — kaj drugega ji pač ni kazalo, ki pa

se je zavedela naše nekoliko »bolne« točke: v umetnosti, nasploh v kulturi. In tako tu zasledimo vrsto vseh mogočih tendenc, smeri, modernizma za vsako ceno, odmikanja od stvarnosti v svet podzavesti, od umljivosti do metaforičnih ugank, v glasbi od zametavanja zadnjih ostankov nekkih melodij, »viž«, do golega ritma, slikarji so tako rekoč čez noč vrgli čez plot vse, kar so počeli celo življenje, in tako rekoč tudi čez noč »dosegli« raven evropskega slikarstva.

Začela se je panika, nervoza iskanja za vsako ceno, povsod: vsi iščejo, redki so ostali, posebej v slikarstvu, ki niso odpotovali med iskalce.«

»Mislite, da iskanje — ?«

»Ne, ne,« je pohitel, »v umetnosti človek vedno išče, nikdar se ne sme zadovoljiti z nekimi starimi formulami, toda iskanje in dosežki, vse je v skladu z razvojem, ki je naraven. Išče človek v formi, išče v vsebini, se pravi — povsod se razvija, le da to iskanje nikdar ne sme biti akrobatika. Toda danes ti doma ne priznajo nikakih kvalitete, če nisi akrobat, in kakor rahlo podvomis v tako zveličavnost, ne moreš biti umetnik. Zadnjič mi je nekdo še mlad, dokazoval, da se on v podzavesti bolj znajde kot v stvarnosti, kjer mu je dolgčas. — Pojavi, ki so s tem v zvezi, so včasih otročiji: pesniki so zmetali skozi okno vsako podobnost v rimi, ponekod že tudi vsako še naj-

in prikazoval nekoč, ta tako rekoč »večni« problem Prekmurja, danes v resnici ni več: sezonstvo ni več problem Prekmurja, ali vsaj ne poglaviti, pač pa ga je treba spraviti pod drugačno zaglavje — na področje prevzgoje, preorientacije našega človeka. Sezonski delavec danes z akordnim delom mnogo več zasluži kakor redni delavec, in potem lahko zimodoma prečepi pri peči. Sezonsstvu vzroki niso v neki neizbežnosti, pač pa v njegovih boljših pogojih. Ne-koč je sezonstvo bilo obdobje prehoda med kmečkim življenjem in stalnim delavcem, v moralnim prevrednotenjem od fevdalizma, »prek Pariza«, da se tako izrazim, do nastajanja morale delavskega razreda. Kaj naj torej danes pisatelj počne s temi sezonci, nekakšnimi »zapečkarji« delavstva? Težišče prehaja v tovarne in mesta. Seve — naš delavec, kakršen nastaja, se mi zdi, se temeljito razlikuje od nekdanjega »klasičnega delavca«, in kakršen v nekem pogledu še živi v svetu, ki je vezan samo na tovarno in na svojo družino z vmesno potjo z avtobusom ali železnico ali kako drugače. Naš povečini še niha med zemljo in tovarno, zaradi posebnih okoliščin, v teh razmerah z zaslužkom v tovarnah utrjuje svojo drobnozemeljsko lastnino. Toda mar bo tak ostal? Naš delavec postaja gospodar tovarne, ne njen suženj, in ta zavest vodilnega, ustvarjalnega člana v družbi, v njeni kulturi, nasploh v vsem, ga bo morala čedalje bolj odrgovati od starega načina življenja, ga dejansko že odrguje in postavlja nove položaje, kar je marsikje že močno čutiti.

Junak našega časa, mislim za literaturo, ni konstantna, je ustaljena podoba. In če sem ga v »Zgubljeni veri« prikazal intelektualca, ki je zdvomil, v romanu »Zemlja se z nami premika« kmečkega aktivista, ki se grabi spet za zemljo, ker v nečem ne more dalje, čeprav čuti, da je treba dalje, »Križa« Brelaha in Koudila je že mimo, preboleli smo jo. Nadaljeval bom, ko končam prvi dve knjigi Stirinajste, analizo naše družbe, našega časa: nadaljevanje »Zgubljene vere«, kot druga knjiga, bo prikaz našo inteligence z naslonitvijo deloma na nekdanje, a vendar že spremenjeno meščanstvo, deloma z naslonitvijo na socializem, tudi s to socialistično legitimacijo v žepu, ki si pa skuša prilastiti vsaj kulturo, in vsaj vodilno vlogo v našem spreminjajočem se svetu, se pravi: njemu duhovni svet z umetnostjo, delavcu posvetovalni glas, in glas sodelovanja, pritegovanja in — delo ob stroju. Naslednje, zadnje leto iz te »trilogije« pa naj bi prikazalo našega delavca, ki se trga iz svojega drobno- lastništva, in kako prek raznih form — delavskih svetov, prek kulturne dejavnosti prehaja na nove položaje, postaja ustvarjalec, postaja vodilni element prihajajočih časov. To so na prvi pogled »težni romani« — toda, kaj hočemo, če so te »teze« v resnici bistvo našega življenja? Nisem jih jaz, zaradi romanov, vnesel v to življenje — tam sem jih našel, in take, žive, jih bom tudi poskušal prikazati.«

»Kaj menite o slovenskem revialnem življenju? Je potrebna še ena revija v Ljubljani?«

»Ne vidim nikake posebne potrebe, če bi se stvari pametno uredile, razen če bi seveda »produkcija« bila tolikšna, da bi nam ena ne bila dovolj. Zdi se mi, da bi mladi književniki že zdavnaj morali biti v »Naši sodobnosti«, saj teža ustvarjalnosti prehaja nanje. Prav mladi, ki jim je nekoč »generacijska« opredelitev služila za ofenzivo na vse strani, danes pa se jim spreminja v defenzivo, bi morali te opredelitve razbiti. Ne vem, zakaj naj bi se ljudje delili po generacijah, namesto po idejnosti. In razume se — na kvaliteto ne smemo pozabiti. Navsezadnje bi potem vsaka generacija, ki pride, morala započeti z novo revijo, a kultura se vendar nadaljuje, iz rok v roke.«

»Pravijo,« sem mu rekel, »da je kulturno življenje v drugih središčih naše države mnogo živahnije kot pri nas.«

»Morebiti živahnije«, vprašanje je le, če je kvalitetnejše, jasnejše. Sem bolj za našo »umirjenost.«

»Kaj mislite o sodobni slovenski dramatiki? Je res v krizi, kot nekateri pravijo?«

Nikoli nismo imeli nepretrganega dramatičnega razvoja, še manj, recimo — na cankarjevski višini. Sicer se pa danes piše več kot kdajkoli prej.«

»Dovolite še eno vprašanje: kaj sodite o naših časnikih? O slovenskem novinarstvu nasploh?«

»Bil sem pravzaprav vse življenje tudi novinar — čeprav amater. Od mojih skoraj pet sto stvari, ki sem jih bil napisal, je dve tretjini bilo tiskanih v časnikih, feljtonov, novel, člankov, razprav. Nikdar ne bi smeli pozabiti na silen vpliv, ki ga imajo časniki na naše življenje, čeprav se nam zdi, da ravno v časnikih vse stvari nekako hitro odmrejo. Zdi se mi pa, da je v splošnem na dostojni višini, kolikor se to včasih da opraviti pri primitivnih časnikarskih sredstvih, ki jih imamo na razpolago.«

Ko sva končala pogovor, sem bil jaz — mnogo mlajši od njega — zbit in utrujen, pisatelj pa je svez in živahen odhajal, kakor je bil prišel v našo redakcijo. Mislim, da tudi ta podatek sodi v intervju.

MILOS MIKELN

Predsednik republike je odlikoval pisatelja Miška Kranjca z Redom zasluge za narod I. stopnje. Ob tej priložnosti smo pisatelja zaprosili za razgovor o aktualnih kulturnih vprašanjih

vse njihove čisto zelo velike napore!

»Kakšna, mislite, bi morala biti glavna naloga Svobod in prosvetnih društev?«

»Te naloge in vloga Svobod in prosvetnih društev so že določene po statutu, sprti pa jih rešuje in postavlja predsedstvo ali pa plenum. Brez dvoma morajo imeti Svobode vodilno vlogo v izobraževanju svojih članov, a nasploh vsega svojega okolja, z izrabljanjem vseh mogočih sredstev, ki so nam na razpolago, od navadnih predavanj, ki naj bi bila živa, mikavna, ne pretežka, mimo filma, kjer le prečesto grešimo z izborom slabših filmov, mimo iger, pevskih zborov, godb, vse do radia in televizije, in seve tudi do knjige. Zdi se mi, da se naše Svobode včasih nekako ne znajdejo v današnjem življenju, ko je, recimo pred vojno njihova vloga bila le precej drugačnja, in smo se z vsem drugim v spremenjenih razmerah otreli tudi revolucionarnosti. A Svobode morajo biti še vedno revolucionarne, v kulturi, v človeški miselnosti, v boju proti zaostalosti — in če pomislimo, da neposredno vplivajo na naše delavstvo, ki prek delavskih svetov vodi in upravlja naša podjetja, potem nas tu čaka dokaj dragocenen nalog. Svobode morajo biti gospodar kulture v svojem okolišču.«

»V čem je po Vašem mnenju bistvo kulturnega procesa danes pri nas? In — kaj menite o delitvi, s katero smo v teoriji sicer že davno obrabučali, v praksi pa je še vedno živa, na tako imenovano vrhunsko kulturo in tako imenovano delavsko, ljudsko kulturo.«

»Nekoč smo govorili — proletarska kultura, ki smo jo skušali napraviti za močno razredno orodje, s prizvokom politične borbe. Mislim, da mora delavski razred pri nas stremeti za nedeljivostjo kulture — razume se: delavska kultura bo morala vzrasti, kakor to tudi drugače ni mogoče. Za mnoge ljudi s še ne prebello meščansko miselnostjo pomeni delavska kultura nekaj vulgarnega, primitivnega, čemur da je treba postaviti nasproti višjo, čistejšo, plemenitejšo. Toda mar hoče delavski razred zares primitivizem, vulgarnost v kulturi? Če pa je naloga delavskega razreda, da postavi vsebinsko celotnega našega življenja na višjo, popolnejšo stopnjo, mar naj potem ravno v kulturi zagovarjamo primitivizem in težimo k njemu? Zakaj je treba tu zamenjavati naše dolžnosti do vzgoje, s kulturnim stremeljenjem? Kje, kdaj je kdo postavil meje razvoju delavske kulture? Mislim, višini te kulture? Toda — mar so tej kulturi potrebne vse miselne akrobacije, vsi »estetski« izcedki preteklosti, še bolj zdanjosti, in mar naj to celo vsiljujemo delavstvu, ko še ne more vsega dovolj presojati? Nisem za anarhijo v kulturi, in zdi se mi, da včasih pojem »svobode« zamenjujemo s čisto drugimi, kočljivimi pojmi. Vrhunska kultura pomeni v bistvu staro pravljico o črnem in belem kruhu. Umetnine so lahko dostopnejše za vse, lahko težje, ne morejo se pa deliti na sloje, plasti; ne more biti umetnosti za izbrance in umetnosti za mase. Težnje po neki vrhunske kulture so tu, prihajajo iz vrst preostale meščanske miselnosti, ki se je sicer sprijaznila recimo s spremembami v politiki, v gospodarstvu — kaj drugega ji pač ni kazalo, ki pa

bolj preprosto umljivost — in v nekem nemškem dnevniku sem moral nedavno brati celo dolgo stran razlage, pojasnjevanja ene same pesmi.«

»Kam naj potem seže umetnost?«

»Umetnost je rasla vedno iz sredine, iz življenja okrog sebe, in tudi temu življenju.«

»Mlad človek je že po naravi nagnjen k iskanju, se vam ne zdi?«

»Da, to je bilo tudi v naših časih in bo ostalo vekomaj; ljudem se zdi že nekaj sila velikega, če v vsakem stavku napišejo nekaj besed z drugačnimi pisavo, postavljajo čim več pomišljajev, pik. Veste — vsak otrok nekoč »iznajde« hodulje, nekaj časa hodi okoli z njimi kakor nor, dokler si ali ne obdrgne le preveč nosu, ali pa se preobče take hoje, in začne spet s čisto navadno človeško hojo.«

V pogovoru se nama je vse pomešalo. Nenadoma sva govorila o — Kranju, Stražišču, spet o amaterizmu, Svobodah, o levem in desnem bregu tega Kranja, kjer je v starem mestu še vedno glavni konsument in nosilec kulture meščanstvo, čeprav že deloma novo, nekakšno »socialistično«, medtem ko je na desnem bregu precej drugače. »Tu tudi,« je rekel, »Svobode živijo. Tu študentje živo delajo v Svobodah, tu se ne odtegujejo tisti sredini, iz katere prihajajo. Čisto drugačne so razmere na levem bregu. Naši študentje — po gimnazijah je nekako še vse v redu, in to povsod — toda nekje na univerzi se nenadoma to spremeni. Mi bi pa morali doseči, da bi mladi ljudje ohranili svojo zdravo miselnost, ali pa prišli do nje, tudi na univerzi, tudi potem, ko se »udomačijo« v izobrazbi, v kulturi, in da je ta študent na univerzi, še vedno nekje povezan s svojo sredino.«

Spet sva prešla v literaturo. »Kaj menite,« sem vprašal, »kakšen naj bo junak našega časa, v literaturi, menim? Vzemimo vašo literaturo: v »Zgubljeni veri« je bil to intelektualec, ki ga je življenje zaradi neskladnosti nagrizlo, in ki v nekem usodnem trenutku (leto 1848!) zgubi orientacijo in vsu vero v prihodnost. V romanu »Zemlja se z nami premika« je to nekdanji kmečki aktivist Koudila, ki preučen ne more več slediti razvoju in se zateče k zemlji in se je oprime, ki se pa vendar ne izgubi, pač pa spozna edino možnost nadaljnjega razvoja v naprednih tokovih, vrne se v vrste tistih, ki jih je nekoč sam vodil, in čeprav zdaj le še skuša pomagati, gre z njimi dalje. A to je bilo tako rekoč »včeraj«, kaj pa danes — kje je iskati junaka današnjega časa?«

»Nekateri kritiki — a še ni daleč čas, ko so to bili skoraj vsi — me nenehno napotujejo nazaj v Prekmurje, med moje sezonce. Ampak junak našega časa, če ste ga že tako imenovali, je danes drugje, le da ta uborna kritika ne ve ničesar o našem času, pa tudi o Prekmurju ne. Svet iz mojih predvojnih del je onl svet, kakršen je zaživel med dvema vojnama, od leta 1918 dalje, ko je Prekmurje še tičalo v blatu, močvirju, v pradavnosti. Vse to se je moralo umakniti današnjemu času, danes so tam suhe ceste, danes je tam zadržani dom, tam danes vsak teden nalagajo na kamione živino, nekoč smo pa tam okrog otroci ribe lovili, in divje rase so nam letale nad glavami. Sezoncev, kakršne sem opisoval

— Drugih znakov krize pa ne vidim.

— Prihodnost je na levem bregu!

— Kritiki me neprestano naganjajo nazaj v Prekmurje. Ta uborna kritika ne razume ničesar...

— Vse, od umetnosti do izobraževanja, mora najti tega človeka in vprašanja v njen.

Smotrni nered

Poročevalec o poslednjih dneh Svetovne razstave 1958 ima pred posebnimi tovaršnji reporterji zavidljivo prednost: ni se mu treba bati, da bi s svojim poročilom znižal število obiskovalcev razstave ali da bi spravil v slabo voljo »Putnikove« popotnike, ki so se zdavnaj prekoračili določeni numerus clausus za Slovenijo, 2000 popotnikov, da o višku jugoslovanskih popotnikov ne govorimo. Tudi se mu ni treba bati, da bi zavoljo — sicer docela točnih podatkov — protestiral Comissaire General du Gouvernement, le Baron Moens de Fernig, ali pa sama samcata Royaume de Belgique po kakem »poblaščenem diplomatskem zastopniku«. Ta neznatna prednost utegne pokazati bolj pristni obraz v našem svetu tolikanj preplašene gospe Resnice.

Seveda: na bruseljsko svetovno žegnanje me niso poslali in La Cinémathèque de Belgique me tjakaj ni povabila v goste, da bi o tem pisal reportažo. In če je komu kdo dejal, da je v štirih dneh — tako dolgi so bili oficijalni bruseljski izleti — videl svetovno razstavo, se je prav tako pogumno pohajal, kot bi se bil jaz, če bi trdil, da sem v osmih dneh spoznal v Grand Auditoriju cvet filmske kulture, čeprav sem tamkaj videl razen »12 najboljših filmov vseh časov« še kakih 40, večidel izrednih, tako imenovanih »manj znanih in nepriznanih del«. Zategadelj je pričujoče poročilo zapisek le najbolj neposrednih, bežnih vtisov in doživetij.

sen, dokler nisem spoznal, da ga ni na Slovenskem univerzitetnega profesorja, ki bi se tako suvereno dostojanstveno obnašal, kot se obnašajo v Belgiji vsi, vsak v svojem kvalificiranem ali nekvalificiranem poklicu.

Na večer prvega dne sem ugotovil, da se nisem ne vozil ne jedel, da nisem ne gledal in ne telefoniral, da bi me ne bili v kakršnikoli obliki ogoljufali. Izraz je najbrž jako neprikladen za belgijske pojme. Toda, bogme, z bolj preudarnim, z bolj treznim narodom se doslej še nisem v življenju srečal. S posamezniki — v Ljubljani, toda s celoto, z narodom — ne. Kasneje sem izvedel, da so prvi dan razstave v mljionskem mestu Bruslju, ki je tisti hip postalo zgolj zaledje sejmu, vse podražili za 30%. Nikjer niso prodali gostu juhe, če ni naročil še drugih jedi. Na en menu natakari ni smel prinesiti dveh priborov, da bi lahko gost izdatno jedajo delil s tovarišem. »Bussines« je zavladal tudi nad našo nacionalno restavracijo na razstavišču — ob koncu razstave je bila jako odklikovana — kajti tudi na tako rekoč jugoslovanskem ozemlju v Belgiji niso sprejemali dinarjev, temveč po 40 Bf za šibko porcijo čevabčičev. Vožnja z najhitrejšim

je prenašala evropska televizija. In velik uspeh seveda — naša nacionalna lektarija: tkanine, rute, prti, filigran...

Na pol droga spuščene zastave pobožnih dežel zavoljo papeževе smrti, cvetje pod Leninovim kipom in pod kipom Pija XII., nenehni bolj ali manj domiselni propagandni spopadi in pretirani, pohlepni lov za franki pa niso mogli demantirati pomembne resnice o Svetovni razstavi 1958, ki jo je vodja našega paviljona Iztok Zagar takole formuliral: »Kljub ogromnemu številu 41 milijonov obiskovalcev različnih ras, veroizpovedi in naziranj ni prišlo v 6 mesecih razstave niti do enega konflikta. To dejstvo manifestira in potrjuje našo misel, da si ljudje vsega sveta želimo mir, da bi do vojne nikoli več ne prišlo, če bi odločale množice, in da je edino realna taka politika, kj z razpoloženjem človeštva računamo in po njem uravnavamo svoja dejanja...«

Oba posnetka sta iz Eisensteinovega filma »Ivan Grozni II. del«, ki je bil predvajan na svetovni razstavi v Bruslju. Tega filma doslej pri nas še nismo videli.

dvigalom sveta na 102 m visok Atomij — 60 Bf, po desetih minutah pa — kot oves v čredi — spet nazaj na zemljo. Stirnadstropna vatikanska restavracija z neonskim napisom »Civitas Dei« je prenatrpana, katoliške kmečke zadruge Belgije in Francije spravljajo svoje bogate pridelke v denar. Freske, reprodukcije, katakombe... v temačni sobici z velikim napisom »Ecclesia silentij« visi portret ostrega, jezuitskega obraza gospoda Spinca med fotografijami Berana, Mindszentyja... Za paviljonom, na trati, je razstavljen motorizirani nekajtonski zvon, ki zna tudi potrkavati. Da, tudi poklic mežnarja se bo poslej moderniziral!

Teško doumljiv nered, kjer lahko voziš ali hodiš po desni ali levi — toda premljen, smotrni nered. Njegov cilj: bussines. In še: propagandna bitka za ugled dežel, ki razstavlja. Vrhunec bitke: Rusi s sputniki, Američani z modnimi revijami, Rusi s kinoparoramo, Američani s circaramo. Toda prvo nagrado osvoje — Čehi, in sicer s fantastičnimi pridobitvami sodobne tehnike, ki pa so jih znali z evropskim okusom embalariti. — Jugoslovani smo prejeli eno izmed 32 zlatih medalj in visoko pohvalo za svojo kulturno umetnost. Največja privlačnost našega paviljona pa so bile — ne kinoprojektor »Iskra« ali domači Dieslov motor — temveč lutke, minuciozne umetnine, življenjsko delo Beograjkance Dušanke Bulojić. Neprestano so jih fotografirali, o njih so pisali časopisi domala po vsem svetu in njihove podobe

HAPPY-END

Med fantastičnimi gradnjami, manifestacijami sodobne statike in arhitekture, stoji solidna palača starejšega datuma Grand Auditorium z dva tisoč udobnimi, na novo prevlečenimi žametnimi sedeži. V tem razsežnem prostoru so gledale med 12. in 18. oktobrom od pol enajstih pa tja do polnoči filme tri, štiri evropske filmske generacije: od stark z lončoni in z osvelitvi mljéšovskih bradčami, do z rdečim puhom poraščenih in razkuštranih filmofilov, ki izvirajo iz neposrednih povojnih let. Okras najbolj privlačnih predstav ob navzočnosti Renoina in De Sice pa so bile seveda zelo lepe ženske, ki samo po naključju še niso velike filmske igralkice.

O svojevrstni atraktivnosti nekaterih izmed teh scena poročala že naš radio in tisk. Skratka: 117 filmskih zgodovinarjev iz 26 dežel je razglasilo »12 najboljših filmov vseh časov«: Oklepnico »Potemkin«, Lov za zlatom, Tatove kole, Devico Orleansko, Veliko iluzijo, Pohlep, Nestrpnost, Mater, Državljanja Keana, Zemljo, Poslednjega moža in Kabineta doktorja Calligarija. — V času prireditve je agirala tako imenovana druga žirija, ki so jo sestavljali mednarodno priznani mladi filmski ustvarjalci: Robert Aldrich iz ZDA, Alexandre Astruc iz Francije, Juan-Antonio Bardem iz Španije, Michel Cacoyannis iz Grčije, Alexander Mackendrick iz Anglije, Francesco Maselli iz Italije in Indi-

jec Satyajit Ray. »Druga žirija« naj bi bila po vidiku »še aktualne pomembnosti« izbrala »najboljši« film vseh časov, ki naj bi ga bili predvajali za zaključek velike mednarodne filmske prireditve. Žirija pa se za en sam prvi in najboljši film ni mogla odločiti ter je predložila zbranim tisočim poslušalcev po abecednem redu seznam naslednjih »6 najboljših filmov sveta«: Oklepnico »Potemkin«, Lov za zlatom, Tatove kole, Devico Orleansko, Veliko iluzijo in Mater. Po bučnem negodovanju senzacija žejne publike in po ostrih napadih na člane žirije, ki so sedeli za mizo pred razsežnim filmskim platnom in se dokaj pogumno prepirali z izzivalci, so predvajali za poslednjo predstav Clairrov film iz 1923. leta »Svoboda pripada nam«.

Kljub temu, da je bilo za vse nas ponovno srečanje z najboljšimi mojstrovinskimi filmske kulture pomembno doživetje, ki ga je kalila le preveč poudarjena in na bussines preračunana atraktivnost, so bili — vsaj zame — bolj zanimivi postranski dogodki. Ne le, da smo ob navzočnosti velikega igralca Nikolaja Cerkasova doživeli premiero poslednje Eisensteinove mojstrovine Ivan Grozni, II. del, temveč smo imeli priložnost videti vrsto resda »neznanih« del. Naj omenim med njimi »Dejanja in ljudi« z Moskvinom v glavni vlogi iz leta 1929, Pabstove »Skrivnosti duše« iz leta 1926, »Vojčka«, filmsko interpretacijo znanega Büchnerjevega dramskega dela iz leta 1950, Ingeborg Holm švedskega režiserja Sjöströma iz 1913, filmsko reportažo o Eisensteinovem življenju in delu, filmski dokument iz druge vojne, pretresljiv Hustonov »San Pietro«, »Tako življenje« — imenitno češko socialno studijo iz leta 1929, režiserja Protazanova prvo filmsko interpretacijo »Enajštiridesetega« iz 1927. leta, nemški ekspresionistični delj »Dvoriščne stopnice« iz 1921 in »Cesto« režiserja Gruneja iz leta 1923, in vsaj še Mayev »Asfalt« iz leta 1928. — Razen bogatega obročnega repertorja, obiska ameriške circaramo in sovjetske kinoparorame, sta bila dokaj zanimiva oba diskusijska sestanka na temi »Zakaj in kako se filmi starajo«, pod

vodstvom Georgesa Sadoula, in pa »Mlada kritika in zgodovina filma«. Na prvem je bilo govora o vsebinskih in stilnih kvalitetah »postaranih« in »nepostaranih« klasičnih filmskih del. Po uvodnem protestu »mladih kritikov«, po katerem jim je delitev kritike na »mlado« in »staro« nevzdržna, češ da tudi kritike ni mogoče karakterizirati po generacijah, temveč po nazorovskih izhodiščih, so tudi »mladi« kritiki razlagali svoj odnos do zgodovine filma po bolj estetsko oziroma po bolj vsebinsko-sociološko poudarjenih vidikih. Torej v drugačnih izmerah in formah problem, ki je znan tudi pri nas.

Za podrobnejši študij poslednje mednarodne velike filmske prireditve je pomembna zajeta knjiga s podatki o rezultatih izbiranja »najboljših filmov vseh časov« in z zanimivim historičnim gradivom o izbranih filmih, med katerim nahajamo na primer tudi izčrpne cenzurne obrazložitve, zavoljo katerih so cenzorji prepovedali predstave Oklepnice »Potemkin«, oziroma so njene predstave dovoljevali pod pogojem, da so izstrigli iz filma natančno določene prizore. Nič manj zanimiv ni seznam vseh filmov, ki smo jih vsi člani žirije v svojem prvem seznamu »30 najboljših filmov sveta« navedli. In navedli smo nič več in nič manj kot 598 filmov v celoti. Za nekaterih izmed njih je bil seveda oddan tudi le po en glas. Ne glede na to pa predstavlja ta seznam nedvomno najboljši, kar je bilo v šestdesetih letih filmske zgodovine, od 1895 do 1955, ustvarjenega na svetu.

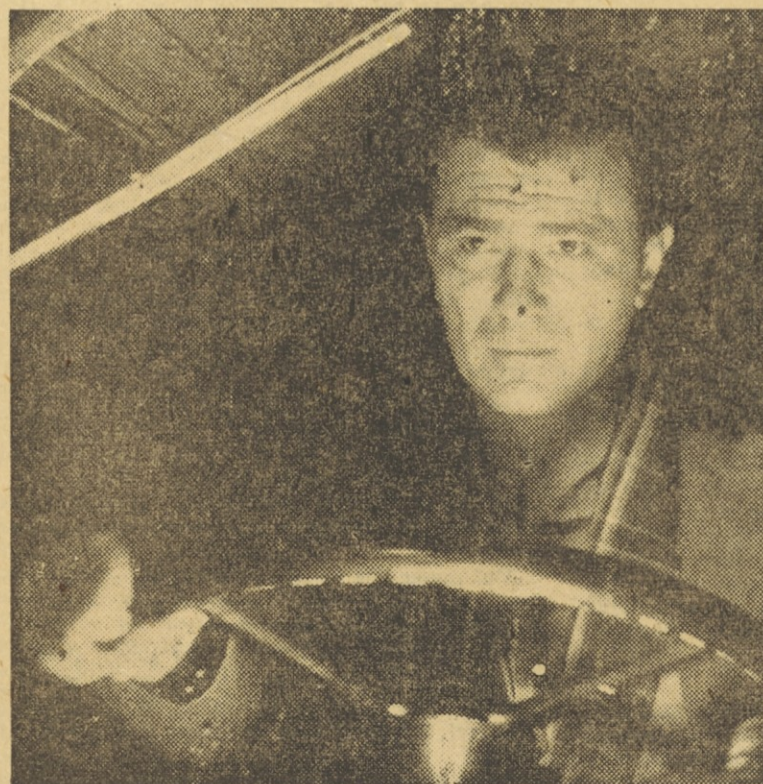
Poslednja velika filmska prireditve Svetovne razstave 1958 je tedaj pomembna vsaj po tem, da je z izbiro »najboljših filmov« določila neke enotne, bolj »klasične«, bolj epohalne kriterije, kar utegne vplivati ne le na filmsko publicistiko po vsem svetu ali na bolj enotno in globlje obravnavanje posameznih obdobij in del v bodočih filmskih zgodovinah, temveč tudi neposredno na sodobno filmsko ustvarjalnost.

Ko smo odhajali od zadnje filmske predstave, so pred Auditoriumom pršli močnogi raznobarni vodometji in med njimi je bučče gorel visok plamen, eden izmed simbolov mednarodne prireditve. Po raznočenih tleh so nemirno stopicale noge na desetine tisocev poslednjih obiskovalcev, in reka se je valila proti streliščem in zabaviščem, proti posebej zgrajenemu in ograjenemu »Mestu zabav«, kjer so se do ranega jutra srečevali in plesali in se veselili bele in črne in mulatke in uniformirani ter verjetno tudi neuniformirani duhovniki, skratka ljudje različnih ras in ver in nazorov, ki so imeli med dvema in pol milijarde ljudi na našem planetu to možnost in privilegij, da so si lahko ogledali »circenses« in si privoščili »panem« sodobnega sveta. In naslednjo, poslednjo noč, so poglali na razstavišču za slovesni zaključek v zrak šest ton raket... Tedaj smo se že vozili iz velikega mesta Bruslja, ki se bo — in nj dvoma, da se bo lahko zelo izdatno — odpočilo ter se naužilo plodov svoje prizadevne spretnosti.

Vsi, ki pišemo s potji po tujini reportaže, vselej napravimo nevjudno napako. Njihče izmed nas se namreč ne spomni in se vsaj z lepo besedo ne zahvali vsem tistim, ki nam potovanja omogočajo. Ne mislim na uradne ustanove ali na podjetja, ki so na takih potovanjih kakorkoli zainteresirana. Mislim na duceat ljudi, ki nam pomagajo na pot s svojim drobnim, tihim delom, s sto neznanimi uslugami, in ki sami morda zlepa nimajo priložnosti, da bi prestopili domači prag. Mislim na vse anonimne in znane prijatelje od »Putnikove« informatorkice, ki izračuna in nam napiše »vozno rundo«, do prizadevnih in ljubeznivih tovarišev Česnikove, Bravničarjeve, Zagarjeve, Klemenčičeve in tovarišev Poliča, Butine, Bartela, ki nam prijazno in potrpežljivo pomagajo utirati poti skozi gmoto formularjev in skozi katakombe deviznih predpisov. Naj mi dovolijo, da se jim posebej za pomoč pri pripravah na pot v Belgijo priščeno zahvalim.

F. BRENK

Vsakdanje življenje na filmskem platnu

V Sloveniji so začeli predvajati hrvaški film podjetja »Jadrans-film« — »H-8«. Ta film je na letošnjem puljskem festivalu prejel prvo nagrado kot najboljši film jugoslovanske filmske proizvodnje, mimo tega pa še pet drugih nagrad.

S filmom »H-8« smo dobili novo

režisersko ime — Nikolo Tanhoferja, ki se je pokazal močnejša točka jugoslovanskih scenarijev, filmski dialog, je bila v tem filmu dobra po zaslugi scenaristov Zvonimira Berkovića in Tomislava Butorcea. Z dobro fotografijo pa se je uveljavil snemalec Slavko Zalar.

V filmu je več zelo dobro odigranih vlog, ki so jih podali Mia Oremović, Mira Nikolić, Marija Kohn, Boris Buzančić, Tončji Vrdožljak, Stane Sever, Antun Nalis in drugi.

Film »H-8« ima za osnovo resnično prometno nesrečo, ki se je zgodila lani 14. avgusta na avtomobilski cesti Beograd—Zagreb, ko je avtobus trčil v tovornjak in je pri tem osem ljudi izgubilo življenje.

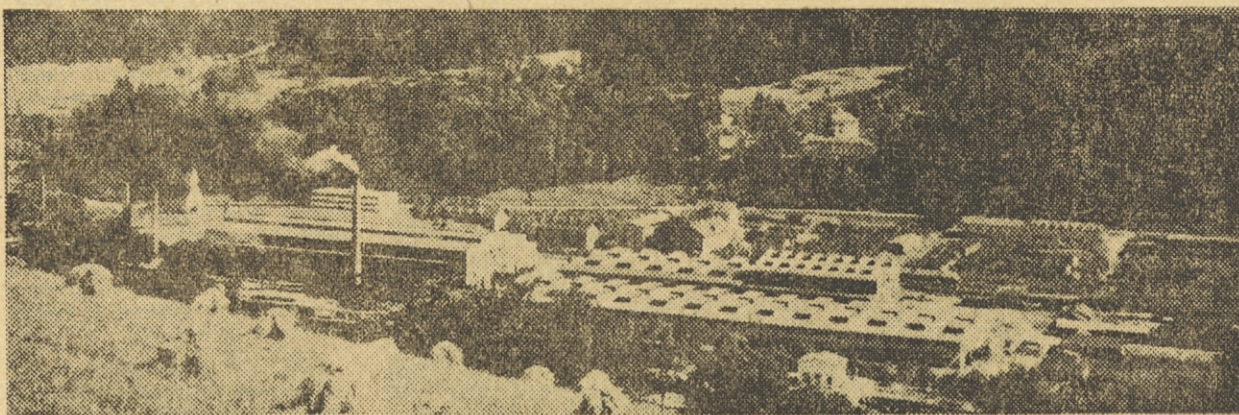
Film pa samo zaradi tega ne bi bil vreden tolike pozornosti, ko ne bi prikazoval tudi življenjskih usod in malih ter velikih težav potnikov. Prav to prikazovanje vsakdanjega življenja preprostih ljudi mu daje tisto toplino in človeško vrednost, ki ga dvigata nad povprečje. Tu je oče, ki nikoli ni mogel sporočiti sinu, da ga je razočaral; igralec, ki je propadel; mladenič, ki je v avtobusu zamenjal prostor z dekletom, pa se ji nikoli ne bo mogel zahvaliti, ko mu je prav s tem rešila življenje; vojak odhaja na dopust, da bi videl sina; propadli šofer, ki se je odvalil pištice, skuša znova začeti človeka dostojno življenje, da bi mogel biti rednik družini.

Mogoče bo imel kdo kaj pripomniti na način nekaterih reportažnih potez filma; pri tako dragocenem človeškem dokumentu pa na to zlahka pozabimo.

F. S.

Marijan Sovrić in Falijan Sovagnić v filmu »H-8«

Ravenski železarji

Na to opozorilo znanega koroškega športnika Pavla Cesarja sem mislil medtem, ko me je vodil po obratih ravenske železarne, na njene ljudi sem moral misliti še vse dni obiska v Ravnah na Koroškem.

Da, ljudje iz železarne so važno takega trdega dela, vsakdanjega življenja v tovarni, ki terja svoje na vsej črti. Prav zato pa je treba živeti pametno, zdravo; življenje je tedaj lažje, če tako temni oblaki ne morejo prekiniti toplih sončnih žarkov. Teh pa je v Ravnah čedalje več;

Dvakrat Stefan Robač. Takšen je ob svojem vsakdanjem poslu v železarni...

...in takšen je v smučarskem dresu. Zastopal je Jugoslavijo tudi že na olimpijskih igrah.

kamorkoli obrneš oči, povsod prekipava novo, lepše življenje.

Mož, ki je tesno povezan z vsem novim v Ravnah na Koroškem, čeprav mu zvezne in republiške funkcije takorekoč da do komaj dihati, je direktor železarne Gregor Klančnik. Nič nenavadnega ni, če se ga je ob posebno značilnem položaju domače železarne, ki je gibal vsega novega življenja, oprjel laskavi vzdevek ljudskega vojšaljaka.

Ali morda ne?

nost na raznih toriščih, seveda tudi na športnem.

Ravne na Koroškem so klasični primer, kako se da mnogo doseči z zdravim privrženostjo domačemu kraju, še posebno pa viru vsega življenja, domači železarni. Ponoč na tovarno in kraj vobče, delovni rezultati s kvalitativnimi proizvodi na tržiščih ter seveda uspehi članov kolektiva in posameznih skupin na političnem, kulturnem, telesnovzgojnem in drugih področjih vplivajo ljubezen in ponos do skupnega dela. Na Ravnah so že opazili, da vsaka delovna ali pa tudi športna zmagaz združuje kolektiv in utrjuje prepričanje v zmogljivosti lastne tovarne in kraja. Taka miselnost pa seveda vzpodbudno deluje na vse tiste, ki zaradi vse večje zavesti v prihodnje tudi želijo prispevati lasten delež v tovarni, in družbenih organizacijah...

Robač, smučar št. 1

Ravenski športni klubi imajo v svoji sredi vrsto vrhunskih športnikov, ki so videli že lep kos sveta. Med take, hkrati pa tudi najboljšie in najbolj priljubljene ravenske športnike sodi tudi član državne reprezentance v tekih in udeležene zimskih olimpijskih iger v Cortini d'Ampezzo 1956, elektrotehnik ravenske železarne Stefan Robač. Doslej je tekmoval v tujini že v Turčiji, Franciji, Italiji, Avstriji in Nemčiji.

»Kateri dogodek ti je ostal najbolj v spominu?«, smo pred dnevi vprašali Stefana, ko je spremljal delo jubilejne V. skupščine Smučarske zveze Jugoslavije v Ravnah.

»Na Etni na Siciliji je bilo — lani. Start je bil precej pod vrhom skorajda v nižini. Po njem pa je pot vodila jugoslovanska reprezentančno patruljo pod sam visoki vrh v žele pravemu viharju, zadržljivi megli, snežnemu metelu. Nič ne pretiravam, če rečem, da smo se plazili po vseh starih, s klic in z držanjem za roke smo preprečili, da bi se zgubili v snežnem viharju kakor Nemci, ki so jih našli šele na drugi dan, na drugi strani vulkana.

Misel na mojo družino mi je vlivala toliko volje in poguma, da sem tedaj zdržal do cilja.

»Pa ste vsaj zmagali v tej naporni tekmi?«

»Da, za petnajst minut pred ostalimi nasprotniki, toda nezaupljivi prireditelji so podvomili v naše zmogljivosti in zaradi vremenske katastrofe razveljavili edinstveno tekmo.

Zares, pikre in vesele doživijo vrhunski športniki...

... sodim, da se morajo vodstva podjetij zanimati ne samo za delo med proizvajalnim procesom, marveč tudi za udeleževanje delavcev in delavk tudi izven delovnega časa. Vsekakor je poglavita vloga v proizvodnji, nikakor pa ne kaže zametavati skupnega dela v raznih družbenih organizacijah, ki je izredno pomembno za napredek slehernega kraja in utrjevanje vsega delovnega kolektiva. Napredek je posebno očiten tedaj, če delo v proizvodnji res dobro teče, če je večina trdnopriznana, da ni zgolj najeta delovna sila, marveč da je solastnik velikega podjetja. Naš skrajni cilj je torej, da bi se vsi člani kolektiva pridružili skupni dejavnosti, kakšno pa tudi izgubil. Partij je vedno manj, dokler po treh, štirih ali še več urah, pač odvisno od jakosti nastopajočih, niso vse končane.

Mojstrov nastop dobij potem še končno oceno: uspel je, če je visoko zmagal in obratno: udeleženci simulantke so se izkazali, če so se častno držali in dosegli nekaj lepih uspehov.

KOMBINIRAJMO!

V naši redni rubriki »Kombinirajmo« sezimo najprej skoraj 25 let nazaj in izbrskajmo izpod prahu zaključek partije, ki sta jo na mednarodnem turnirju v New Yorku igrala Réti in Bogoljubov, dva velika igralca. Z mago v tej partiji si je Réti, ki ga poznamo zlasti še kot sestavljalca odličnih šahovskih študij, priboril prvo nagrado za lepoto. Pogledajmo zdi, kako je partijo zaključil!

STEV. 31: beli (RETI): Kg1. Df5. f1. Lh3. Pa2. b3. e5. h2 (9); ČRNI (BOGOLJUBOV): Kf8. Dc7. Td8. Lf8. Pa7. b7. e6. g7. h7 (9).

Enak material, toda spet očitna prednost ker so bele figure v napadu, črne pa potisnjene v obrambo. Razen tega občutki črneza kralja niso najbolj prijetni, kajti vsak čas lahko pričakujemo, da bo k. o. In to se je dejansko tudi zgodilo. Dve potezi kasneje je že moral podpisati predajo. Poštetje ti dve uničujoči potezi!

Druga naloga je nekoliko novejšega datuma: našli smo jo med partijami 5 državnega prvenstva. Njen autor je velemojster Ivkov, ki pa je bil takrat šele na začetku svoje uspešne šahovske kariere. Zato nič čudnega, če se ni znal izbrati naslednje pozicije:

STEV. 32: BELI (IVKOV): Kh1. Da5. Td1. Tf1. Lg5. Sf5. Pa4. h2. c2. g2. h2 (11).

ČRNI (TOMOVIC): Ke8. Dc8. Td8. Tg8. Lc8. Sf8. Pa5. b4. c6. e5. f7. g7. h7 (13).

V beli vojski sta sicer dva kmeta manj, zato to nič ne de, saj je črni kralj zado sredl deske

predujejo, tako da računamo, da bo stadion popolnoma »pod streho« v olimpijskem letu 1960, pravijo neumorni ravenski amaterski športni delavci.

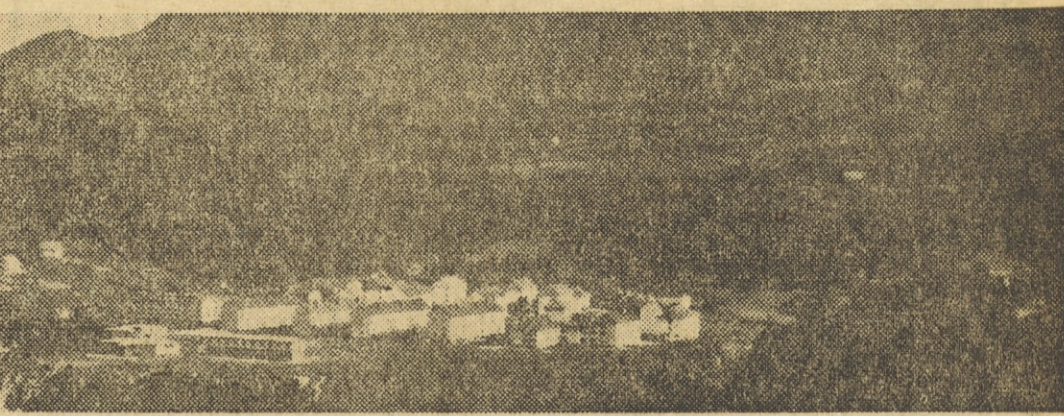
Sicer že zdaj niso brez prepotrebni športni objektov. Igrišča za nogomet, odbojko in mali rokomet, atletske naprave, telovadnica Partizana, dvostezno kegljišče v Domu železarjev, plavalni bazen in še marsikaj je vredno rednega obiska vseh ljudi iz železarne in kraja vobče.

»Posebno ponosni pa smo na letošnjo dokončno izgradnjo standardnih smučarskih prog z vrha Urslje ter koč. Proga za vse tiste, ki jo bodo redno gojili zato mnogo lažje, prijetnejše, manj bo težav in nesreč, pa več delovnih upehov,« je za zaključek menil tovaršji Gregor Klančnik.

xxx

Telesna kultura in šport sta v Ravnah na Koroškem last vsega delovnega ljudstva. Obisk v tovarni me je trdno prepričal, zakaj so se ljudje iz železarne tako trdno oprile telesne vzgoje. Delo namreč terja svoje, telesna vzgoja pa je kar najbolj pripravljena nanj in hkrati — po njem — najbolj priljubljeno skupno razvedrilo vseh ljudi iz ravenske železarne.

HENRIK ŪBELEIS

na pravi poti

Telesna kultura in šport sta v Ravnah na Koroškem last vsega delovnega ljudstva. Obisk v tovarni me je trdno prepričal, zakaj so se ljudje iz železarne tako trdno oprile telesne vzgoje. Delo namreč terja svoje, telesna vzgoja pa je kar najbolj pripravljena nanj in hkrati — po njem — najbolj priljubljeno skupno razvedrilo vseh ljudi iz ravenske železarne.

Začeti je treba mlad. Tega se v Ravnah povsem zavedajo. Njihova smučarska »potegavščina« je v razvedrilo starim in mladim.

Začeti je treba mlad. Tega se v Ravnah povsem zavedajo. Njihova smučarska »potegavščina« je v razvedrilo starim in mladim.

Tako je športno življenje v tovarniškem »Fužinarju«, v TVD Partizanu in drugih društvi. V ozadju vsega ravenskega telesnovzgojnega življenja in vseh naštetih uspehov in zmag pa je seveda železarna. Brez tovarne v Ravnah tudi šport ne bi bil na taki ravni. Delež tovarne je namreč izredno velik, zares odločilen za ves razvoj. V mislih nimamo samo vsega razumevanja in vse podpore delavskih samoupravnih organov, marveč tudi zdravij pobud vsega delavstva in njegove mobilizacijske akcije.

V tovarni smo se že vselej prebili za simbolj sprejemljive oblike telesnovzgojnega dela, ki bi bile dostopne kar največ delavcem in delavkam. Zato gojimo obratna, medobratna in tovarniška športna srečanja, zato težimo k tekmam brez vrhun-

RAVENSKA SPECIALITETA

Vsak kraj se lahko postavi s posebnostmi, ki vzbujajo povsod vesposlošno pozornost. Seveda tudi v Ravnah na Koroškem niso brez nje. V mislih imamo športno družino ključavnčarskega mojstra ravenske železarne Karla Fanedla. Šest jih je v družini in vsi so vneti privrženeci smučarskega športa. Ze zdaj so šestkrat skupaj na snegu: neumorni športni delavci oče Karl in bivša slovenska prvakinja v tehnikama Apica sta nekdanjo tekmovalno strast zdaj že zamenjala z organizatorsko žilico, zato pr čedalje bolj silijo v ospreje mladi, sinova Drago in Alojz ter hčerki Krista in Milka. Zlasti lepe uspehe je doslej dosegel Karlov najstarejši sin in strugar v železarni, večkratni mladinski in slovenski prvak v alpskih disciplinah Drago. S prav tako lepimi lovoriškami se lahko pohvali še njegova sestra Krista. Mlajša dva — Alojz in Milka pa seveda počasi, a zanesljivo stopata po stopinjah velikih družinskih vzornikov. Zares kar držalo bo, kar pravijo po Sloveniji: brez Fanedlovih smučarjev v Ravnah ne bi bilo množičen šport...

OHO-AHA

OHO, zdaj pa se je vendar zgodilo. Zagrebška tragedija, v kateri je dovršeno igral glavno vlogo vratar Odreda Mozetič, je bila usodna za edinega slovenskega zastopnika v zveznem nogometu. Dogodilo se je namreč, da je prav najboljši Odredov igralec — vratar bil kriv edinega gola in s tem zadnjega mesta, na katerem bo prezimil ta klub. Položaj rdeč-belih torej zares ni zavidanja vreden. Kaj storiti? Najbolje bi bilo vsekakor stopiti v pregovore z napadom Sobote, ki kar razmetava z goli in ga organsko vključiti v Odredovo obrambo. Tako bi morda le dobili ligaša, ki ne bi bil najhujši tekmeč Borova v boju za — zadnje mesto.

AHA, ta pa je tudi zrela. V časnikih je izbruhnili huda vojna glede prvega badmintonskega prvenstva države. Nekateri so mnenja, da sedaj, ko se s to igro ukvarja samo peščica klubov in posameznikov, še n čas za take nastope, sami igralci in funkcionarji perjanice pa trdijo drugače. Pravijo, da bo prav to prvenstvo mnogo prispevalo k razširitvi te panoge v naši državi. Vprašanje je seveda — kako?

OHO, tudi hokejaši imajo lepo zbirko. Na svojem »ledenem« plenumu so se tako lepo pogovorili o letošnjih tekmah in sklenili, da jih bodo znova izvedli v ligaškem sistemu, pa jih sedaj ponekod v državi hudo napadajo, češ da niso dovolj spoštovali kongresa. Vsaka stran ima deloma prav. Najbolj bister pa je bil vendar tisti, ki je dejal: Zakaj toliko preprirov? Zgradimo rajši umetni drsališči še v Ljubljani in Zagrebu, pa bo tovrstnih razprav konec.

AHA, ta je pa telovadna. Turnir mest v vajah na orodju je spravil na noge ves Maribor. Seveda, kar so pokazali naši mojstri saltov, stoj in špičakov, je bilo res nekaj edinstvenega. Edinstveno pa je tudi to, da se turnirja mest, ki je bil v Mariboru, ni udeležila tudi mariborska vrsta. Uradno so stvar obrazložili s tem, da je bil nekdo od kandidatov poškodovan, držalo pa bo kar, da v Mariboru za zdaj pač nimajo orodnih telovadcev. Za mesto s tolikimi telovadnimi tradicijami pa je to vendar precej žalostno...

Prizadevni — za Bežigradom

V proslavo dneva republike je občinski sindikalni svet Bežigrad priredil uspele delavske športne igre. Udeležba kolektivov te ljubljanske občine je bila zadovoljiva, tekmoval pa so v nogometu, odbojki, namiznem tenisu, šahu, streljanju, atletiki in kegljanju. Najbolj množičen je bil odziv strelcev, saj se je za naslov prvaka potegovalo kar 23 ekip. Podrobno bomo o teh tekmah še pisali.

Otvoritev žičnice na Vitranc

29. novembra bodo v Kranjski gori izročili namenu novo žičnico na Vitranc, ki bo nedvomno velikega turističnega pa tudi športnega pomena. To je še ena naprava več, ki bo približala našemu delovnemu človeku zdravo športno razvedrilo.

EDEN PROTI MNOGIM

Ni dolgo tega, ko smo na tem mestu pisali o šahovskih brzoturnirjih, torej o prireditvi, ki ji je moč dati v vsakem oziru množično osnovo in ki tudi ne terja veliko časa. Vse je namreč končano v enem samem večeru. Nekaj podobnega je tudi s simulantkami, čeprav gre za kvaliteten popolnoma drugočen prireditev. Tu se srečuje mojster ali kandidat, najmanj pa prvorazredni igralec, hkrati edino s tridesetimi nasprotniki. (Ta številka ni uzakonjena, se pravi, da je lahko tudi manjša ali večja, vendar se je v praksi iz raznih razgovorov v glavnem že uveljavila) Ta pride tako v neposreden stik s najširšimi sloji šahistov, le-ti pa imajo prilžnost, da nastopijo proti močnemu igralcu, čeprav so mnogo šibkejši od njega. Takšna srečanja so zelo priljubljena in služijo nadaljnemu širjenju šaha. In od njih imajo vsi korist: mojster ima možnost pokazati svoje veliko znanje in spretnost proti skupini nasprotnikov hkrati, ti pa veliko pridobijo in se še bolj posvetijo šahu, če jim uspe remizirati ali celo zmagati. Takša vzpodbuda je vsekakor zelo velika in močna.

Organizacija simulantke je zelo preprosta zadeva. Mize s šahi postavimo običajno v obliki podkve ali pravokotnika. Na zunanji strani sede igralci in za njimi se zbere opazovalci (igralci morajo biti zaradi končnega pregleda rezultatov zapisani pri vodstvu simulantke), mojster pa se premika v zaprtem prostoru med mizami. Zadnji čas so tak razpored začeli spreminjati in sicer v tem smislu, da igralci in mojster zamenjajo

Na belo-trnih poljih

prostore, tako da potem vsak sam, brez kakršnekoli tuje pomoči, pokaže, koliko zna in ve v šahu. Saj je mojster tako in tako v slabšem položaju, kljub svojemu znanju, ker mora misliti za 30 partij.

Navedeno ima mojster v vseh partijah bele figure, vendar so tudi v tem možni odstopi. Pot ga vodi od igralca do igralca, kakor so razmeščene mize in šahovnice. Igralec potegne potezo šele, ko je mojster prišel do njega, prej pa preišča. In čeprav se je morda že prej odločil, mora počakati na mojstrov prihod. To je važno zato, da mojster takoj vidi zadnjo nasprotnikovo potezo, ne pa da jo mora sam poiskati.

Ko je mojster drugod, udeležene simulantke ne sme premikati figur po deski in poskušati to ali ono. Samo razmišljati sme. Če mojster po vrnitvi opazi, da je pozicija na deski drugačna, spremenjena, lahko poruši figure in partijo zapíše sebi v prid. Kadar ima mojster veliko nasprotnikov, uporablja posebno tehniko. Zlasti v začetku gre hitro od deske do deske, saj mu otvoritvena teorija ne dela težav. Ze po prvi uri igranja lahko potem točno ugotovi moč svojih nasprotnikov in usmeri svojo pozornost na najmočnejše. Pri tem ne sme prezreti dejstva, da ima prenekateri izmed igralcev »pomocnika«, boljšega ali slabšega, da se je krog nasprotnikov s tem še povečal in da je zato treba sile pravilno razporediti. Cijm dlje traja boj enega proti tridesetim, tem jasnejša postaja slika: mojster je nekaj partij že dobil, nekaj jih je re-

Športna požrivovalnost ne pozna meja. Kaj dež in razmočeno igrišče — borbenost zaradi tega ni nič manjša. Tudi med odbojkarji!

Novosti v tarifnem sistemu

Zvezni izvršni svet je na zadnjem zasedanju sprejel med drugimi tudi navodilo za sestavo novih tarifnih pravilnikov. V tem navodilu je še posebno določilo, po katerem se lahko osrednja vodstva posameznih sindikatov dogovore v ustreznimi strokovnimi združenji za temeljna načela, po katerih naj bi gospodarske organizacije sestavile nove tarifne pravilnike. Centralni svet sindikatov pa je že sestavil splošna napotila. Po njih naj bi se ravnali pri sklepanju sporazumov med posameznimi strokovnimi sindikati in gospodarskimi združenji.

Čistega dohodka podjetja. Ob enem mora pa tudi določiti, kolikšen del tako utvarjenega čistega dohodka naj bi izplačali. Novo je prazaprav tudi določilo o tem, naj bi gospodarska organizacija določila tudi penale in to po tistih načelih, kot bi določali premije.

ne bo za vsa podjetja iste pomeno enak, ampak bodo določena merila, po katerih se bo določala najvišja tarifna postavka (velikost podjetja, pomembnost itd.).

ANALITIČNA OCENA — TEMELJ ZA DOLOČANJE TARIFNIH POSTAVK

Tarifna postavka je temelj za izračun osebnega dohodka delavcev. Tako je zapisano v navodilu, ker je bilo v praksi glede tega precej nejasnosti. In še nekaj kaže posebej omeniti. Pri določanju tarifnih postavk se morajo gospodarske organizacije posluževati analitične ocene delovnih mest kot sodobne metode določanja vrednosti delovnih mest. Marsikje so namreč na analitično oceno že pozabili. Gradivo je zaprto po predalih in menijo, da niti ni kaj prida uporabno. Če so ostali le na pol poti, potem jim seveda ne hasne, zdaj pa se bo treba spet lotiti tega, za marsikatero podjetje je kislega jabolka, ker se do danes niso spoznali, da niti z organizacijo dela ne bodo prišli daleč brez analitične ocene, kaj šele, da bi postavili pravilna razmerja v nagrajevanju.

V.J.

Poseben odstavek govori o nagradah. Te naj bi odobral delavski svet, ali pa bi morali spisek nagrad 14 dni prej objaviti delovnemu kolektivu. V obeh primerih pa morajo biti nagrade obrazložene.

VLIV DRUŽBE NA DOLOČANJE RAVNI TARIFNIH POSTAVK

In kako naj bi bilo s tarifnimi postavkami? Predvsem je treba vedeti, da bo minimalni osebni dohodek v naslednjem letu za marsikatero podjetje drugačen kot letos. Vsota vseh tarifnih postavk pa ne bi smela presegati za več kot 30% vsote minimalnih osebnih dohodkov. S tem si družba zagotavlja vpliv na oblikovanje skupne ravni tarifnih postavk. Seveda ta odstotek ne bo za vsa podjetja enak, ampak naj bi v sporazumih med centralnimi odbori sindikatov in združenji postavili še posebna načela za določanje ravni tarifnih postavk (gospodarski pomen podjetja, lokacija, delovni pogoji itd.). Po potrebi bi se posebej določili, za katere kategorije delavcev, obrate itd. bi veljalo morebitno povečanje.

DOLOČENA BODO RAZMERA MED POVPREČNIMI TARIFNIMI POSTAVKAMI POSAMEZNIH KATEGORIJ DELAVCEV

S sporazumi pa bi postavili tudi razmerja med povprečnimi tarifnimi postavkami posameznih kategorij delavcev po strokovni usposobljenosti. Ker danes še ni moč postaviti kakšnih splošnih meril za določanje tarifnih postavk za posamezna delovna mesta — to terja dolgotrajno in podrobno proučevanje — je za danes najvažnejše, da vzpostavimo pravilna razmerja vsaj med tarifnimi postavkami nekvalificiranih, polkvalificiranih in drugih delavcev. Če kasneje pa se bomo lahko lotili tudi uravnavanja tarifnih postavk za posamezna delovna mesta. No, v priporočilih pa je posebno določilo, da morajo podjetja skrbeti, da bodo tarifne postavke v pravilnem razmerju s postavkami v drugih sorodnih podjetjih.

Obrejen bo tudi najvišji razpon med povprečno tarifno postavko nekvalificiranih delavcev in najvišjo postavko vodstvenega osebja. Tudi ta, razumljivo,

Okno v svet odprto

V našem koprskem pristanišču bodo pristajale preokoceanske ladje

V Kopru bodo 7. decembra slovesno izročili prometu prvih 135 metrov novega pristanišča. Tu bodo lahko poslej pristajale čezoceanske ladje z 10 do 12 tisoč ton nosilnosti, kaj, pred pomolom so morje tako poglabili, da je sedaj globoko deset metrov. Na sidrišču pa prostora za eno večjo ali dve manjši ladji. Ob dobrem izkoriščanju pristanišča bodo lahko v Kopru razložili in naložili okoli 90 tisoč ton blaga letno.

Kmalu bodo pričeli graditi tudi pristaniška skladišča, pripravljajo pa že tudi vse potrebno za graditev drugega, novih 135 metrov dolgega dela pristanišča. Sedaj dograjeni del pristanišča je stal 230 milijonov dinarjev; za to gradnjo je koprška vodna skupnost sama prispevala okoli 70 milijonov.

Koprsko pristanišče je naše prvo pristanišče, ki smo ga zgradili sami. Hkrati v gradnjo pristanišča in poglabljanje morja pa so začeli nasipavati tudi stanjski zaliv in ga izsuševati. Ko bodo ta zaliv povsem zasuli in ga izsušili, bomo dobili nove hektare plodne, orne zemlje.

je sopihal težak valjar. Ze utrjeno zemljišče so asfalterji prekrivali s črno gmoto.

Na pomolu je bilo mirno. Videti je bilo le, da opravljajo delavci še zadnja dela pred svečano otvoritvijo. Ta dela pa so bila igrača proti vsemu tistemu, kar so delavci koprške vodne skupnosti opravili v nepolnem letu dni. Da, takrat je moralo biti na pomolu dosti bolj živo. Ob trdem delu so se učili, kako je treba graditi pristanišče. Večkrat so bili v življenjski nevarnosti; tako poplajali, ki so pod vodo razstreljavali od vode spojene zemeljske plasti, kot tisti, ki so se nevedežji vozili po morju.

- O TEBI, TVOJEM DELU,
- TVOJIM USPEHIH IN
- TEZAVAH PISE
- DELAVSKA ENOTNOST.

gim državam. Vse to pa bi odpadlo, če bi pravišnje nagrajevali in še bolj smelo izpopolnjevali že zaposlene delavce.

Precej težav imajo v tovarni s pomanjkanjem stanovanj. — Doslej so zgradili 250 družinskih in 115 samskih stanovanj. Visokokvalificirane delavce bi laže dobili, če bi razpolagali s stanovanji, kajti le-ti pri sklepanju delovnega razmerja zahtevajo družinsko stanovanje. Na občnem zboru so naveli tudi nekaj nepravilnosti pri reševanju stanovanjskih problemov. Nekateri delavci so sklenili delovno razmerje samo zaradi tega, da bi prišli do stanovanja, kmalu potem, ko so se zaposlili, pa so odpovedali delovno razmerje in se zaposlili drugje, kjer so bili osebni prejemki višji. V teh dneh se pripravljajo, da bodo osnovali stanovanjsko združenje. Člani sindikalne organizacije bodo s prostovoljnimi delom pomagali svojim tovarišem pri zidanju stanovanjskih hiš. Občina pa jim bo brezplačno odstopila zemljišča in načrte.

Na koncu pa le še to. Napak bi bilo, če bi prezrli velike uspehe, ki jih je ta kolektiv dosegel v preteklem letu. Med največje rezultate njihovega dela sodi izdelava mostu pri Jankomiru na cesti Ljubljana — Zagreb. V tovarni so si uredili menzo, bife, pričeli so si kuhati enolončnice itd. Imeli pa so tudi precej težav v proizvodnji. So v zaostanku v planu, ker niso pravočasno prejeli potrebnih dokumentacij za gradnjo objektov v Indiji in drugod. Sedaj delajo noč in dan, da bi izpolnili svoje obveznosti.

Karel Audič

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije — izdaja Republiški svet Zvez sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik Ivo Tavcar. — Tisk Casopisnega podjetja Slovenski poročevalci v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 5, poštni predaj 284. — Telefon uredništva 32-538, uprave 19-946, skupni za uredništvo in upravo 32-031. — Račun pr. Mesni hranilnici v Lj. 600-11/906-1-3-221. — List izhaja vsak četrtek. — Rokopisov ne vračamo. — Posamezna številka stane 10 dinarjev. — Naročnina v predplačilu je mesečna 80 dinarjev, četrtna 240 dinarjev, polletna 460 dinarjev in celoletna 900 din.

Novo trgovino v Velenju

Do leta 1959 bodo predvidoma v Velenju zgradili upravno poslopje rudnika, kulturni in zdravstveni dom, delavski klub itd. V štirih novih stanovanjskih blokih pa bodo v prihodnjih odprti trgovine in obrtne delavnice, razen že sedanje veleblagovnice in tržnice. Trgovine, zlasti v starem delu Velenja in Stare vasi, so v zelo slabih prostorih. V nekaj letih pa, ko bo v Velenju 15 tisoč prebivalcev, te trgovine ne bodo mogle zadovoljiti vseh potreb potrošnikov. Zato bodo morali širiti trgovsko mrežo in namesto starih lokalov odprati nove, sodobnejše trgovine. V načrtu je, naj bi že v letu 1959 zaprli nekatere stare trgovine. Seveda se bo zaradi tega povečal blagovni promet v veleblagovnici in tržnici.

Tudi v jugovzhodnem delu Velenja naj bi uredili veleblagovnico, prodajalno konfekcije, knjigarno, papirnico itd. Kaže, da bodo tako Velenjčani dobili precej novih trgovin, ki bodo sodobneje urejene od starih prodajalnic. Seveda pa bo morala biti trgovska mreža precej gosta, če bodo hoteli ustreči vsem željam Velenjčanov. Tudi na to naj bi mislili, preden bodo zaprli dosedanje trgovine.

Na pomolu novega koprškega pristanišča

V ospredju odnosi v podjetju

V Slovenski Bistrici je počasaj in brez velikih investicij iz majhne obrtne delavnice steklenih gumbov nastala nova tovarna steklenih izdelkov. V njej dela zdaj že več kot 150 delavcev.

Občni zbor te sindikalne organizacije, ki je bil pred kratkim, je uspel. V poročilu izvršnega odbora sindikalne organizacije, ki je bilo zelo kritično, smo slišali, kakšne uspehe je le-ta dosegla lani. Predsednik podružnice je tudi govoril o problemih v proizvodnji in slabih odnosih v kolektivu.

Po poročilu sprva ni bilo razprave. Člani izvršnega odbora so delavce spraševali, zakaj ne govorijo. Morda pa je bilo v preteklem letu vse v redu itd. Čez nekaj časa pa je nekdo na glas pomislil, le kaj naj razpravljamo, saj so na predvolilnem sestanku dejali, naj preveč ne govorimo. Ta delavec pa je vendarle vprašal, zakaj so kaznovali za materialno škodo njegovo hči. Z odgovorom, ki ga je prejel, je bil zadovoljen. Zahteval pa je, naj ne bi pri izvajanju delovne discipline delali izjem. Na občnem zboru je pokazal ta tovariš prisotnim izdelke, ki so zanič zaradi slabe kakovosti stekla. Menil je, da ni prav, da podjetje pušča vendar nekatere probleme, saj je tako go-

spodarska organizacija utrpela precejšnje škode.

Nato so razpravljali tudi drugi. Spraševali so, zakaj ne zaščitijo matere za majhnimi otroki, zakaj nekateri vodilni ljudje v podjetju grozijo delavcem z odpusti. Na občnem zboru so polagoma začeli podarjati, da sindikalna organizacija ne more zagovarjati slabega dela nekaterih delavcev. Člani izvršnega odbora pa so menili, da pred občnim zborom niso delavcem naročili, naj na občnem zboru ne govorijo, marveč so jim le svetovali, naj razpravljajo o perečih problemih.

Zdi se, da je v podjetjih več spornih vprašanj, da pa nekateri ljudje o teh problemih premalo razpravljajo. Vendar v podjetju ni vse črno, tako so med drugim vsaj dejali mladinci, ki imajo v tovarni klub mladih proizvajalcev. V klubu, ki je v njem 60% vseh mladincev, razpravljajo o vprašanih gospodarskih podjetjih. Trudijo se, da bi se strokovno usposobili. Člani mladinske organizacije se tudi udeležujejo študija Programa Zveze komunistov.

Občni zbor je sprejel nekaj sklepov nadaljnega dela sindikalne organizacije. Le s pravičnimi in boljimi odnosi v podjetju bodo lahko rešili te probleme. F. Plazar

Stanovanja, kadri, preliv delovne sile

glavni problemi »Metalne« v Mariboru

V tovarni, kjer je zaposlenih okrog 1600 delavcev, je precejšen preliv delovne sile, primanjkuje jim tehničnih strokovnjakov in kvalificiranih delavcev. Letos je zapustilo podjetje preko 300 delavcev. Prav toliko so jih tudi na novo zaposlili. V razpravi na občnem zboru pa so gojrali odnos uprave in delavskega sveta do tega nadvse pomembnega vprašanja. Vodstvu podjetja zamerijo, ker so na novo zaposlene mlade in neizkušene strokovnjake postavili na vo-

dilna mesta, medtem ko stare preizkušene delavce, ki že vrsto let delajo v »Metalni«, zamanzkuje jim tehnični strokovnjakov in kvalificiranih delavcev. Letos je zapustilo podjetje preko 300 delavcev. Prav toliko so jih tudi na novo zaposlili. V razpravi na občnem zboru pa so gojrali odnos uprave in delavskega sveta do tega nadvse pomembnega vprašanja. Vodstvu podjetja zamerijo, ker so na novo zaposlene mlade in neizkušene strokovnjake postavili na vo-

dilna mesta, medtem ko stare preizkušene delavce, ki že vrsto let delajo v »Metalni«, zamanzkuje jim tehnični strokovnjakov in kvalificiranih delavcev. Letos je zapustilo podjetje preko 300 delavcev. Prav toliko so jih tudi na novo zaposlili. V razpravi na občnem zboru pa so gojrali odnos uprave in delavskega sveta do tega nadvse pomembnega vprašanja. Vodstvu podjetja zamerijo, ker so na novo zaposlene mlade in neizkušene strokovnjake postavili na vo-

delajo drugod, uvedli posebne dodatke k osnovnim tarifnim postavkam za vsako leto neprekinjene zaposlitve v podjetju. Sindikalna organizacija je to že večkrat predlagala, toda naletela je le na gluha ušesa.

Na občnem zboru so obsodili nepopoljnost uprave nasproti tistim, ki jih le-ta pošilja na prakso v tujino. Ti ljudje pa z raznimi izgovori, pretevezami in z izsiljevanjem podaljšujejo bivanje v zamejstvu. To ne delajo zaradi strokovnega izobraževanja, temveč zaradi osebnih interesov. Ko se vrnejo nazaj v domovino zahtevajo, da jim tovarna zgradi garažo za motorno vozilo, ki so si ga pripeljali iz tujine. Delavci so obsodili tako »avtoprakso« in zahtevali, naj takemu početju napravijo konec. (Niso redki primeri, ko posamezni visokokvalificirani strokovnjaki pri sklepanju delovnega razmerja zahtevajo, naj jih podjetje pošlje na strokovno izpopolnjevanje v inozemstvo.)

Podjetje precej skrbi za šolanje delavcev. Trenutno imajo 86 rednih in 26 izrednih študentov. Priredili so tečaj za varilce, risarje itd. Toda pomanjkanje teh strokovnih delavcev je v »Metalni« še precejšnje. Izposojajo si varilce v Zagrebu in drugod. To jih precej stane, vendar so ti izdatki nujni, ker so vezani za zelo kratke roke za dobavo mostnih konstrukcij Indiji in dru-

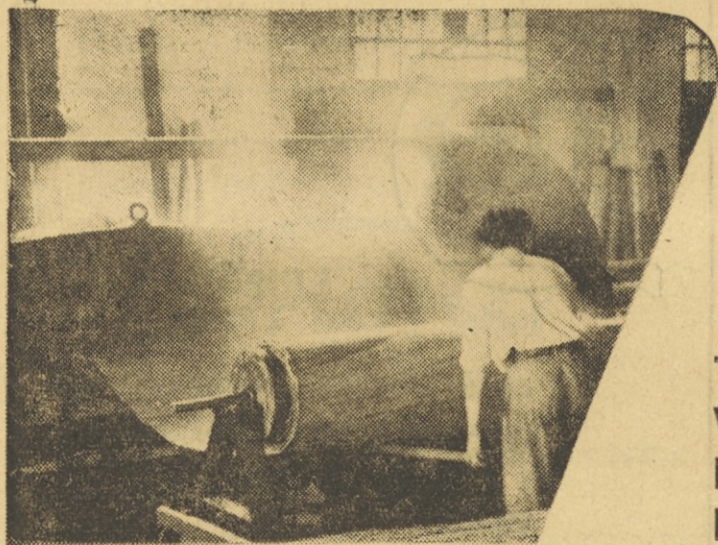
Obdorniki zbora proizvajalcev v Kranju glasujejo za novi odlok o potrošniških svetih (beri »Reportažo« o 24. straneh)

Gardno gospodarstvo Postajna

Vsem delovnim ljudem čestita k
prazniku republike 29. novembru

JAVOR

TOVARNA
VEZANIH
PLOŠČ IN
FURNIRJA

Pivka Slovenija

ČESTITA VSEM DELOVNIM
KOLEKTIVOM IN ŽELI ŠE
MNOGO USPEHOV PRI
GRADITVI SOCIALISTIČNE
DOMOVINE

Elektrogospodarska skupnost Slovenije

S SVOJIMI ELEKTRARNIŠKIMI PODJETJI,
PODJETJEM V IZGRADNJI, PRENOSNIM
PODJETJEM IN UPRAVO V LJUBLJANI

izreka

vsem delovnim kolektivom iskrena voščila
za praznik republike.

Jelka

lesna industrija

BEGUNJE
pri CERKNICI

TESARSKO PODJETJE

»TESARSTVO«
Ljubljana, Ižanska cesta 18

ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM
ZA PRAZNIK 29. NOVEMBER!

Delovni
kolektiv

»POHIŠTVO«

Ljubljana,
Predjamska 32

čestita
k prazniku!

TOVARNA ZDRAVIL

»KRKA«

NOVO MESTO

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM K DNEVU
REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU!

OBRATNA ZADRUGA

sobnih plekarjev
in slikarjev

Novo mesto

CINKARNA CELJE

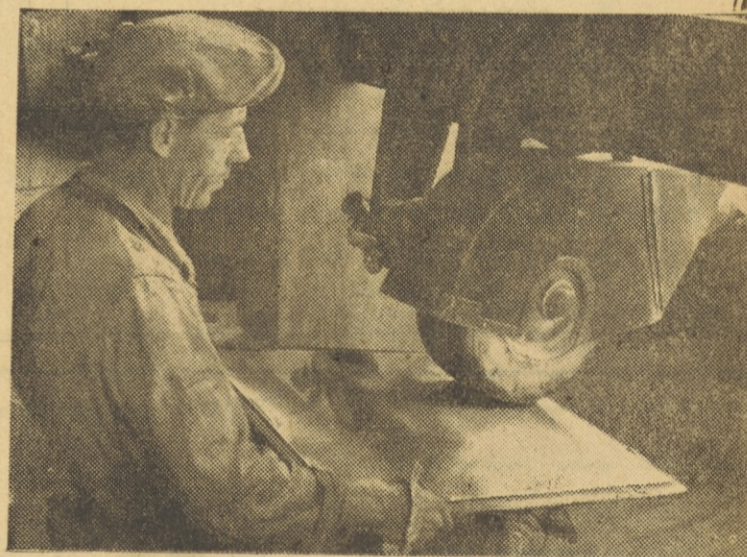
METALURŠKO KEMIČNA
INDUSTRIJA

CELJE

TELEFONI: 20-81, 20-82, 24-94, 24-95

TELEPRINTER: 03417

ŽELEZNIŠKA POSTAJA: Celje, industrijski
tiri Cinkarne

NAŠI PROIZVODI

Surovi cink — min. 97,80 % Zn
Cinkov prah — 97,0 Zn total
Rafinirani cink min. 98,70% ZN
Fini cink min. 99,75 % Zn
Cinkova pločevina raznih dimenzij in formatov
Cinkovi protektorji za kotle
Cinkove pralnice valovite
Cinkova žica
Cinkovi strešniki
Autotipijske plošče
Offset plošče
Žveplena kislina 60° Be
Cinkovo belilo — zlati pečat
beli pečat
zeleni pečat
rdeči pečat

Kromov galun
Natrijev hidrosulfid
Natrijev sulfid — surovi
Natrijev sulfid — čisti
Cinkosulfat
Natrijev silikofluorid
Barijev sulfid
Zelena galica
Ultramarin
Svinčeni minij 30 %
Svinčeni minij 32 %
Svinčena glajenka čista
Superfosfat
Modra galica
Metalit

V VALJARNI USLUŽNOSTNO VALJAMO TUDI SVINEC, KOSITER IN SREBRO!

Vsem delovnim ljudem čestita k prazniku republike 29. novembru!

Za Dan republike čestitajo kolektivi:

»OBUTEV«
ČEVLJARSKO
PODJETJE
RAKEK

KMETIJSKA ZADRUGA
ČRNOMELJ

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE
ČRNOMELJ

KOLINSKA
TOVARNA HRANIL — LJUBLJANA

GOSPODARSKA POSLOVNA ZVEZA
»AGROSERVIS«
LJUBLJANA — DRAGA 41

»DEKOR« FINA KERAMIKA
LJUBLJANA — POD HRIBOM 76
se pridružuje čestitkam

GRADBENO OBRATNO PODJETJE
»ŠIŠKA«
LJUBLJANA — POD HRIBOM ŠT. 55
Telefon 31-829

GOSTINSKO PODJETJE
DOM NA JEZERSKEM
JEZERSKO

»HRAST«
podjetje za izdelavo finega pohištva
LJUBLJANA

MIZARSKO OBRATNO PODJETJE
»TRNOVO«
LJUBLJANA, Trnovski pristan 20 a

TOVARNA PLETENIN
»BELOKRANJKA«
ČRNOMELJ

SINDIKALNA PODRUŽNICA PODJETJA
»AVTOPROMET GORICA«
NOVA GORICA

ISKRA

Ob najpomembnejšem
prazniku vseh narodov
Jugoslavije
29. NOVEMBRU
čestita k delovnim in po-
stovnim uspehom vsem
svojim poslovnim prija-
teljem in delovnim
ljudem
kolektiv

ISKRA

KRANJ

Gostilna

Mantova

Vrhnika

Vsem delovnim ljudem,
kupcem in dobaviteljem
čestita k prazniku 29.
novembra in se še na-
prej priporoča s svo-
jimi cenjenimi izdelki
kolektiv

**Industrije
perila**

Novo mesto

OBRATNO GRADBENO PODJETJE
»KONSTRUKTOR«
PIRAN

STROJNO
MIZARSTVO IG
ČESTITA
VSEM DELOVNIM LJUDEM

»SPLOŠNO
KLEPARSTVO«
KOČEVJE

OBRATNO PODJETJE
»ZIDAR«
LJUBLJANA — KOTNIKOVA ULICA 16

BELOKRANJSKO
GRADBENO PODJETJE
ČRNOMELJ

ELEKTRO — NOVO MESTO
NOVO MESTO
ČESTITA K 29. NOVEMBRU
Z OBRATOMA NOVO MESTO IN ČRNOMELJ

GOSTINSKA ZBORNICA
ZA OKRAJ NOVO MESTO
ČESTITA K PRAZNIKU REPUBLIKE

KMETIJSKA ZADRUGA z o. j.
»BUKOVJE«
ČESTITA K PRAZNIKU REPUBLIKE

KOLEKTIV KOVINSKE INDUSTRIJE
IG PRI LJUBLJANI
čestita vsem poslovnim prijateljem in delov-
nim kolektivom k dnevu republike z željami,
da bi njihovo delo čim več prispevalo k čim
hitrejši izgradnji socializma v naši domovini

KEMIČNA TOVARNA KOČEVJE
PODJETJE V IZGRADNJI
KOČEVJE

Vsem kolektivom, delovnim ljudem,
odjemalcem in dobaviteljem
ČESTITA ZA DAN REPUBLIKE

TRGOVSKO PODJETJE »MANUFATURA«
LJUBLJANA — TRUBARJEVA 27/I.
z vsemi svojimi poslovalnicami

SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM IN DO-
BAVITELJEM ČESTITA K PRAZNIKU 29.
NOVEMBRU DELOVNI KOLEKTIV

VELETRGOVINA
MARIBOR, JURČIČEVA UL. 8-II *Koloniale*

FLORAMI BONBONI • FLORAMI BONBONI • FLORAMI

TOVARNA BONBONOV, ČOKOLADE IN PECIVA
LJUBLJANA

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM K PRAZNIKU
REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU
IN SE PRIPOROČA

FLORAMI BONBONI • FLORAMI BONBONI • FLORAMI

MLIN-
TESTENINE
MARIBOR

izdeluje vse
vrste testenin,
kruha in peciva

OBENEM ČESTITA K DNEVU REPUBLIKE VSEM
DELOVNIM LJUDEM, ODJEMALCEM IN DOBA-
VITELJEM!

Ljubljanske opekarne

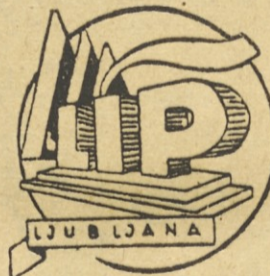
LJUBLJANA — EMONSKA CESTA 4

ČESTITAJO VSEM SVOJIM
ODJEMALCEM ZA PRAZNIK
REPUBLIKE — 29. NOVEMBER

»SLOVENIJA SADJE«
LJUBLJANA

čestita vsem svojim odjemalcem
in delovnim kolektivom
K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

LJUBLJANA

čestita vsem svojim odjemalcem, do-
baviteljem in vsem delovnim ljudem
K PRAZNIKU REPUBLIKE — 29. NO-
VEMBRU!

TRGOVSKO PODJETJE
»OSKRBA«
POSTOJNA

s svojimi poslovalnicami:
AVTOTRGOVINA, DROGERIJA, GALANTERIJA, TEK-
STIL, JESTVINE, ZELEZNINA, PLANINA, HRASCE,
HRUŠEVJE, HRENOVICE, LANDOL, SMHEL, VEL.
UBELJSKO, RAZDRTO, OREHEK, PRESTRANEK in
MATENJA VAS

ČESTITA VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU
K DNEVU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU

DELOVNI KOLEKTIV
TITOVIH
ZAVODOV

LITOSTROJ

LJUBLJANA

ČESTITA K DNEVU
REPUBLIKE
29.
NOVEMBRU

GEODETSKA UPRAVA LRS
LJUBLJANA — CANKARJEVA 1-II

SE PRIDRUŽUJE
ČESTITKAM

Trgovsko podjetje

„Izbira“

Novo mesto

Posavski rudniki cinka, svinca in barita
z obratoma PLEŠE PRI ŠKOFIJI in LITIJA
Ljubljana, Dolenjska cesta 19

ČESTITAJO VSEM RUDARSKIM KOLEKTIVOM ZA
PRAZNIK 29. NOVEMBER!

OBČINSKI SINDIKALNI SVET
LJUBLJANA - RAKOVNIK

Dolenjska cesta 35 b

ČESTITA K PRAZNIKU — 29. NOVEMBRU!

Kemična
tovarna

PODNART

ZELI OB DNEVU PRAZNIKA —
29. NOVEMBRU — VSEM DELOV-
NIM LJUDEM ŠE MNOGO USPE-
HOV PRI GRADITVI SOCIALISTIČNE
JUGOSLAVIJE!

»TUBA«

TOVARNA KOVINSKIH IN PLASTIČNIH IZDELKOV
LJUBLJANA
KAMNIŠKA ULICA 20
ČESTITA K PRAZNIKU REPUBLIKE

„TISKANINA“

TOVARNA TISKANEGA BLAGA
K R A N J

- ČESTITA K PRAZNIKU
- 29. NOVEMBRU
- IN ZELI
- NAJBOLJSE USPEHE
- IN BOGATE SADOVE
- PRI NAPORIH ZA PROCVIT
- NASE SOCIALISTIČNE
- DOMOVINE

TOVARNA
KOLES *Rog* LJUBLJANA

DELOVNI KOLEKTIV TOVARNE
ČESTITA VSEM
K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU!

MODNO ČEVLJARSTVO
LJUBLJANA, Rožna dolina cesta V-2

Gostinsko podjetje
»FIGOVEC«

Ljubljana - Ajdovščina

ČESTITA VSEM ZA PRAZNIK
29. NOVEMBER 1958!

Državni obrtni mojster
Grünfeld Leopold

IZVRŠUJE VSA POPRAVILA PISARNISKIH STRO-
JEV IN SPECIALNA POPRAVILA RAČUNSKIH
AVTOMATOV
SERVIS ZA OLIVETTI IN NATIONAL PISARNIŠKE
STROJE
LJUBLJANA — DALMATINOVA ULICA STEV. 11
Ljubljana, Dalmatinova 11

TRGOVSKO PODJETJE

»IZBIRA«

LJUBLJANA, Wolfova 1-1 telefon 23-527

s svojimi poslovalnicami:

ROKAVIČAR — TITOVA CESTA STEV. 1
PIONIR — TITOVA CESTA STEV. 17
NOGAVIČAR — NAZORJEVA ULICA STEV. 3
JELKA — MIKLOŠIČEVA CESTA STEV. 34
IZBIRA — MIKLOŠIČEVA CESTA STEV. 12
ČESTITA K DNEVU REPUBLIKE 29. NOVEMBRU

KOLEKTIV TRGOVSKEGA PODJETJA

Emona

Ljubljana, Borštnikov trg 3

VAM ČESTITA Z VSEMI POSLOVALNICAMI
K PRAZNIKU REPUBLIKE
IN SE PRIPOROČA!

Steklarna

Delovni kolektiv,
čestita
vsem svojim
komitentom in
delovnim ljudem
k prazniku
29. novembra!

HRASTNIK

MESTNI
VODOVOD
ČRNOMELJ

čestita
k prazniku!

Mestno podjetje
KLAVNICA
in MESNICA
ČRNOMELJ

Trgovinska
zbornica
Novo mesto

čestita
k prazniku

Splošno
gradbeno podjetje

Objekt

LJUBLJANA,
KOLEZIJSKA 4.

GOZDNO GOSPODARSTVO

S SVOJIMI POSLOVNIMI ENOTAM!

LJUBLJANA

- GOZDNI OBRAT BISTRA
- GOZDNI OBRAT KAMNIK
- GOZDNI OBRAT LITIJA
- GOZDNI OBRAT RAVNIK
- IN GOZDNI OBRAT ŠKOFIJA

ČESTITA ZA PRAZNIK REPUBLIKE VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU

Veleblagovnica

»TRIGLAVSKI DOM«
Koper

VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN DELOVNEMU LJUDSTVU
ČESTITAMO
K PRAZNIKU 29. NOVEMBRA

INDUSTRIJA
ČEVLJEV

»BOR«

DOLENJSKE TOPLICE

ELEKTROKOVINA

TOVARNA ELEKTRO KOVINSKIH IZDELKOV
MARIBOR — TEZNO

IEV · LJUBLJANA
INDUSTRIJA ZA ELEKTROZVEZE
JUGOSLAVIJA

čestita vsem delovnim ljudem k
prazniku republike 29. novembra

Cestitamo vsem delovnim ljudem, poslovnim prijateljem in odjemalcem za praznik 29. november

**REMONT GRADNJE
ŽIRI**

★

**»ALPINA«
TOVARNA ČEVLJEV**

ŽIRI

★

INDUSTRIJSKO ČEVLJARSKO PODJETJE

**»METKA«
ŽIRI**

★

**»ŽIROVKA«
TRGOVSKO PODJETJE Z MEŠANIM BLAGOM**

ŽIRI

★

**TRGOVSKO PODJETJE
ŽIRI**

Cestitamo vsem poslovnim prijateljem
**»VIPAVA«
VIPAVA**

GRADBENO PODJETJE »VRHNIKA«
VRHNIKA

»CEMENTNINE« CELJE
ČESTITA K PRAZNIKU REPUBLIKE

Investitorji in gradbena podjetja
Nudimo Vam naše izdelke iz umetnega kamna,
betonske cevi vseh dimenzij in lončene posode

K PRAZNIKU DNEVA REPUBLIKE ČESTITAMO VSEM
DELOVNIM LJUDEM SOCIALISTIČNE DOMOVINE!
KOLEKTIV PODJETJA

Veletekstil

LJUBLJANA
NAZORJEVA ULICA 4

**KMETIJSKA ZADRUGA
CERKNICA**

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU

OBRTNO GRADBENO PODJETJE

LOGATEC

VELETRGOVINA, IMPORT - EXPORT

»MERCATOR«

LJUBLJANA, Trg mladinskih delovnih brigad 7

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM K PRAZNIKU
— 29. NOVEMBRU

TOVARNA LESNIH IZDELKOV

»TISA« RAKEK

OBRTNO PODJETJE
OPEKARNA DRAGA — IG
PRI LJUBLJANI

**»JUGOTANIN«
SEVNICA**

ČESTITA VSEM SVOJIM ODJEMALCEM
IN VSEM DELOVNIM LJUDEM
SOCIALISTIČNE DOMOVINE
K PRAZNIKU
29. NOVEMBRU!

»TOPOL«

tovarna furnirja in lesnih izdelkov
ILIRSKA BISTRICA

čestita k prazniku in priporoča
svoje izdelke odjemalcem.

NAKUPUJE VSE VRSTE HLODOVINE
ZA PREDELAVO

**VRHNIŠKE OPEKARNE
VRHNIKA**

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU IN ŽELIMO MNOGO USPEHOV PRI GRADITVI SOCIALISTIČNE DOMOVINE

**Lesno industrijsko podjetje
POSTOJNA**

★

FIN. SAMOSTOJNI ZAVOD
**POSTOJNSKE JAME
POSTOJNA**

★

**Mestne trgovine
POSTOJNA**

★

**ZAVOD ZA KOMUNALNO GOSPODARSTVO
POSTOJNA**

★

GOSTINSKO PODJETJE
**»JAMSKA RESTAVRACIJA«
POSTOJNA**

★

**Avto prevozniško podjetje
POSTOJNA**

★

**MESTNA PEKARNA
POSTOJNA**

★

GOSTINSKO PODJETJE
**»SOVIČ«
POSTOJNA**

★

**KOLODVORSKA RESTAVRACIJA
BUFFET
POSTOJNA**

Delovni kolektiv tovarne tekstilnih potrebščin

UTENSILIA

LJUBLJANA — RUDNIK 24

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM SOCIALISTIČNE
JUGOSLAVIJE K PRAZNIKU — 29. NOVEMBRU

TEKSTIL

TRGOVSKO GROSISTIČNO PODJETJE
LJUBLJANA
CIRIL METODOVA 1

ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM, DELOVNIM LJUDEM,
SVOJIM ODJEMALCEM IN DOBAVITELJEM K PRAZNIKU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU TER ŽELI ŠE MNOGO USPEHOV PRI GRADITVI SOCIALISTIČNE DOMOVINE.

**Kemična tovarna
Moste**

ČESTITA OB PRAZNIKU
REPUBLIKE VSEM
DELOVNIM LJUDEM
NAŠE DOMOVINE

**RIŽANSKI VODOVOD
KOPER**

**ZADRUŽNE MLEKARNE
na VRHNIKI**

DELOVNI KOLEKTIV
ZDRAVILIŠČA »ŠMARJEŠKE TOPLICE«
ŠMARJETA

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
K PRAZNIKU REPUBLIKE

Belokranjska
trikotna industrija

»BETI« — METLIKA

čestita vsem svojim odjemalcem
k dnevu republike 29. novembra

Delovni kolektiv trgovskega podjetja
z usnjem na veliko in malo

**»ŠOSTANJ«
LJUBLJANA — TRUBARJEVA 39**

čestita vsem svojim odjemalcem in delovnim
ljudem k prazniku republike

**KMETIJSKA ZADRUGA
RIBNICA NA DOLENJSKEM**

čestita vsem delovnim ljudem
za praznik republike

TEKSTILNA TOVARNA

MOTVOZ in PLATNO

GROSUPLJE

ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM IN VSEM DELOVNIM LJUDEM JUGOSLAVIJE OB PRAZNIKU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU

OBENEM SE PRIPOROČA S SVOJIMI IZDELKI!

TOVARNA USNJA

STANDART KRANJ

ČESTITA K DNEVU PRAZNIKA
29. NOVEMBRU

GRADBENO PODJETJE

„Bežigrad“

LJUBLJANA

ČESTITA
POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU
ZA PRAZNIK REPUBLIKE

DELOVNI KOLEKTIV SIROM DOMOVINE PO SOLIDNOSTI IN KVALITETI SVOJIH IZDELKOV IN USLUG ZAVANEGA PODJETJA

Gral- avtoobnova

LJUBLJANA

IZREKA VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM
NAJLEPŠE ČESTITKE K VELIKEMU PRAZNIKU —
29. NOVEMBRU

LESNO
PREDELOVALNA INDUSTRIJA

Podpeč

ČESTITA
VSEM DELOVNIM LJUDEM
K PRAZNIKU REPUBLIKE —
29. NOVEMBRU

HOTEL

Zlatorog

BOHINJ

ČESTITA
IN SE PRIPOROČA

DELOVNI KOLEKTIV
HOTELA

»KRIM« BLEND

ČESTITA VSEM DOLOVNIM LJUDEM
K DNEVU REPUBLIKE

DELAVNICA ŽELEZNIŠKIH VOZIL

Boris Kidrič MARIBOR

ČESTITA OB PRAZNIKU 29. NOVEMBRU VSEM
DELOVNIM LJUDEM SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE

»PLETENINA«

TOVARNA TRIKOTAŽNEGA PERILA
LJUBLJANA — ZALOŠKA CESTA 14

ČESTITA VSEM
DELOVNIM LJUDEM K
PRAZNIKU REPUBLIKE
— 29. NOVEMBRU

»PLETENINA«
JE OZNAKA VELJAVE,
TRAJNOSTI IN HARMONIJ!

SGP SLOVENIJA CESTE

LJUBLJANA
TITOVA CESTA 44

ob dnevu republike čestita
v imenu delavskega sveta, upravnega odbora in uprave podjetja
VSEM KOLEKTIVOM DELOVNIH EDINIC IN OBRATOV PODJETJA,
VSEM INVESTITORJEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

ŽELEZARNA ŠTORE

ŠTORE PRI CELJU

INDUSTRIJSKI TIR ŠTORE
TELEFON 21-08 ALI ŠTORE 1, TELEPRINTER 03318

PROIZVAJA:

belo in sivo surovo železo
valjane proizvode
odlitke sice litine
cevi in fasonske kose

kokile
vse vrste valjev iz trde litine
visokokvalitetno šamotno opeko
šamotni malter

VSEM DELOVNIM LJUDEM ČESTITA K DNEVU
PRAZNIKA
29. NOVEMBRA

Stavbeno mizarstvo

LJUBLJANA — SLOMŠKOVA ULICA 16

ČESTITA K DNEVU PRAZNIKA —
29. NOVEMBRU!

GRADBENO PODJETJE

»OBNOVA« IZOLA

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
ZA DAN REPUBLIKE

TRGOVSKO PODJETJE
ŠKOCIJAN

RAKEK

ČESTITA K DNEVU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU
VSEM SVOJIM ODJEMALCEM

HOTEL TRIGLAV

KOPER

čestita
vsem delovnim ljudem
k prazniku republike —
29. novemburu

K dnevu republike —
29. novemburu
čestitajo:

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

NOVO MESTO

OKRAJNI KOMITE ZKS

NOVO MESTO

OKRAJNI SZDL NOVO MESTO

OKRAJNI KOMITE LMS

NOVO MESTO

BOR

KOPER

TRGOVSKO PODJETJE Z LESOM, KURIVOM
IN GRADBENIM MATERIALOM

ČESTITA VSEM SVOJIM
POSLOVNIM TOVARISEM
IN VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM
ZA PRAZNIK REPUBLIKE

OBRATNO PROIZVODNO PODJETJE
»DOM«
KOČEVJE

Trgovsko podjetje

Drehrana

Novo mesto

Jugoslovanske železnice

PODJETJE
ZA VZDRŽEVANJE PROGE
NOVO MESTO

ČESTITA K PRAZNIKU REPUBLIKE

KOLEKTIV TRGOVSKEGA PODJETJA

»MODA«
LJUBLJANA — WOLFOVA ULICA 1

ČESTITA VSEM SVOJIM ODJEMALCEM
K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU

MESTNA HRANILNICA —
KOMUNALNA BANKA

NOVO MESTO

ČESTITA K DNEVU PRAZNIKA
29. NOVEMBRA

RIBNIK EXPORT

JESENICE
NA GORENJSKEM

»GALIS«

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO
LJUBLJANA — VODNIKOVA CESTA 17

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU

ELEKTRO STROJNO PODJETJE

»TIKI«
LJUBLJANA — TRATA 12

ČESTITA VSEM SVOJIM ODJEMALCEM IN
DELOVNIM LJUDEM K PRAZNIKU 29. NOV.

Gostilna in prenočišče

»LOVSKI ROG«
CRNOMELJ

Gostinsko
podjetje

Črnomelj

UMETNO-
KOVINSKA OBRT
KROPA

čestita k prazniku

Čestitamo
k prazniku
republike!

SLOVENIJALES

NOTRANJI TRG

LJUBLJANA, Kidričeva 1
CELJE, Zidanškova 15
BEOGRAD, Vuka Karadžića 8
ZAGREB, Šubičeva 24

SLOVENIJALES IZVAŽA MEHAK IN TRD ZAGAN
LES, GOZDNE PROIZVODE, FINALNE IZDELKE, FINO IN
SERIJSKO POHIŠTVO

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA
KOČEVJE

čestita
vsem poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem
K DNEVU PRAZNIKA 29. NOV.

Delovni kolektiv
Industrijsko podjetje

Tribuna

Ljubljana, Karlovska 4.

čestita
za 29. november

Krojaško podjetje

»NOVOST«
Ljubljana,
Rimska cesta 21

čestita k prazniku
in se priporoča
cenj. strankam

K PRAZNIKU DNEVU REPUBLIKE ČESTITAMO VSEM
DELOVNIM LJUDEM SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE!

OKRAJNI SINDIKALNI SVET CELJE

z občinskimi sveti:

Celje Šoštanj Šmarje Šentjur
Zalec Konjice Nazarje

»ZADRUŽNIKI«

Gozdarsko lesna
poslovna zveza
Novo mesto, daje
pomoč pri gospo-
darjenju z lesom
in z gozdovi, in z
vsemi strokovno
gojitvenimi, teh-
ničnimi in komer-
cialnimi uslugami.

ČESTITAMO K PRAZNIKU DNEVA REPUB-
BLIKE ŽELJO NADALJNJIH USPEHOV PRI
GRADITVI SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE
— PONOSA JUGOSLOVANSKIH DELOVNIH
MNOŽIC

Delovni kolektiv
„BREST-a“
tovarne pohištva Cerknica

OB DNEVU REPUBLIKE 29. NOVEMBRU
čestita vsem svojim poslovnim prijateljem

»KONIM« — LJUBLJANA
INOZEMSKA INDUSTRIJSKA ZASTOPSTVA

ZDRAVILIŠČE
»DOLENJSKE TOPLICE«

čestita vsem delovnim ljudem
in jih obvešča, da obratuje tudi
preko zime.
Privredite in posebni aranžmaji za
novo leto in narodne praznike!
Zanimivosti — Baza 20. Spomladi
odprt nov športni bazen, polnjen
s termalno vodo.

KOLEKTIV

Intertrade

podjetja za mednarodno trgovino
LJUBLJANA, CANKARJEVA 1

ČESTITA K PRAZNIKU 29. NOVEMBRU

»SLOVENIJA PROJEKT«
LJUBLJANA — CANKARJEVA 1/V.

ČESTITA
K PRAZNIKU REPUBLIKE
VSEM DELOVNIM LJUDEM

Intereuropa

MEDNARODNA SPEDICIJA IN TRANSPORT

KOPER

s svojimi podružnicami

V LJUBLJANI, MARIBORU, SEŽANI, BEO-
GRADU, ZAGREBU, SARAJEVU IN NA REKI

ČESTITA VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA DAN REPUBLIKE — 29. NOVEMBER

OPEKARNE

BOBOVK

PRI KRANJU

IZDELUJEJO VSE VRSTE ZIDNE OPEKE IN STROPNIH
ELEMENTOV, TER SE PRIPOROČAJO

OBENEM PA DELOVNI KOLEKTIV
OPEKARNE ČESTITA ZA PRAZNIK
USTANOVITVE NOVE JUGOSLAVIJE
VSEM DELOVNIM LJUDEM NAŠE
SOCIALISTIČNE DOMOVINE

Delavci

„SEMENARNE
LJUBLJANA“

ŽELJO OB DRŽAVNEM PRAZNIKU RAZMNOŽE-
VALCEM IN KUPCEM SEMEN

PRIJETNO PRAZNOVANJE IN MNOGO
USPEHOV PRI BODOČEM DELU!

SATURNUS
tovarna kovinske embalaže — Ljubljana

MOSTE, OB ZELEZNICI 18

ČESTITA ZA PRAZNIK REPUBLIKE
VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU!

PROIZVAJA:

Raznovidno pločevinasto embalažo za prehranbeno,
kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in
alu-pločevine.

Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje,
igračke, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in
svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, žaromete, zvonce
in zgoščevalke za bicikle.

Elektrotople aparate: kuhalnike, peči in kalori-
ferije.

Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice.

Cementarna

TRBOVLJE

z obrati

Radeče in Zidani most

ČESTITA VSEM DELOVNIM
KOLEKTIVOM ZA PRAZNIK
REPUBLIKE 29. NOVEMBER